

વર્ષ : ૩૭ ♦ અંક : ૧૧
નવેમ્બર - ૨૦૧૩

Retail Price Rs. 5/- Each

શ્રદ્ધેય સંતશ્રી આત્માનંદજી પ્રેરિત

દિવ્યાદ્વાનિ

આધ્યાત્મિક મુખ્યપત્ર

શ્રી મહાવીરસ્વામી પરિનિવાણિ

શ્રી ગોતમસ્વામી કેવળજ્ઞાન

શ્રીમદ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર

(શ્રી સત્શ્રુત - સેવા - સાધના કેન્દ્ર સંચાલિત)

કોલા ૩૮૨ ૦૦૭. (જિ. ગાંધીનગર, ગુજરાત)

ફોન : (૦૭૯) ૨૩૨૭૬૨૧૬, ૨૩૨૭૬૪૮૩-૮૪ ફેક્સ : (૦૭૯) ૨૩૨૭૬૧૪૨

E-mail : mail@shrimadkoba.org, Web.: www.shrimadkoba.org

આપણી સંસ્થામાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના વેળાની તસવીરો

પૂજયશ્રીની પાવન નિશા

આદ. ડૉ. અભયભાઈ દોશી

ભક્તિસંગીત વેળાએ

ગુરુકુળના ભાણકો દ્વારા પ્રસ્તુત સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો

તપસ્વીઓના પારણાની વેળાએ

સ્વાધ્યાય આપતા આત્મબાર્થી શ્રી પ્રકાશભાઈ શાહ
(તા. ૧૨-૧૦-૧૩ થી તા. ૧૪-૧૦-૨૦૧૩)

ગાંધીનગર મુકામે શ્રી પર્યુષણપર્વ વેળાએ ઉપસ્થિત પૂજયશ્રી

દિવ્યધન

અનુક્રમણિકા

- (૧) શ્રી સદગુરુપ્રસાદ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજ ૫
(૨) રાગ-દ્રેષ જતવાના ઉપાય પુ.શ્રી આત્માનંદજ ૬
(૩) શ્રી પાર્વતનાથ સ્તવન પં.શ્રી ગુણસુંદરવિ.ગણી ૧૦
(૪) આપણનું અવિનાશી ચિદાકાશ . ડૉ. કુમારપાળ દેસાઈ ૧૧
(૫) સમાધિતંત્ર-અમૃતરસપાન . પ્રા. ચંદાભેન પંચાલી ૧૪
(૬) ગુરુમહિમા શ્રી વિભાબેન એસ. મહેતા ૧૭
(૭) આપણે સુખી કેમ થઈએ ?....કુ.રીનાબેન એ. શાહ ૧૮
(૮) સમ્યગ્રદર્શન બા.બ્ર.શ્રી સુરેશજ ૨૪
(૯) આત્મભાવના .. સંકલનઃ શ્રી વસંતભાઈ ખંધાર ૨૬
(૧૦) ક્ષમાપના શ્રી વલભજ હીરજ ૨૭
(૧૧) વિજ્ઞાન અને ધર્મ શ્રી ધૂની માંડલિયા ૨૭
(૧૨) દો દિનકા જગમેં મેલા શ્રી ભાનુબેન શાહ ૨૮
(૧૩) સમજ્યા તે શમાઈ ગયા .. શ્રી કિરીટભાઈ શેઠ ૩૦
(૧૪) ભણ્ણાચાર શ્રી તપનભાઈ શાહ ૩૧
(૧૫) પ્રભુસ્તુતિ પૂ. મુનિશ્રી નિર્દોષસાગરજી ૩૨
(૧૬) Yuva Times ૩૩
(૧૭) સમાજ-સંસ્થા દર્શન ૩૪

વર્ષ : ૩૭

નવેમ્બર, ૨૦૧૩

અંક - ૧૧

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક આધ્યાત્મિક કેન્દ્ર

(શ્રી સત્શુત-સેવા-સાધના કેન્દ્ર સંચાલિત)

કોબા - ૩૮૨ ૦૦૭ (જિ. ગાંધીનગર, ગુજરાત)

ફોન: (૦૭૯) ૨૩૨૭ ૬૨૧૬/૪૮૩/૮૪

ફેક્સ: (૦૭૯) ૨૩૨૭ ૬૧૪૨

mail@shrimadkoba.org

www.shrimadkoba.org

લેખકો / ગ્રાહકો / વાચકોને

- ⇒ ‘દિવ્યધનિ’ દર મહિને પ્રગટ થાય છે.
- ⇒ કોઈ પણ અંકથી ગ્રાહક થઈ શકાય છે.
- ⇒ ગરણ વર્ષથી ઓછી મુદ્દતનું લવાજમ સ્વીકારવામાં આવતું નથી.
- ⇒ ચેક/ડ્રાઇટ/એમ.ઓ. ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર, કોબા’ના નામનો મોકલવો.
- ⇒ સહુ સ્વજનો-મિત્રો વધુમાં વધુ ગ્રાહકો નોંધાવીને સહયોગી બને તેવી વિનમ્ર અપેક્ષા છે.
- ⇒ ગ્રાહકોએ પત્રવ્યવહારમાં પોતાનો ગ્રાહક નંબર અને પૂરું સરનામું અવશ્ય લખવું. ગ્રાહક નંબર સરનામાની ઉપર લખેલો હોય તે નોંધી રાખવા વિનંતી છે.
- ⇒ સરનામામાં ફેરફાર થાયાની જાણ તાત્કાલિક કરવા વિનંતી છે.
- ⇒ કોઈપણ લેખ સ્વીકારવો કે ન સ્વીકારવો કે કમશા: લેવો તેનો સંપાદકશીને સંપૂર્ણ અધિકાર રહેશે.
- ⇒ લેખકોનાં ભંતબ્યો સાથે સંપાદકશીનું સહમત હોવું આવશ્યક નથી.

: મુદ્રણસ્થાન :

ભગવતી ઑફસેટ

૧૫/સી, બંસીધર ઑસ્ટેટ, બારડોલપુરા,
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૪
ફોન : ૨૨૧૬ ૭૬૦૩

પ્રાર્થના

હે પરમકૃપાળુદેવ !

અમે દરરોજ ‘વીસ દોહરા’માં બોલીએ છીએ કે, “હું તો દોષ અનંતનું, ભાજન દું કરુણાળ.” - આપનું આ પરમ વાસ્તવિકતાનું સૂત્ર સર્વને સ્વીકાર્ય છે, પરંતુ એ બોલતી વખતે એવો પણ ક્યારેક વિચાર આવે છે કે જો આ જીવે તીર્થકરદેવની વાણીનું માહાત્મ્ય જાણ્યું હોત, જ્ઞાનીપુરુષોની વાણીને અંતરમાં ઉતારી હોત, પોતાના દોષોને ઓળખ્યા હોત અને દોષોનો વિલય કરવા પ્રયત્ન કર્યો હોત તો આ દોષો અનંતપણાને પાખ્યા ન હોત ! પરંતુ સ્વચ્છંદને કારણે આવો વિચાર જીવને આવે પણ ક્યાંથી ? પરંતુ આ ભવમાં મહત્ત્ર-મહત્ત્ર પુણ્યોદયથી આપનો ચરણશ્રય મળ્યો. આપના અમૃતવચનોથી થોડી સમજ આવી, પરંતુ પ્રતિબંધોના બંધનો, ધ્યેયપ્રામિમાં નડતા અંતરાયો (અવરોધો)ને કારણે, અમે અમારા અનંત દોષો ક્યારે દૂર કરી શકીશું એવો વિચાર અમારા મનને આકૃતા-વ્યાકૃત કરે છે, તો બીજી બાજુ આપની કૃપાદાસ્થી અને સદગુરુદેવના ચરણ-શરણથી અમે ગમે ત્યારે, વહેલા-મોડા પણ સફળ થઈ શકીશું એવું આશકિરણ અંતરમાં ઉંઘું પણ છે, તેથી આકૃતા ઓછી થાય છે - ઓછી થતી જાય છે. કહેવાનું મન થાય છે કે-

“હે પ્રભુ ! તમારા બોધવચનથી,

મારા દોષો થશે દૂર જરૂર,

ઉંઘો બીજનો ચંદ્ર ગગનમાં,

તે પૂનમ થશે જરૂર જરૂર.

અનંતકાળથી આથડી આથડી,

આબ્યો સ્વામી તુમ ચરણે;

સદગુરુદેવના આશ્રય થકી,

હવે મુક્તિ મળશે જરૂર જરૂર.”

॥ ઊં શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ ॥

શ્રી સદગુરુપ્રસાદ

શ્રીમદ્ રાજયંત્રજી

પત્રાંક - ૭૭૩

વવાણિયા, ચૈત્ર સુદ ૧૫, શાની, ૧૯૫૩

શ્રી સર્વજ્ઞાય નમ:

જે વેદનીય પર ઔષધ અસર કરે છે, તે ઔષધ વેદનીયનો બંધ વસ્તુતાએ નિવૃત્ત કરી શકે છે, એમ કહ્યું નથી, કેમ કે તે ઔષધ અશુભકર્મરૂપ વેદનીયનો નાશ કરે તો અશુભકર્મ નિષ્ફળ થાય અથવા ઔષધ શુભ કર્મરૂપ કહેવાય. પણ ત્યાં એમ સમજવું યોગ્ય છે કે તે અશુભકર્મ વેદનીય એવા પ્રકારની છે કે તેને પરિણામાંતર પામવામાં ઔષધાદિ નિમિત્ત કારણરૂપ થઈ શકે. મંદ કે મધ્યમ શુભ અથવા અશુભ બંધને કોઈ એક સ્વજાતીય કર્મ મળવાથી ઉત્કૃષ્ટ બંધ પણ થઈ શકે છે. મંદ કે મધ્યમ બાંધેલા કેટલાએક શુભબંધને કોઈ એક અશુભ કર્મવિશેષના પરાભવથી અશુભ પરિણામીપણું થાય છે. તેમજ તેવા અશુભ બંધને કોઈ એક શુભકર્મના યોગથી શુભ પરિણામીપણું થાય છે.

મુખ્ય કરીને બંધ પરિણામાનુસાર થાય છે. કોઈ એક મનુષ્યને કોઈ એક મનુષ્યપ્રાણીનો તીવ્ર પરિણામે નાશ કરવાથી તેણે નિકાયિતકર્મ ઉત્પન્ન કર્યું છતાં કેટલાક બચાવના કારણથી અને સાક્ષી આદિના અભાવથી રાજનીતિના ધોરણમાં તે કર્મ કરનાર મનુષ્ય છૂટી જાય તેથી કાંઈ તેનો બંધ નિકાયિત નહીં હોય એમ સમજવા યોગ્ય નથી, તેના વિપાકનો ઉદ્ય થવાનો વખત દૂર હોય તેથી પણ એમ બને. વળી કેટલાક અપરાધમાં રાજનીતિના ધોરણે શિક્ષા થાય છે તે પણ કર્તાના પરિણામવત્તુ જ છે એમ એકાંતે નથી. અથવા તે શિક્ષા કોઈ આગળ ઉત્પન્ન કરેલા અશુભ કર્મના ઉદ્યરૂપ પણ હોય છે; અને વર્તમાન

કર્મબંધ સત્તામાં પડયા રહે છે, જે યથાવસરે વિપાક આપે છે.

સામાન્યપણે અસત્યાદિ કરતાં હિંસાનું પાપ વિશેષ છે. પણ વિશેષ દાઢિએ તો હિંસા કરતાં અસત્યાદિનું પાપ એકાંતે ઓછું જ છે એમ ન સમજવું, અથવા વધારે છે એમ પણ એકાંતે ન સમજવું. હિંસાના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ અને તેના કર્તાના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવને અનુસરીને તેનો બંધ કરીને થાય છે. તેમજ અસત્યાદિના સંબંધમાં પણ સમજવા યોગ્ય છે. કોઈએક હિંસા કરતાં કોઈએક અસત્યાદિનું ફળ એક ગુણ, બે ગુણ કે અનંત ગુણ વિશેષ પર્યત થાય છે, તેમજ કોઈએક અસત્યાદિ કરતાં કોઈએક હિંસાનું ફળ એક ગુણ, બે ગુણ કે અનંત ગુણ વિશેષ પર્યત થાય છે.

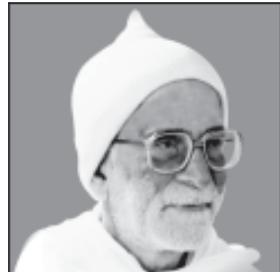
ત્યાગની વારંવાર વિશેષ જિજ્ઞાસા છતાં, સંસાર પ્રત્યે વિશેષ ઉદાસીનતા છતાં, કોઈએક પૂર્વકર્મના બળવાનપણાથી જે જીવ ગૃહસ્થાવાસ ત્યાંથી શકતા નથી, તે પુરુષ ગૃહસ્થાવાસમાં કુટુંબાદિના નિર્વાહ અર્થે જે કંઈ પ્રવૃત્તિ કરે છે, તેમાં તેનાં પરિણામ જેવાં જેવાં વર્તે છે, તે તે પ્રમાણે બંધાદિ થાય. મોહ છતાં અનુકૂળ માનવાથી કે પ્રમાદ છતાં ઉદ્ય માનવાથી કંઈ કર્મબંધ ભૂલથાપ ખાતો નથી. તે તો યથાપરિણામ બંધપણું પામે છે. કર્મના સૂક્ષ્મ પ્રકારોને મતિ વિચારી ન શકે તો પણ શુભ અને અશુભ કર્મ સફળ છે, એ નિશ્ચય જીવે વિસ્મરણ કરવો નહીં.

પ્રત્યક્ષ પરમ ઉપકારી હોવાથી તથા સિદ્ધપદના બતાવનાર પણ તેઓ હોવાથી સિદ્ધ કરતાં અહીંતને પ્રથમ નમસ્કાર કર્યો છે.

રાગ-દ્વેષ જીતવાના ઉપાય

પરમ શ્રદ્ધેય સંતશ્રી આત્માનંદજી

રાગ-દ્વેષ સંપૂર્ણ રીતે જીતવા ઘણા દુઃખર છે, પણ જેમ જેમ આપણે સત્પુરુષાર્થ કરીએ તેમ તેમ તે ઘટે છે. અને તદ્દ્ભવમોક્ષગામી જીવ છેલ્લા ભવમાં પૂર્ણ પુરુષાર્થ કરે ત્યારે તે મટે છે. આમ, રાગ-દ્વેષ એ તાત્કાલિક મટતા નથી પણ સદ્ગુરુની આજ્ઞાનું પાલન કરવાથી તે ધીરે ધીરે ઘટતાં ઘટતાં છેવટે મટે છે.

● **રાગ :** જગતના કોઈ પદાર્�ો, પ્રસંગો, પ્રકારો, વ્યક્તિઓ આપણને અનુકૂળ લાગે અને આપણી ચિત્તવૃત્તિ એ પદાર્થોથી બેંચાય એનું નામ રાગ.

● **દ્વેષ :** જગતના કોઈ પદાર્થો, પ્રસંગો કે વ્યક્તિઓ આપણને પ્રતિકૂળ લાગે અને આપણને એમના પ્રત્યે અભાવ થાય - અણગમો થાય તેનું નામ દ્વેષ.

આ રાગ અને દ્વેષરૂપી ચક (પૈડા) ઉપર જીવનું આખું સંસારનું પરિભ્રમણ રચાયેલું છે. સાધક જીવને રાગ-દ્વેષ કરવા નથી પણ થઈ જાય છે. તે કેમ થાય છે ? તેનો જવાબ આધ્યાત્મિક દસ્તિશી જ્ઞાનીઓએ આપ્યો છે. પરમ તત્ત્વજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજયંત્રજીએ વીસ દોહરામાં કહ્યું છે,

“અનંતકાળી આથડ્યો, વિના ભાન ભગવાન, સેવ્યા નહિ ગુરુ સંતને, મૂક્યું નહિ અભિમાન.”

અને શ્રી આત્મસિદ્ધિમાં કહ્યું છે,
“રાગ, દ્વેષ અજ્ઞાન એ, મુખ્ય કર્મની ગ્રંથ; થાય નિવૃત્તિ જેહથી, તે જ મોક્ષનો પંથ.”

રાગ-દ્વેષ મટાડવા માટે સૌપ્રથમ તેનું જે

મૂળ ઉત્પત્તિસ્થાન અજ્ઞાન-મિથ્યાત્વ છે તે મટે તો રાગદ્વેષ ક્રમે કરીને જાય. તેના માટે ધીરજ, જાગૃતિ, સાહસ અને પરાક્રમ દ્વારા અનંતકાળથી નહિ પ્રામ કરેલ એવા આત્મજ્ઞાનને પ્રામ કરવું જોઈએ. તેને પ્રામ કરવું સહેલું પણ છે અને કઠિન પણ છે. અનંતકાળ વીતી ગયો તોપણ તે પ્રામ થયું નથી તે અપેક્ષાએ અધરું છે અને આત્મજ્ઞાન પ્રામ કરવા માટે બહારની કોઈ વસ્તુ અડચણરૂપ બની શકતી નથી તે અપેક્ષાએ તે સરળ છે. આત્મજ્ઞાન એટલે પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન. જેમ બીજા કોઈના પાકીટમાં કેટલા પૈસા પડ્યા છે તે જ્ઞાનવું હોય તો તે ઘણું મુશ્કેલ કામ છે. પણ પોતાના પાકીટમાં કેટલા પૈસા પડ્યા છે તે જ્ઞાનવું હોય તો તે સહેલું કામ છે. શ્રીમદ્ રાજયંત્રજી આત્મજ્ઞાન પ્રામ કરવા માટે આપણે શું કરવું જોઈએ તે કહે છે,

“પ્રથમ આત્મસિદ્ધિ થવા, કરીએ જ્ઞાન વિચાર; અનુભવી ગુરુને સેવીએ, બુધજનનો નિર્ધાર.”

આ કથન જ્ઞાનની મુખ્યતાથી કરેલું છે તેમ સમજવું જોઈએ. જિનાગમને અનેકાંતથી સમજવું. તેને એકાંતથી સમજવામાં આવે તો કષાયની ઉત્પત્તિ થાય છે અને કષાય દ્વારા કષાયનો ક્યારેય પણ નાશ થતો નથી. શાંતપણું, ધીરજ, એકાગ્રતા આદિ અનેક ગુણો આત્મામાં પ્રગટ થાય ત્યારે સર્વોત્તમ ધ્યેયની પ્રાપ્તિ થાય છે. હવે ચારિત્રની અપેક્ષાએ આત્મજ્ઞાન પ્રામ કરવા માટે આપણે શું કરવું જોઈએ તેના માટે ‘અંતિમ સંદેશ’માં પરમકૂપાળું શ્રીમદ્ રાજયંત્રજી કહે છે,

“મંદ વિષયને સરળતા, સહઆજા સુવિચાર,
કુશા કોમળતાં ગુણ, પ્રથમ ભૂમિકા ધાર.”

મોક્ષપ્રાપ્તિ માટે મહાવીર ભગવાને સૂત્ર
આપ્યું છે - “જ્ઞાનક્રિયાભ્યાં મોક્ષઃ ॥”

ઉમાસ્વામી મહારાજે ‘શ્રી તત્ત્વાર્થસૂત્ર’ના
પ્રથમ સૂત્રમાં કહ્યું છે,

“સમ્યગ્રદર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ ॥”

આપણે ભલે એક આત્મજ્ઞાનને જ પ્રામ
કરવું છે પણ તેના માટે ઘણી વસ્તુઓની જરૂર પડે
છે. જેમકે આપણે શીરો બનાવવો હોય તો લોટ,
ધી, ગળપણ, ગેસ, પાણી, તાવિથો આદિ ઘણી
સામગ્રી જોઈએ, તેવી રીતે આત્મજ્ઞાન પ્રામ કરવા
માટે ભિન્ન ભિન્ન સાધનોની આવશ્યકતા પડે છે.
જેને સદ્ગ્રાયનની રૂચિ નથી, જેને ભગવાનની-
સંતોની વાણી વાંચવી-સમજવી ગમતી નથી તેને
આત્મકલ્યાણનો માર્ગ પ્રામ થઈ શકે નહિ; કારણ
કે આ કાળે, આ ક્ષેત્રે સર્વોત્કૃષ્ટ તપ તે સ્વાધ્યાય
છે. માટે આપણે આત્માના લક્ષે ભગવાનની
વાણીનો વિચાર કરવો, ચિંતન કરવું, અનુપેક્ષા
કરવી, પૃથ્વિના કરવી તથા જ્ઞાનાર્જન દ્વારા
આત્માને સહૈવ જાગૃત રાખવો. સંતો કહે છે કે,

“ઉઠ જાગ મુસાફિર ભોર ભઈ,

અથ રૈન કહાં જો સોવત હૈ”

આ મનુષ્યભવ ઊંઘવા માટે નથી મળ્યો
પણ આપણે અજ્ઞાની - અબુધ હોવાથી તેને વેડફી
દઈએ છીએ. કબીરદાસજી કહે છે,

“તૂને દિવસ ગવાંયા ખાય કે, રાત ગવાંઈ સોય કે,
હીરા જનમ અમોલ થા, કોડી બદલે જય.”

હુંમેશાં સમયનો સદુપ્યોગ કરવો. માત્ર
મંદિરમાં હોઈએ ત્યારે જ ધર્મ કરવો એવું નહિ.
ઉપાશ્રય, મંદિર આદિ ધર્મક્ષેત્રમાં મુખ્યતાથી ધર્મ

કરવો અને ઓફિસમાં, ઘરમાં, બસમાં આદિ
જગ્યાઓએ પણ ગૌણતાથી ધર્મ કરવાના સંસ્કાર
૨૪ કલાક નાખવાં. ભલે આપણે ૨૪ કલાક ધર્મ
કરી શકતા નથી પણ અંદરની ભાવના, અભિપ્રાય
તો સતત ધર્મ કરવાનો જ રહેવો જોઈએ. આપણને
એમ થાય કે ઘર તથા ઓફિસનું કામ કરતાં કરતાં
ધર્મ કેવી રીતે કરવો ? અધ્યાત્મ યોગીશ્વર શ્રી
આનંદધનજી મહારાજ કહે છે,

“ઉદર ભરન કે કારને રે, ગૌંઝા વનમે જય,
ચારો ચરે ચુહુદિશી ફિરે, એનું ચિત્તું વાદરડામાંય,
મનાજિ તું તો...”

આમ, દુનિયાના કામ કરતાં કરતાં પણ
દષ્ટિ દેવ-ગુરુ, ધર્મ તથા આત્મામાં રાખવી અને
આવું થવા માટે વર્ષમાં ૧૫ દિવસ રજી લઈ
એકાંતમાં કોઈ તીર્થસ્થાનમાં, સંતોના સમાગમમાં
સ્વાધ્યાય - પ્રવચન - પરમાત્માની ભક્તિ -
સંતોની સેવા - પરોપકારના કાર્યો કરવામાં સમય
ગાળવો જ જોઈએ. જો આવું જીવન ન જીવાય તો
ભગવાન કહે છે કે તું હજુ ગૃહસ્થધર્મમાં પણ નથી
કારણકે આચાર્ય ભગવાને ગૃહસ્થોને દરરોજ
દેવપૂજા, ગુરુપાસ્તિ, સ્વાધ્યાય, સંયમ, તપ અને
દાન - આ છ આવશ્યક કરવાની આજા આપી
છે. આપણે આપણી જાતને (શાસ્ત્રજ્ઞાનથી) જ્ઞાની
માનીએ છીએ તેથી આપણે જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો પુરુષાર્થ
જ કરતા નથી ! જ્યારે મહાપુરુષો તો પોતાને
અલ્યજ કહે છે. રાગ-દ્રેષ તે કર્મ છે અને તેને
મારવાની દવા તે ધર્મ છે. ધર્મ દ્વારા કર્મ ટળે છે.
હવે, આપણે ધર્મના સ્વરૂપને સમજુશુ :

(૧) જીવાનામ રક્ષણો ધર્મઃ :

આપણે કોઈપણ નાના-મોટા જીવોને મન-
વચન-કાયાથી ત્રાસ આપવો જોઈએ નહિ. આપણે
હજુ સાવધાન નથી એટલે જ આપણે ગ્રાણ

ઇન્દ્રિયવાળી કીડીને તો બચાવીએ છીએ પરંતુ ધરમાં દીકરાની વહુ જો ઓછું દહેજ લાવી હોય તો તેને દિવસમાં દશ વાર સંભળાવીએ છીએ. આપણે કીડી માટે તો દયા રાખીએ છીએ પણ પંચન્દ્રિય સંઝી જીવની દયા પાણી નથી ! આપણે નાની નાની વાતોમાં કોઈ કરીએ છીએ અને કોઈ તે તો કર્મબંધનું કારણ છે. શ્રીમદ્ રાજયંગજીએ આત્મસિદ્ધિમાં કહ્યું છે,

“કર્મબંધ કોધાદિથી, હણો ક્ષમાદિક તેણ; પ્રત્યક્ષ અનુભવ સર્વને, એમાં શો સંદેહ ?”

શ્રી કુંદુંદુચાર્યજીએ ‘શ્રી સમયસાર’માં કહ્યું છે,

“જીવ વર્તતા કોધાદિમાં, સંચય કરમનો થાય છે, સહુ સર્વદશી એ રીતે, બંધન કહે છે જીવને.”

આમ, આપણે નાના-મોટા જીવને મારવા નહિ, ધરમાં કજિયા કરવા નહિ, ‘હું મોટો છું’ એવું અભિમાન કરવું નહિ તથા પ્રેમથી રહેવું. જો ભિલકતની વહેંચણીમાં મોટા ભાઈના ભાગે પાંચ લાખ ઓછા આવ્યા હોય તો તેના માટે કેસ કરવો નહિ કારણકે કેસ કરવાથી ધરમાં કોઈ પણ સદસ્યને પૈસા મળશે નહિ, પૈસા મળશે પેલા વકીલને. માટે સમાધાન કરવું તથા ક્ષમા રાખવી. ક્ષમા તે વિવેકી ધર્મત્વાઓનો પ્રથમ ધર્મ છે. જો આપણા જીવનમાં આવો દયા ધર્મ પ્રગટે તો આપણામાં ધર્મ કરવાની પાત્રતા આવે.

(૨) ક્ષમાદિ ભાવ: દશવિધ ધર્મ: - ક્ષમા, માર્દવ, આર્જવ, સત્ય, શૌચ, સંયમ, તપ, ત્યાગ, આકિંચન્ય, બ્રહ્મચર્ય - આ દશ પ્રકારના ધર્મ છે. જો આ દશ ધર્મને કોઈપણ પાળે તો તે મહાન ધર્મત્વા થઈ જાય છે, તેનામાં રાગ-દ્વેષનો અભાવ થઈ જાય છે તથા પરમ શાંતદશાની પ્રાપ્તિ થાય છે મહાન આનંદનો અનુભવ થાય છે. શાસ્ત્રોમાં

પ્રતિપાદિત કરેલો ધર્મ આપણા જીવનમાં પ્રગટે તો આપણું કલ્યાણ થાય.

(૨) રત્નત્રયં ચ ધર્મઃ :-

આ વિશ્વમાં ગ્રાણ અમૂલ્ય રત્ન છે. (૧) સાચી શ્રદ્ધા કરવી, (૨) સાચું જ્ઞાન કરવું, (૩) સાચું આચરણ કરવું. શાસ્ત્રભાષામાં તેને સમ્યગ્રૂદ્ધર્ણન, સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક્ ચારિત્ર કહે છે.

૧. સાચી શ્રદ્ધા : આ શરીર, કપડાં, મોટર, બંગલા, સ્ત્રી, પુત્ર આદિ કોઈપણ આપણા નથી. તો આપણાથી તેમના ઉપર માલિકીપણું કેવી રીતે કરાય ? આપણે તો આત્મા છીએ અને આપણાથી બિન્ન બધા આત્મા આપણા મિત્ર છે માટે તેમના પર મોહ કરવો નહિ. હું જ્ઞાનસ્વભાવી છું, દેહથી બિન્ન છું, આત્મા છું. એવી શ્રદ્ધાને સાચી શ્રદ્ધા કહે છે. શ્રીમદ્ રાજયંગજી આત્મસિદ્ધિમાં કહે છે,

“મોક્ષ કર્યો નિજ શુદ્ધતા, તે પામે તે પંથ; સમજાવ્યો સંક્ષેપમાં, સકળ માર્ગ નિર્ણય્ય.”

૨. સાચું જ્ઞાન : સાચું જ્ઞાન પ્રામ કરવા માટે દરરોજ સ્વાધ્યાય કરવાનો નિયમ લેવો જોઈએ. છતાં એ વાત ધ્યાનમાં રાખવી કે જ્ઞાન કાંઈ શાસ્ત્રોમાંથી મળતું નથી પણ પોતાની જાગૃતિ અને સત્પાત્રતા અનુસાર જેમણે જ્ઞાન પ્રામ કર્યું છે એવા સદ્ગુરુદેવ અને તેમની કૃપાથી તે પ્રામ થાય છે. ‘મૂળમાર્ગ રહસ્ય’માં શ્રીમદ્ રાજયંગજીએ કહ્યું છે,

“છે દેહાદિથી બિન્ન આત્મા રે,

ઉપયોગી સદા અવિનાશ, મૂળીં એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે,

કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ.

મૂળ મારગ.”

૩. સાચું આચરણ : મોટા પાપ કરવાં નહિ. તે માટે પ્રતિજ્ઞા લેવી. નિશ્ચય ચારિત્રની પ્રાપ્તિ માટે

દરરોજ ૧૫ મિનિટ ચિત્તને શાંત કરીને પરમાત્માનું સ્મરણ મંત્રના માધ્યમથી કરી, આત્માના ગુણોનું ચિંતન કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. રાગ-દ્રેષ્ણને જીતવા માટે હંમેશાં સમતાનું સેવન કરવું જોઈએ. શાંત જીવન જીવતા શીખવું, જતું કરતાં શીખવું તથા ‘ચાલશે, ફાવશે, ભાવશે અને ગમશે’ આ સૂત્ર પ્રમાણે જીવન જીવતાં શીખવું પડશે. સુખમાં હુલાઈ જાય અને દુઃખમાં ડરી જાય તે અજ્ઞાની છે. કારણકે બાધ્ય પદાર્થો દ્વારા પ્રાપ્ત થતું સુખ પણ દુઃખ છે અને દુઃખ તો દુઃખદાયક છે જ. ખરેખર સાચું સુખ તો એક પોતાના આત્મા સિવાય બીજે ક્યાંય પણ નથી. જીવને જે કાંઈ સુખ-દુઃખની પ્રાપ્તિ થાય છે તે પોતાના કર્મના ઉદ્યના ફળરૂપે જ મળે છે માટે ફરિયાદો કરવી નહિ, હતાશ થવું નહિ અને સમતા રાખવી તથા જીવનને ઉત્ત્રત અને પવિત્ર બનાવવું.

(૪) ધર્મ: વस્તુસ્વભાવ: વસ્તુનો સ્વભાવ જ ધર્મ છે. જેમ કે પાણીનો ધર્મ શીતળતા છે, અન્નિનો ધર્મ ઉષ્ણતા છે તેમ જીવનો ધર્મ જ્ઞાન, દર્શન આદિ ગુણો છે. આમ, પોતાના આત્માના સ્વભાવ વિષે જાણી સ્વાભાવિક, સરળ, સહજ જીવન જીવવાથી રાગ-દ્રેષ્ણ મટે છે.

આ પ્રમાણે સદ્ગુરુદેવના શરણે જરૂર શુરુગમ દ્વારા સદ્ગુરુનું પ્રાપ્ત કરવો તથા તે પ્રમાણે જીવન જીવવાથી જે અનાદિકાળનું અજ્ઞાનરૂપી અંધારું જીવને છે તે સદ્ગુરુરૂપી જ્ઞાનજ્યોતના પ્રકાશથી

દૂર થઈ જશે અને પ્રગટ દીવારૂપ સદ્ગુરુનું સેવન કરવાથી આપણી જ્ઞાનજ્યોતિ પણ પ્રગટી જશે. આમ, રાગ-દ્રેષ્ણ મટાડવાનો આ જ સૌથી સરળ ઉપાય છે. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે,
“માનાદિક શત્રુ મહા, નિજ છંદે ન મરાય;
જીતાં સદ્ગુરુ શરણમાં, અલ્ય પ્રયાસે જાય.”
॥ ઊં શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ: ॥

રાજપ્રભુ પદાર્થ આંગણે

- છીતુભાઈ ગો. ભક્ત, વિદ્યાનગર

ભાવભક્તિના મોતીએ વધામણા, રાજપ્રભુ પદાર્થ આંગણે જો, હદ્યમંદિરના દ્વાર ઉઘાડો, સદ્ગુરુ પદાર્થ આંગણે જો. (૧)
મહાશાની કૃપાળુદેવનો, ભક્તિભાવથી વધાવજો, સાક્ષાત્કારી શતાવધાનીને, તડપન ભાવથી નમજો. (૨)
અણમોલો અવસર સંભારી, જીવન ધન્ય બનાવજો, જિનચરણનો આશ્રય પામી, અહોભાવ વધારજો. (૩)
રાજવચનો વાંચી, વિચારી, સત્પુરુષ મહિમા જાણજો, પવિત્ર હદ્યે સત્સંગી બની, સદ્ગુરુ ઋણ ચુકવજો. (૪)
લોભ, તૃષ્ણા છે પાપના મૂળ, હિસાબ તેનો માંડજો, રાજભક્તિમાં આસ્થા મૂકી, વીતરાગ માર્ગ અપનાવજો. (૫)
પરનિદા, આળસ, અહંને, શત્રુ સમાન માનજો, રાગ-દ્રેષ્ણ ઓગાળતા રહીને, ચેતના જગાડજો. (૬)
સાંતોષ એ તો શ્રેષ્ઠ ધન, આ બોધામૃત પચાવજો, રાજને શરણે નિષ્કામ ભાવે, ભક્તિપરાયણ રહેજો. (૭)
મોહ-માયાના બંધન ઓગાળી, હદ્યને ભીજવજો, ક્ષમાપના ને કરુણાભાવથી, માનવતા મહેકાવજો. (૮)
સદ્ગુરુપ્રેમ ઉરમાં આણી, ભાવાત્મક એક્ય ભરજો, કૃપાળુદેવના ચરણકમળમાં, સાંત્વન શાન્તિ પામજો. (૯)
તન - મન - ધનથી સમર્પિત થઈને, શ્રદ્ધા રાજમાં મૂકજો, સચ્ચાઈ, પ્રેમથી ભાવભક્તિ કરતા, રાજપ્રભુ શરણું દીપાવજો. (૧૦)

શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન સ્તવન

ભાવાનુવાદ : પં. શ્રીગુણસુંદરવિજયજી ગણી

આઈ બસો ભગવાન મેરે મન, આઈ બસો ભગવાન,
મેં નિર્ગુણી ઈતના માંગત હું, થાયે મેરા કલ્યાણ.આઈ (૧)

મેરે મનકી તુમ સબ જાનો, કયા કરું આપસે બયાન?
વિશ્વહિતેષી દીનદયાળું, રખિયે મુજ પર ધ્યાન. આઈ (૨)

ભોગાધીન હોવત મન મેલું, બીસરું તુમ ગુણગાન,
વહીં સે છોડાવો હદ્યે આઈ, અરિભંજક ભગવાન. આઈ (૩)

આપ કૃપાસો તર ગયે કેઈ, રહ ગયા મેં દર્દવાન,
નિગાહ રખકે નિર્મળ કીજિયે, ધનવંતરી ભગવાન. આઈ (૪)

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વ જિનેશ્વર, દીજિયે તુમ ગુણ આણ,
ઈન હિ સહારે ચિદ્ધન દેવા, બનું મેં આપ સમાન.આઈ (૫)

- જૈન કવિપ્રવર શ્રી ચિદ્ધન મહાત્મા

શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની આગળ ગદ્યગદ્ય ચિત્તે પ્રાર્થના
કરે છે. પ્રાર્થનાથી ઈષ્ટની સિદ્ધિ થાય છે એ વાત
મહાત્મા આ સ્તવન દ્વારા જાણે બતાવી રહ્યા છે.

મહેસાણા જિલ્લાના શંખેશ્વર ગામમાં
બિરાજમાન શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ પ્રભુની અતિ
પ્રાચીનતા, પ્રભાવકતા ભક્તહંદ્યમાં અત્યંત અંકિત
થયેલી છે.

યાદ રહે - પ્રાર્થનાત્ એવ ઇણસિદ્ધિ...

Knock and it will open.

PRAY and it will be given.

ભાવાનુવાદ

૧. હે સુંદર અનંતગુણના ધારક ઐશ્વર્યવાન્ પ્રભુ!
આપ મારા મનરૂપી મંદિરમાં આવીને વસવાટ
કરો એવું નિર્ગુણી એવો હું આપની પાસે યાચના
કરું છું, કારણકે આપના આવા વસવાટથી જ
મારું આત્મકલ્યાણ થવાનું છે, અન્યથા તે થવાનું

નથી જ.

૨. હે વિશ્વના તમામ જીવોના હિતની ઈચ્છાવાળા,
ગરીબ જીવો પર દ્યાવાળા (અનંતજ્ઞાની
ભગવાન!) આપ મારા મનમાં રહેલી તમામ
વાતોના જ્ઞાનકાર છો, તો પછી મારે એ વાતોને
આપને શું જણાવવાની હોય? (આપ સ્વયં
સમજ્ઞને જ) મારી કાળજ કરો. (આપ માત્ર
હિતેષી નહીં, હિતકર્તા પણ છો જ)
૩. શબ્દ-રૂપ-રસ-ગંધ-સ્પર્શને વશ બનેલું મારું મન
રાગાદિથી મેલું બન્યું છે અને એથી એવા મેલા
મનવાળો હું આપના ગુણગાન કરવાનું ભૂલી
ગયો છું. હે આંતર (કામ-કોધ-લોભ-મદ-માન-
માયા) દુશ્મનોનો નાશ કરનારા ભગવાન! આપ
મારા મનમાં આવો અને મને આ સાંસારિક
ભોગોની ચૂંગાલમાંથી મુક્ત કરાવો.
૪. હે કૃપાના સાગર ! આપની કૃપાથી આ જગતમાં
કેટલાય આત્માઓ સંસારસાગરને તરી ગયા છે
પણ હું તો હજ એવો જ (કોધ-લોભ...વગેરે)
ભાવ રોગ વાળો જ રહી ગયો છું. હે ભાવરોગો
(દ્રવ્યરોગો તો ખરા જ) માટે મહા ધનવંતરી
વૈઘસમ ભગવાન! આપ મારી સામે જુઓ અને
આપના જેવો જ મને નિર્મળ-નીરોગી બનાવો.
૫. હે શંખેશ્વર મહાતીર્થના અધિપતિ શ્રી પાર્શ્વનાથ
સ્વામિ ! મને આપના જેવા જ સુંદર ગુણો આપો
અને આપની આજાનું પાલન આપો. હે જ્ઞાનના
ધન સ્વરૂપ દેવ ! આ બે ચીજોના આધારે જ હું
આપના જેવો જ સુંદર ગુણગાન-જ્ઞાનવાન બનું.
એમ કવિરતનશ્રી ચિદ્ધન મહારાજ જજાવે છે.
પ્રભુ આપ ચિદ્ધન છો. અમોને પણ આપ સમાન
ચિદ્ધન બનાવો એવી અમારી માગણી સ્વીકારો.

પરમનો સ્પર્શ - ૫૧

આપણું અવિનાશી ચિદાકાશ

પદ્મશ્રી ડૉ. કુમારપાણ દેસાઈ

સંત સૂરદાસની એક વાત તદ્દન વિરોધી લાગે છે ! એવી કથા મળે છે કે એકવાર અંધ સંત સૂરદાસ કુવામાં પડી ગયા હતા, ત્યારે સ્વયં શ્રીકૃષ્ણે એમને હાથ જાલીને બહાર કાઢ્યા હતા. એ પછી પોતાનો હાથ છોડીને જતાં શ્રીકૃષ્ણને સૂરદાસ કહે છે, “તમે ભવે મારો હાથ છોડી દો, પણ મારા હૃદયમાં તો તમે કેદ છો.”

આવા પરમ ગ્રભુભક્ત સૂરદાસ ‘મો સમ કૌન કુટિલ ખલ કામી’ એમ કહે છે. એક બાજુ ઈશ્વરપ્રાપ્તિનો સંકલ્પબદ્ધ સૂર હોય અને બીજુ બાજુ પોતાની જાતને આટલી બધી નિભન કહેવી, એ કેમ બને ? હકીકતમાં સૂરદાસ કે અન્ય ભક્તો પોતાની નિર્બજતાઓનું વર્ણન કરે છે, ત્યારે એની પાછળ એમનો ઈશ્વર પ્રત્યેનો નમ્રાતિનમ્ર ભાવ હોય છે. ઈશ્વરના ગુણસમૃદ્ધ વ્યક્તિત્વના પ્રકાશમાં એ સ્વયંને નિહાળતા હોય છે. મહાત્મા ગાંધીજીએ એમને વિશે પણ સૂરદાસની આ પંક્તિ ટાંકી છે, તેની પાછળ ઈશ્વરના ભક્તની પોતાના નાનામાં નાના દોષને વિરાટ રૂપે જોવાની દૃષ્ટિ છે.

આજે વ્યક્તિ એની ઓળખ માટે ઓળખપત્ર (આઇટેન્ટીટી કાર્ડ) રાખે છે, વિદેશ પ્રવાસને માટે સાથે પાસપોર્ટ રાખે છે, પરંતુ એને નવી ઓળખ આપનાર પરમના સ્પર્શનો ખ્યાલ હોતો નથી. આ પરમનો સ્પર્શ વ્યક્તિને એક નવી પહેંચાન આપે છે અને વ્યક્તિનું પરિવર્તન એટલું ધીરે ધીરે શાંતપણે થતું હોય છે કે સ્વયં એને પોતાના બદલાતા સ્વરૂપનો ખ્યાલ આવતો નથી. એની ભીતરમાં શાંત કાંતિ

સર્જતી હોય છે.

આપણે નરકની યાતના, પાપનાં અતિ કડવાં ફળ, નિયતિની ચિત્રવિચિત્ર લીલા, એક સામાન્ય ક્ષતિની અસામાન્ય ઈશ્વરીય સજાની વાતો કરીને ઈશ્વરને જાણો કોઈ કડક અને કવચિત્ નિષ્ઠર ન્યાયાધીશ હોય એવું માની બેઠા છીએ. મૃત્યુની ભયાનકતા સાથે એને જોડી દીધો છે અને સંસારની ભંગુરતા દર્શાવીને પરમાત્માની નિત્યતા દર્શાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. આમાં ભય જોઈને ભાગવાની વૃત્તિ (Escapism) છે. નાશવંત જાણીને એનાથી પલાયન પામવાની ડરામણી વૃત્તિ છે, પરંતુ હકીકત તો એ છે કે પરમ તમારા હૃદયને એનો સ્પર્શ કરાવવા માટે અતિ આતુર છે. એ બે હાથ પહોળા કરીને તમને આદિંગન આપવા ચાહે છે, કારણ કે એની નજર અપાર કરુણાથી પરિપૂર્ણ છે. જે સમગ્ર વિશ્વ પર કરુણા વરસાવે તેને તમારા પર પણ અસીમ કરુણા હોય તે સ્વાત્માવિક છે. એને માત્ર મિત્ર કે સ્નેહી પ્રત્યે જ પ્રેમ હોય છે, તેવું નથી. એની કરુણા અનુકૂળ પરિચિતોમાં જ સીમિત નહીં હોય, એની કરુણા તો માનવી, ગ્રાણી અને પ્રકૃતિ સહુ કોઈ પર એટલે કે સમગ્ર સમાજી પ્રત્યે વહેતી હોય છે.

વિચાર કરો કે ભગવાન મહાવીર પર એમના સાડા બાર વર્ષના સાધનાકાળમાં કેટલી બધી આપત્તિઓનો એકધારો વરસાદ વરસ્યો હતો. ગોવાળિયાઓએ એમના કાનમાં કાષ્ટશૂળ ભોંક્યા, તો શૂલપાણિ યક્ષ, કટપૂતના વ્યંતરી કે સંગમદેવે

એમના પર ઉપસર્ગો વરસાવ્યા. રાઠ પ્રદેશ અને અનાર્થ પ્રદેશમાં માનવીઓએ એમના પર કૂરતા આચરી, તેમ છતાં ભગવાન મહાવીરની કરુણા સર્વત્ર એકસમાન પ્રવર્તતી રહી. એથી ય વિશેષ છ-છ મહિના સુધી જેને કારણે ભગવાનને બિક્ષાન્ન વગર રહેવું પડ્યું એવા સંગમદેવે જ્યારે માફી માગી, ત્યારે એમના મુખની એક રેખા પણ બદલાઈ નહીં. એમની આંખના છેડે બે આંસુ એ માટે આવ્યા કે મારે કારણે આ સંગમદેવે કેટકેટલાં કર્મ બાંધાં !

આવી જ કરુણાની દૃષ્ટિ શ્રીકૃષ્ણમાં પારાવાર પ્રેમના રૂપે અને શ્રીરામમાં સ્નેહના સાપ્રાજ્ય રૂપે જોવા મળે છે. આમ, હદ્યમાં પરમનો સ્પર્શ કે ઈશ્વરનો અનુભવ થાય, તો આપોઆપ પરિવર્તન આવે છે અને આ પરિવર્તન એ ‘યુ’ ટર્ન જેવું હોય છે. અત્યાર સુધી બહારની દુનિયામાં પરિભ્રમણ કરનારી નજર આંતર-ભ્રમણ અને આંતરદર્શન કરવા લાગે છે.

ઈશ્વરને તમારા દોષને બદલે ગુણ સાથે વધુ નિસબ્ત છે. આનું કારણ એ કે સંસારના આકર્ષણના કે ભૌતિક લાલસાના વર્ષોથી વળગેલા દોષ તો પરમનો સ્પર્શ થતાં જ ઓગળી જાય છે. હદ્યમાં રહેલી હિંસા, ભગવાન બુદ્ધ કે ભગવાન મહાવીરના અંતરમાં વધામણાં થતાં જ સાધકના હદ્યમાંથી સૂર્યના પ્રભર તાપથી તત્કષણ ઊડી જતાં ઝાકળબિંદુની જેમ અદૃશ્ય થઈ જાય છે.

માનવી અને સાધક એ બે સર્વથા બિન છે. માનવી પાસે કોઈ માર્ગ હોતો નથી, જ્યારે સાધક પાસે એક સિદ્ધ થયેલો સ્પષ્ટ માર્ગ હોય છે. માનવી કોઈપણ દિશામાં નિરુદ્ધેશો ભ્રમણ કરતો હોય છે, જ્યારે સાધક એક નિશ્ચિત દિશામાં અને નિશ્ચિત

માર્ગ પર દૃઢ પગલાં ભરતો હોય છે. ઈશ્વરની નજર સાધકના ગુણો પર ઠરેલી હોય છે. એ એના સદ્ગંશોને ઊજાગર કરીને ભાવોની ભવ્યતા અને દિવ્યતા જગાવે છે.

માનવજીવનની વિચિત્ર ગતિ એવી છે કે માનવી જ્યાં હોવો જોઈએ, ત્યાં હોતો નથી. જે માર્ગ પર ગતિ કરવી જોઈએ, તેના પર ચાલતો નથી. એ કોઈ જુદા કે અવળે રસ્તે દોડતો હોય છે અને ઈશ્વર એને સાચા રસ્તે વાળે છે ને સન્માર્ગ પર આગળ ધ્યાયે છે. ઉપાસકના હદ્યમાં આ પ્રક્રિયા સતત ચાલતી હોય છે અને તેથી જ એ પરમ કે પરમાત્મા આપણાને આપણા અંતરની અમીરાતની ઓળખ આપીને એ માર્ગ ચાલવાનું કહે છે, પણ એ તમે માર્ગ પર જ મુકામ કરો, તેમ ઇચ્છાનો નથી. મંજિલ પર જ તમારે સ્થિર પડાવ કરવાનો નથી, પરંતુ એ માર્ગ પ્રયાણ કરીને ધ્યેય હાંસલ કરવાનું હોય છે.

પરમાત્મા પાસે તમારો બાયોડેટા કે તમારું વિજિટિંગ કાર્ડ કે ફેસબૂક એકાઉન્ટ નથી. એને તમારા ધન, વૈભવ, પદ કે પ્રતિષ્ઠા કશું જાણવાની ફૂરસદ નથી. એની દૃષ્ટિ તો તમારી પાસે રહેલી તમારી આંતર ગુણસમૃદ્ધ ખીલવવા પર હોય છે, આથી જ એ ‘અહું બ્રહ્માસ્મિ’નો ધોષ કરે છે. ખુદ ભગવાન મહાવીરસ્વામી કહે છે કે ‘મને અનુસરવાથી મુક્તિ નહીં મળે, પણ ધર્મના માર્ગને અનુસરવાથી મુક્તિ મળશે.’

અહીં બાધ્ય રૂપનો કોઈ મહિમા નથી કે બાધ્ય રૂપની કોઈ પૂજા નથી. અહીં તો એટલી જ વાત છે કે જે માર્ગ ચાલીને મેં ઊર્ધ્વગમન સાધ્યું, એ માર્ગ તમે ચાલો. તમારો દાનવી અંશ ઊડી દો અને દૈવી અંશ જગાવો. તમારામાં ધૈર્ય માર્ગ આગળ

ચાલવાનો જુસ્સો જગાવો, નિર્બળતા નહીં.

કેટલાક ધર્મો ઈશ્વરનાં વચ્ચનો પર વધુ પડતો ભાર મૂકે છે. એ કહે છે કે તમે પ્રભુના શબ્દો સાંભળો, જ્યારે ભારતીય સંસ્કૃતિના ધર્મો પ્રભુવાણીને બદલે પ્રભુકાર્યને સવિશેષ અનુસરે છે. અન્ય ધર્મોમાં શબ્દોને પકડીને ચાલવા જતા ઘણા વિતંડા અને વિખવાદ થયા, જ્યારે ભારતીય ધર્મો માને છે કે આવા શબ્દો તો બહિર્જગતમાં રાયે છે. સાચો સાધનાપથ તો આંતરજગતમાં છે. આત્માની કેરીએ જ ચાલવાનું છે.

જેમ જેમ પરમનો સ્પર્શ થશે, તેમ તેમ જીવનની પરિસ્થિતિ પલટાતી જશે. પુષ્પની પાંદડીઓ ખીલે એમ તમારું અંતઃકરણ ખીલવા લાગશે. એક પછી એક બંધ પાંખડીઓ ખુલતી જાય એમ આત્મા પરના એક પછી એક આવરણ ખસતા જશે અને સાધનાનો માર્ગ ગુણોની પ્રાપ્તિનો માર્ગ બનશે. કુંડલિનીનું ચક્કબેદન એ આ જ આધ્યાત્મિક પ્રગતિની વાત કરે છે.

૩૦૧૧૧૧ પાંચમા અધ્યાયમાં કહ્યું છે,

‘સ્વસ્તિ પન્થામનુચરેમ’

(૩૦૧૧૧૧, ૫-૫૧-૧૫)

આનો અર્થ એ છે કે ‘હે ઈશ્વર, તું અમારું જીવન એવી રીતે ઘડજે કે અમે કલ્યાણના માર્ગ ચાલીએ.’

માનવીને બહિર્મુખતા સવિશેષ આકર્ષ છે. એના પ્રબળ આકર્ષણમાંથી મુક્ત થઈને એણે અંતર્મુખ થવાનું છે. વેદાંત સંબંધી ગ્રંથોમાં ‘શ્રી યોગવિષિષ્ઠ મહારામાયણ’ ગ્રંથ અતિ અગ્રસ્થાને છે. તત્ત્વજ્ઞાનસુઓને પથદર્શક બની રહે એવા આ ગ્રંથમાં રામના અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને દૂર

કરવા માટે વિશિષ્ટ આપેલો ઉપદેશ મળે છે. એના પ્રકરણ છના ૧૦૬મા સર્જમાં વિશિષ્ટમુનિ રામને કહે છે,

“જે બહિર્મુખ થતાં જગતની સત્તા પ્રતીતિમાં આવે છે અને અંતર્મુખ થતાં જગતની સત્તાનો લય થઈ જાય છે તેમ જ જે પોતાના અનુભવરૂપે પોતાની અંદર જ રહેલું છે, તે ચિદાકાશ છે એમ તમે સમજો.” (પ્ર.૬, (૩), સર્જ-૧૦૬, ૧૪૬૨)

અહીં ચિદાકાશનો મહિમા ગાયો છે, જે અવિનાશી છે અને ચિત્તમાં સર્વત્ર વ્યાપ્ત છે. આપણે આપણા ચિદાકાશનો વિચાર કર્યો છે ખરો?

(કુમશઃ)

સમાધિતંત્ર

(પાના નં. ૧૬ પરથી ચાલુ...)

યોગીઓ આનન્દસ્વરૂપ-આત્મરૂપી નંદનવનમાં કીડા કરે છે. જ્ઞાનીનું નંદનવન જ્ઞાયક સ્વરૂપી શુદ્ધ આત્મા છે. સહજભાવે ઉપવનમાં કેલિ કરે છે.

અંતરાત્મા ભેદવિજ્ઞાની છે. હું દેહાદિથી ભિન્ન છું. મારો તો એક જ્ઞાન-દર્શન લક્ષ્ણ રૂપ આત્મા જ છે. ઝાયિવર કુંડુંડાચાર્ય ગ્રંથાધિરાજ ‘સમયસાર’ ગાથા-૩૮માં પ્રકાશે છે,
અહિમિકો ખલુ શુદ્ધો દંસણાણમઙ્ગાં સદારૂપી ।
ણવિ અન્થિ મજ્જા કિચિવિ અણણ પરમાણુમિત્તંપિ ॥૩૮॥
“હું એક, શુદ્ધ, સદા અરૂપી, જ્ઞાનદર્શનમય ખરે;
કંઈ અન્ય તે મારું જરી પરમાણુ માત્ર નથી અરે!”

જે અનાદિ મોહરૂપ અજ્ઞાનથી ઉન્મત્તપણાને લીધે અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ હતો. હવે જ્ઞાની સદ્ગુરુથી નિરંતર સમજાવવામાં આવતાં સદ્ગુરુથી બની સદ્ગુરુની આજ્ઞાને સેવે છે. ઉપાસે છે. આજ્ઞા પ્રમાણે જીવે છે. (કુમશઃ)

શ્રી પૂજ્યપાદ આચાર્ય વિરચિત
સમાધિતંત્ર - અમૃતરસપાન
(ક્રમાંક - ૧૧)

પ્રા. ચંદાબહેન વી. પંચાલી (બોટાડ)

પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી
‘મોક્ષમાળા’ શિક્ષાપાઠ ૧૦૧માં ‘સ્મૃતિમાં રાખવા
યોગ્ય મહાવાક્યો’ સમાધિવચનો ઉદ્ઘોષે છે કે

- (૧) એક ભેટે નિયમ એ જ આ જગતનો ગ્રવર્તક
છે.
- (૨) જે મનુષ્ય સત્પુરુષોનાં ચરિત્રરહસ્યને પામે
છે તે મનુષ્ય પરમેશ્વર થાય છે.
- (૩) ચંચળ ચિત્ત એ જ સર્વ વિષમ દુઃખનું મૂળિયું
છે.
- (૪) જાગ્ઞાનો મેળાપ અને થોડા સાથે
અતિસમાગમ એ બંને સમાન દુઃખદાયક છે.
- (૫) સમસ્વભાવીનું મળવું અને જ્ઞાનીઓ એકાંત
કરે છે.
- (૬) ઈન્દ્રિયો તમને જીતે અને સુખ માનો તે કરતાં
તેને જીતવામાં જ સુખ, આનંદ અને પરમપદ
પ્રાપ્ત કરશો.
- (૭) રાગ વિના સંસાર નથી અને સંસાર વિના
રાગ નથી.
- (૮) યુવાવયનો સર્વસંગપરિત્યાગ પરમપદને
આપે છે.
- (૯) તે વસ્તુના વિચારમાં પહોંચો કે જે વસ્તુ
અતીન્દ્રિય સ્વરૂપ છે.
- (૧૦) ગુડીના ગુણમાં અનુરક્ત થાઓ.

શ્રીમદ્જીના અનુભવરસઅમૃત બોધવચનો
આત્મસ્વભાવમાં સ્થિત થવામાં, સહજ સ્વભાવ-
રૂપ આત્મ સ્વભાવમાં, નિજ સ્વભાવમાં સ્થિતિકરણ

સમાન છે.

આપણે સમાધિતંત્રનું અમૃતરસપાન કરી
રહ્યા છીએ. શ્લોક ચારમાં વિચાર્યુ કે બહિરાત્મા,
અંતરાત્મા અને પરમાત્મા એમ ત્રણ પ્રકારથી
આત્મા સમજાય છે. અંતરાત્માના ઉપાયથી
પરમાત્માને પામવો અને બહિરાત્મભાવને છોડવો.

હવે શ્લોક પાંચથી બહિરાત્મા, અંતરાત્મા
અને પરમાત્માનું સ્વરૂપ સમજાએ.

બહિરાત્મા શરીરાદૌ જાતાત્મભ્રાન્તિરાન્તરઃ ।

ચિત્તદોષાત્મવિભ્રાન્તિઃ પરમાત્માડતિનિર્મલઃ ॥૫॥
પદ્ય : આત્મભ્રાન્તિ દેહાદિમાં કરે, તેહ ‘બહિરાત્મ’,
‘આન્તર’ વિભ્રમરહિત છે, અતિનિર્મળ ‘પરમાત્મ.’

અન્વયાર્થ : શરીરાદૌ = શરીર આદિમાં,
જાતાત્મભ્રાન્તિઃ - આત્મભ્રાન્તિ જેને ઉત્પન્ન થઈ
છે. બહિરાત્મા = તે બહિરાત્મા છે. ચિત્તદોષ =
રાગાદિ દોષો, આત્મવિભ્રાન્તિઃ = આત્માના વિષયમાં
જેને ભ્રાન્તિ નથી. આન્તરઃ = અંતરાત્મા. અતિ
નિર્મલઃ = અતિ નિર્મળ પરમાત્મા - પરમાત્મા છે.

ભાવાર્થ : જે શરીરાદિ બાધ્ય પદાર્થોમાં
આત્માની ભ્રાન્તિ કરે છે અર્થાત્ તેને જ આત્મા
માને છે તે બહિરાત્મા છે. વિકલ્પો, રાગાદિ દોષો
અને આત્માના વિષયમાં જેને ભ્રાન્તિ નથી તે
અંતરાત્મા છે. જે રાગાદિ દોષોથી સર્વથા રહિત
છે, અત્યંત નિર્મળ છે તે પરમાત્મા છે.

વિશેષાર્થ : ઇ પદના પત્રમાં કૃપાળુદેવ લખે
છે, ‘આત્મા છે.’ જેમ ઘટપટાદિ પદાર્થો છે, તેમ

આત્મા પણ છે. અમુક ગુણ હોવાને લીધે જેમ ઘટપટાદિ હોવાનું પ્રમાણ છે; તેમ સ્વપરપ્રકાશક એવી ચૈતન્યસત્તાનો પ્રત્યક્ષ ગુણ જેને વિષે છે એવો આત્મા હોવાનું પ્રમાણ છે.” એવા આત્મા વિષે જેને ભાન્તિ વર્તે છે તે બહિરાત્મા છે.

(૧) શરીરાદૌ બહિરાત્મા = શરીર આદિ અર્થાત् શરીર, મન, વાણી ઈત્યાદિ ૪૩ પદાર્થો તેને ભિન્ન જાગતા નથી, ભિન્ન માનતા નથી પણ શરીર તે હું જ છું, શરીરાદિ પંચ ઈન્દ્રિયોથી બોલવા, ચાલવા, હરવા, ફરવાની કિયા થાય છે તે હું જ કરું છું. બાધ્ય કિયાઓ, વેપાર કરવો, જગતના બાધ્ય પ્રસંગો હું ઉજવું છું. મારાથી જ બધા કાર્યો થાય છે એવી માન્યતા જેની છે તે બહિરાત્મા છે. શરીર મારું છે. શરીર સાથે જોડાયેલાં પુત્ર, પત્ની, માતા, પતિ, પિતા ઈત્યાદિ મારા છે. તેને સુખ આપી શકું છું. હું રાગી છું - દેખી છું. આવા પરભાવોમાં પોતાપણાની માન્યતા કરે તે બહિરાત્મા છે.

જીવમાં અજીવની અને અજીવમાં જીવની કલ્પના કરવી, જીવાદિ નવ તત્વો કે જે મોક્ષમાર્ગમાં પ્રયોજનભૂત છે તે તત્વોના સ્વરૂપમાં વિપરીત અભિપ્રાય તે બહિરાત્માને છે. શુભભાવોને સુખદાયી સમજે છે. અશુભ ભાવોને દુઃખદાયી સમજે છે. શુભભાવોમાં રાગ કરી તેમાં ભળી જાય છે. અશુભ ભાવોમાં દ્રેષ કરી તેમાં ભળી જાય છે અને રાગી-દેખી થાય છે. જગતની રુચિ, રસ અને પ્રેમમાં રોકાઈને ‘મારું, મારું’ કરીને ભરે છે તે બહિરાત્મા છે.

(૨) જાતાત્મભાન્તિ: દોરડીમાં સર્પની ભાન્તિ, છીપમાં રજત-ચાંદીની ભાન્તિ, વૃક્ષમાં ભૂતની ભાન્તિ જેને થાય છે તે બહિરાત્મા છે. શરીરનો જન્મ થતાં મારો જન્મ અને શરીરનો નાશ થતાં મારું મૃત્યુ - એવી ભાન્તિ બહિરાત્માની છે. ચાર્વાક મત છે કે ઋણ કરીને ધી પીવું, ભસ્મભૂત દેહનું

પુનરાગન ક્યાંથી હોય.

ऋણ કૃત્વા ધૃતં પીબેત્ ભસ્મભૂતસ્ય દેહસ્ય પુનરાગમનં કુતઃ ।

આ વિચારધારમાં જીવનાર બહિરાત્મા છે.

‘જીનસાર’ - મોહત્યાગાણક શલોક ઇમાં પૂ. ઉપાધ્યાયજી જણાવે છે,

નિર્મલં સ્ફટિકસ્યેવ સહજં રૂપમાત્મનઃ ।

અધ્યસ્તોપાધિ સંબંધો જડસ્તત્ર વિમુહૃતિ ॥૬॥

આત્માનું સહજસ્વરૂપ નિર્મળ સ્ફટિક જેવું છે. સ્ફટિક શુદ્ધ નિર્મળ છે તેમાં લાલ, પીળા, લીલા ફૂલના સંયોગથી સ્ફટિક લાલ, પીળા અને લીલા રંગનો દેખાય છે. તે સંયોગ સંબંધ છે. ખરેખર સ્ફટિક તો તે સમયે શુદ્ધ નિર્મળ છે. બહિરાત્મા ભાન્તિથી સ્ફટિકને લાલ-લીલો-પીળો માને છે. સંસારભાવોમાં એકત્વબુદ્ધિ માનીને રાગી દેખી થાય છે. આત્મતાત્વને નહિ માનતો ચાર ગતિમાં પરિભ્રમણ કરે છે.

બહિરાત્મા : દેખાન્ત છે - જિજાસુ વ્યક્તિ આત્મપ્રાપ્તિના ભાવ સાથે આશ્રમ-સ્થિત સદ્ગુરુ પાસે જાય છે. વિનયપૂર્વક આદર સહિત, સરળતા સહ પૃથ્યા કરે છે, “હે ગુરુદેવ ! સંસારના પરિભ્રમણથી થાક્યો છું. ભીતરની શાંતિ અર્થે આપની પાસે આવ્યો છું. આત્મપ્રાપ્તિનો-સુમાર્ગનો બોધ આપો, જેથી આત્મભાવમાં સ્થિત થઈ શકું.” સદ્ગુરુએ પ્રેમથી કહ્યું, “આજે આશ્રમમાં રહે, મારી આંતર બાધ્ય કિયાનું નિરીક્ષણ કર.” આત્મેશ્વર સદ્ગુરુની ભાવનાને સમજી જાય છે. આશ્રમમાં રોકાઈ જાય છે. સદ્ગુરુની અભેરાઈ પર કળશ હતો. થોડા સમયના આંતરે ગુરુદેવ તે કળશને માટીથી ઘસીને સાફ કરીને અભેરાઈ પર મૂકે છે. કોઈ મુલાકાતી મળવા આવે તેની સાથે વાર્તાલાપ કરે છે. આશ્રમસ્થિત સાધકોને પ્રેમભાવથી-સમભાવથી સમજાવે છે. કોઈ દોષ કરે તો પ્રેમથી

સમજાવી દોષથી મુક્ત કરાવે છે. વળી, કળશ સાફ કરે છે. ત્યારે જિજ્ઞાસુ વ્યક્તિ વિચારે છે કે સદ્ગુરુ આ કિયા વારંવાર શા માટે કરી રહ્યા છે ?

સાયંકાલે ગુરુદેવ તેને ઉપનિષદ્ભાં બેસાડે છે, “કહો ! શું નિરીક્ષણ થયું ?” “ગુરુદેવ, અન્ય બધું સમજાયું છે, પણ આપની વારંવાર થતી કળશ સાફ કરવાની વાત મારા મનને પ્રશ્ન ઉભો કરે છે. કેમકે એક જ કિયા વારંવાર થતી હતી.” ગુરુદેવ કહે, “વત્સ ! સાંભળ, વારંવાર કળશ સાફ કરવાનું પ્રયોજન કે કળશ ઉપર લાગેલી રજ, મેલ, કાળાશ, ચીકાશ દૂર કરવા તેનું મર્જન ખૂબ જરૂરી છે. તેના પર સતત રજ, મેલ લાગ્યા જ કરે છે. વારંવાર સાફ કરવાથી કળશ સ્વચ્છ - જેવો છે તેવો રહે છે. તેવી રીતે રાગ-દ્રેષ્ટ, કોધાદિ ભાવો, અજ્ઞાનના મેલ, કાળાશ આત્મા પર લાગ્યા જ કરે છે. આત્મા સાથે વિભાવભાવ રૂપ સંયોગ સંબંધ થાય છે. સ્વ પુરુષાર્થી, સ્વ નિરીક્ષણથી તે ભાવોથી મુક્ત થવા વારંવાર આત્મભાવની જગૃતિ અત્યંત આવશ્યક છે; જેથી શુદ્ધ સ્વરૂપ આત્મા એવોને એવો રહે. તેથી વારંવાર કળશ સાફ કરવાની કિયા થાય છે.” સદ્ગુરુના ઉપનિષદ્ - સમીપભાં બેઠેલો જિજ્ઞાસુ સદ્ગુરુના ચરણે નતમસ્તક બની, આશ્રમભાં સ્થિત થઈ, પુરુષાર્થની નિષ્પત્તિ જગૃતિથી આત્મભાવ પામી સત્ત આત્માર્થી બને છે. બહિરાત્મા જે આત્મભાન્તિમાં જીવે છે તેને અંતરાત્મા થવા માટે આત્મજગૃતિ સાથે સ્વભાવમાં સ્થિર થવું પરમ આવશ્યક છે એ આ દાણાન્તનો બોધ છે.

(૪) ચિત્તદોષાત્ : વિકલ્પો, રાગાદિ દોષો, વિભાવભાવો હું કરું છું એવી ભાન્તિ જેની નષ્ટ પામી છે. ભાન્તિથી મુક્ત થયા છે. આત્મા-ચૈતન્ય દ્રવ્ય સદા, સર્વદા, સર્વથા નિકાળ નિત્ય, નિરંજન છે એવી પ્રતીતિ વર્તે છે તે અંતરાત્મા છે. ચિત્તના દોષો - મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર આદિ દોષોની

ભાન્તિ જતી રહી છે. ચિત્તમાં જે સંકલ્પ વિકલ્પ ઉઠે છે કે શુભઅશુભ ભાવો મેં કર્યા, કોઈ અપશબ્દ કે મારી ટીકા કરી માટે મને કોધ કે માન, માયા કે લોભના ભાવ થયા, બીજાએ ધક્કો માર્યો તેથી હું પડી ગયો, ડોક્ટરે દવા આપી તેથી શરીરનો રોગ દૂર થયો, નહિ તો રોગ દૂર ન થાત, ભૂખ લાગી હતી, હું જમ્યો તેથી ભૂખ દૂર થઈ - આવી વિપરીત કિયાની ભાન્તિ ચિત્તદોષ છે. અંતરાત્માને એવી ભાન્તિ હોતી નથી.

(૫) આત્મ વિભ્રાન્તિઃ - આત્મા શરીરાદિ નથી પણ શુદ્ધ ચૈતન્ય દ્રવ્ય છે. તે હું છું એવું ભાન વર્તે છે. રાગ-દ્રેષ્ટ આદિનો હું કર્તા, હર્તા અને સંહર્તા હું એવી ભાન્તિ નાશ પામી છે તે અંતરાત્મા છે.

પરિપૂર્ણ શુદ્ધ, જ્ઞાન, આનંદ સ્વરૂપી ચૈતન્ય દ્રવ્ય આત્મા છે તથા તેનાથી વિપરીત તે બધા અજ્ઞવ છે. સ્વ તે હું, બાકી બધા પર - એવી પ્રતીતિ વર્તે છે તે અંતરાત્મા છે. આત્માનો સ્વભાવ જ્ઞાતા-દાય છે. સાક્ષી સ્વરૂપ છે. ઉદાસીન જ્ઞાયકભાવ તે આત્મા છે. સમભાવી આત્મા છે નિત્ય, નિરંજન, નિરાકાર અરૂપી આત્મા છે. શરીરાદિ પરદ્રવ્ય છે. અચેતન છે. રૂપી છે. વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શના લક્ષણોથી યુક્ત છે. આવી રીતે લક્ષણથી અને ગુણથી ભેદજ્ઞાન સાધી ભેદવિજ્ઞાની થયો છે તે અંતરાત્મા છે.

અન્તરઃ = અંતરાત્મા. જ્ઞાની તથા અજ્ઞાનીમાં આસમાન જમીનનું અંતર છે. જેમ દુક્કર અજ્ઞાનને કારણે વિભામાં નિમગ્ન થાય છે તેમ અજ્ઞાની કણાયાદિ અજ્ઞાનમાં નિમગ્ન થાય છે. જેમ હંસ માનસરોવરમાં નિમગ્ન બની આનંદમાં રહે છે તેમ જ્ઞાની જ્ઞાનસ્વરૂપી જ્ઞાયકમાં નિમગ્ન રહે છે. જ્ઞાની ઈન્દ્ર સરીખા છે. જેમ ઈન્દ્ર જ્ઞાનરૂપ વજ વડે મિથ્યાત્વરૂપ પર્વતની પાંખોને કાપી નાખે છે, નિર્ભય બની જીવે છે તેમ જ્ઞાનીપુરુષો, નિર્ભય (અનુસંધાન પાના નં. ૧૩ પર...)

ગુરુમહિમા

વિભાગેન એસ. મહેતા

આજનો મંગલ અને પવિત્ર દિવસ આરાધના અને સાધના માટે ભવ્ય જીવોના દિલમાં ભવ્યભાવનાની ભરતી લઈને આવ્યો છે. ગુરુ શબ્દ સાંભળતા, બોલતા કે વાંચતા શરીર પુલકિત થઈ જાય. રોમાંચતા અનુભવાય છે. ગુરુના ગુણગાન દરેક શાસ્ત્રોમાં ઋષિમુનિઓએ ગાયેલાં છે. ભક્ત કવિઓએ પણ ગુરુજીના ઘણાં કાબ્યો અને દુંહાંદ વગેરે લખીને ગુરુનું માહાત્મ્ય સમજાવેલ છે.

ગુરુ એટલે મોટા. ‘ગુ’ અક્ષર એટલે માયારૂપી અજ્ઞાન. ‘નુ’ અક્ષર એટલે જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશ. માયારૂપી અજ્ઞાનના અંધકારમાંથી જ્ઞાનરૂપી દિવ્ય પ્રકાશમાં લઈ જનાર છે તે ‘ગુરુ’.

ગુરુ શિષ્યનો સંબંધ એટલે બ્રહ્મ અને જીવનો સંબંધ. દુનિયાના દરેક સગપણ કરતાં શ્રેષ્ઠ અને પવિત્ર આ સંબંધ છે. ગુરુ ધારણ કર્યા પછી એટલે કે કોઈને સમજીને ગુરુ માન્યા પછી એના પર ન્યોધાવર થઈ જઈએ તો જ આત્માનું કલ્યાણ થાય. ગુરુને ધાર્યા પછી ગુરુને માનવી તરીકે નહીં પણ પરમાત્મા સ્વરૂપે માનવા જોઈએ. આત્માને જાગૃત કરવા માટે, જે આત્મા પોતે જાગૃત થયેલો છે તે જ આપણને પ્રેરણા આપીને આપણા આત્માને ઢંઢોળશે અને એ પ્રેરણા જે આપશે તે જ ‘ગુરુ’. જે આત્માને આવી પ્રેરણા મળે તે ‘શિષ્ય’. પ્રેરણા આપવા ગુરુ તત્પર છે, પરંતુ શિષ્યમાં તે ગ્રહણ કરવાની યોગ્યતા જોઈએ. ગુરુવચનને આગળ કરીને વિચરે તેનો અવશ્ય વિકાસ થાય છે. જીવનમાં વિનય-ધર્મ સહજભાવે વણાઈ જાય છે. ગુરુથી ભાવિત થયેલ શિષ્યના હદ્યમાં ગુરુ જ રમે. તેના વિચારોમાં, ઉચ્ચારોમાં, તેમજ આચારમાં

ગુરુના દર્શન જોવા અને જાણવા મળે.

ગુરુ પ્રત્યેની ભક્તિ એ જ્ઞાનપ્રામિની ચાવી છે. યોગની વિશુદ્ધિનો ઈલાજ છે. ગુરુભક્તિ એ જ્ઞાનની આંખ અને ચારિત્રની પાંખ છે. ગુરુભક્તિ મિથ્યાત્વને મૂકાવે છે. સમ્યગ્દર્શન તરફ આત્માને ઝુકાવે છે. વિષયનું વમન અને કષાયનું શમન થાય છે. શિષ્યનું માન મૂકાવે છે. અભિમાન ઓગાળે છે. ગુરુભક્તિનું બળ જીવનમાં અનેક ચ્યામટકારો સર્જે છે. જીવનમાં અદ્ભુત શક્તિ પ્રગાઢાવે છે. દરેક કાર્યો સરળ બનાવે છે. ગુરુભક્તિનો પાવર દરેક કામમાં ઉલ્લાસ અને ઉમંગ વધારે છે. મનનો બોજો હળવો બનાવે છે. ગુરુભક્તિ જીવનમાં મુમુક્ષુપણું પ્રામ કરાવે છે. જ્ઞાનદર્શનની પ્રાપ્તિ થાય છે. જીવમાં ચારિત્રપણું પ્રગાઢે છે. સમ્યક્ પુરુષાર્થ પ્રગટ થતાં તેના પાવર વડે પરમાત્મપદની પ્રાપ્તિ થાય છે. ગુરુભક્તિ શિષ્યને ભક્ત મિટાવી ભગવંત બનાવે છે.

“ગુરુભક્તિ મારું જ્ઞાન છે, ગુરુભક્તિ મારું ધ્યાન. દર્શન મારું ગુરુભક્તિ છે, ભક્તિ બનાવે ભગવાન.”

ગુરુ વાત્સલ્યયુક્ત વાણીથી શિષ્યને સ્નેહની સરિતામાં સ્નાન કરાવી આગમોચિત પદ્ધતિ અપનાવી શિષ્યના જીવનની અશુદ્ધિ દૂર કરે છે. સમય-સમયે હૈયાના હેતથી, વાત્સલ્યના વહેણથી, શિષ્યે કરેલી ભૂલોને માફ કરી, પાવન બનાવી દે છે. સમ્યક્ પુરુષાર્થની પ્રેરણાના પાન કરાવી, પુરુષાર્થવંત બનાવી જીવનને સફળ બનાવવા સહાયક બને છે. શિષ્યના હદ્યને વિશાળ બનાવી સદાને માટે ભીનું ભીનું રાખે છે. આત્મિક વિશુદ્ધિ વધારી અવગુણમાંથી મુક્તિ અપાવે છે. જીવનનો

વિકાસ કરાવી વિનાશ અટકાવે છે.

ગુરુને પ્રસંગ કરવા માટે સાધક હરહમેશ - હરઘડી તત્પર રહેવો જોઈએ કારણકે ગુરુકૃપા વિના કલ્યાણ શક્ય નથી. જ્યાં સુધી ગુરુકૃપા પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી સત્યનો રાહ પ્રાપ્ત થતો નથી. જીવનમાં બધું જ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે, પરંતુ ગુરુકૃપા પ્રાપ્ત થવી મુશ્કેલ છે. પુષ્યના ઉદ્યથી તથા બુદ્ધિના ક્ષયોપશમથી જ્ઞાનાવરણીય કર્મ તો આપણે ઉપશમ કરી દીધું છે કે જેના પરિણામે આપણાને ગુરુવાણી સમજાય છે. “સમજાય છે તો પુરુષાર્થથી, પણ પમાય છે ગુરુકૃપાથી.” જીવનમાં ગુરુકૃપા મળવી દુર્લભ છે.

“સદ્ગુરુ મિલા તો સબ મિલા, નહીંતર મિલા ન કોઈ. માત-તાત અરુ સ્નેહીજન, સો તો ભવોભવ હોય.”

માતા-પિતા, કુટુંબીજનો, સ્નેહીઓ બધા ભવોભવના મળેલાં છે પણ સદ્ગુરુ તો પાત્રતા હશે તો જ મળશે. ગુરુ વિના જ્ઞાન કે માર્ગ મળે નહિ. શિષ્યનું કર્તવ્ય એ છે કે, ગુરુ તરફથી સતત મળતું વાત્સલ્યનું વહેણ કે જે પોતાના વિકાસનું અતિ શ્રેષ્ઠ કારણ છે તેને સમજવું જોઈએ. શિષ્યનું જીવન એ સાધનાક્ષેત્રનું ‘બીજ’ છે. બીજ જીવંત હોવું જોઈએ અને કેત્ર ખેડું તૈયાર હશે તો જ ધર્મભાવનાનો અદ્ભુત વિકાસ થશે. શિષ્ય ‘બીજ’ છે તો ગુરુદેવ તરફથી મળતું વાત્સલ્ય એ ઉચિત ‘ખાતર’ છે. શિષ્યનું જીવન એ જો સાધનાક્ષેત્રમાં નાનો ‘છોડ’ છે તો ગુરુદેવ તરફથી મળતું વાત્સલ્ય એ છોડના વિકાસ માટેનું ‘પાણી’ છે. ગુરુદેવ તરફથી મળતું વાત્સલ્ય શિષ્યના જીવનવિકાસનું પરમ શ્રેષ્ઠ અંગ છે. શિષ્યના જીવનનો વિકાસ અને જીવનની વિશુદ્ધિ ગુરુદેવ તરફથી જ મળે છે. ભક્તિનો અભાવ જીવને ભવમાં ભટકાવે છે અને જીવનનો વિકાસ અટકાવે છે. શિષ્યના જીવનનો સર્વાંગી વિકાસ જોવાની ગુરુની મનોગત ભાવના

જ વાત્સલ્યનું વહેણ સતત વહેતું રાખે છે ને ગુરુ પથદર્શક બની શિષ્યની અંદર રહેલ જ્ઞાનની જળહળતી જ્યોત સન્મુખ કરાવે છે. સદ્ગુરુની કૃપા પ્રગટવાની વાટ જોતાં પાત્રતારૂપી કોડિયાને પ્રજ્વલિત કરે છે પણ અંદર કોડિયું હોવું જરૂરી છે. કોડિયું અંદર તૈયાર હશે તો આજે નહિ તો કાલે પ્રગટવાનું જ. માત્ર સદ્ગુરુની કૃપા થાય તો તુરત જ જળહળી ઉઠશે.

કૃપા માટેની પાત્રતા સ્વયં સદ્ગુરુ જ પારખી લેતા હોય છે. પરંપરા કહે છે કે, શિષ્ય ગુરુને નહિ, ગુરુ જ શિષ્યને શોધી લે છે. ગુરુનું કાર્ય બહુ મોઢું છે. તે ભગવાનથી વિખૂટા પેલાં જીવોને ભગવાન સુધી પહોંચાડવાનું કામ કરે છે. અધૂરા માનવીને પૂર્ણ કરવાનું કામ પણ ગુરુ જ કરે છે. એમના માર્ગદર્શનથી જ શિષ્ય ભગવાન સુધી પહોંચે છે. એટલે જ તેઓ પહેલા વંદનના અધિકારી બને છે.

સન્મતિ અપાવે તે ‘સદ્ગુરુ’. દુર્ગતિમાં જવાના કાર્યોમાં મશગૂલ હોય, તેના દ્વાર બંધ કરાવી સદ્ગતિ તરફ લઈ જાય તે ‘સદ્ગુરુ’. સત્તતાત્પરની પ્રાપ્તિ દ્વારા સિદ્ધ અપાવે તે જ ‘સદ્ગુરુ’.

“એક વચન એ સદ્ગુરુ કેરું, જો બેસે દિલમાંય, નરક નિગોદમાં તે નવિ જાય, એમ કહે જિનરાય.”

ગુરુ-શિષ્ય પરસ્પર પૂરક બની, પરમાત્માના માર્ગના આરાધક બની પૂર્ણતાને પ્રાપ્ત કરે એવી શુભ મંગલોત્તમ ભાવના ભાવીએ.

॥ શ્રી સદ્ગુરુદેવાય નમઃ ॥

- ગુરુ બન્યા વિના અનંતા જીવો સિદ્ધ થયા છે, પણ ગુરુ બનાયા વિના એક પણ જીવ સિદ્ધ થયા નથી.
- ગુરુનો વિનય કરવો, જ્ઞાન એની મેળે મળશે.

આપણે સુખી કેમ થઈએ ?

કુ. રીના એ. શાહ

“રીના ! જીવનમાં બધું જ સુખ છે, છતાં કંઈક ખૂટતું હોય તેવું લાગે છે. કંઈક અધૂરપ લાગે છે.”

આ શબ્દો છે એક પ્રૌઢ વયના સજજન પુરુષના - જેમને સંસારનું કહેવાતું બધું જ સુખ મળ્યું છે - સદ્ગુરી ધર્મપત્ની, કલ્યાણરા બાળકો, લક્ષ્મી, સંપીલું કુટુંબ, સમાજમાં અને ધર્મના કોત્રમાં આગવું સ્થાન, યશકીર્તિ, માન-સન્માન વગેરે.

આ કોઈ એક વ્યક્તિની વાત નથી, પરંતુ આપણામાંના ઘણાંનો અનુભવ છે. એટલે જ જે લોકો અત્યારે એ ભૌતિક સુખ પ્રાપ્ત કરવા પાગલ બનતા હોય, તેમણે અવશ્ય એવા લોકો કે જેમણે એ સુખ પ્રાપ્ત કર્યું હોય તેમનો પરિચય કરવો અને પૂછવું કે શું તેઓ ખરેખર સુખી છે ?

તેનો જવાબ પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી આપે છે, પત્રાંક - ૧૦૮માં -

“હે જીવ ! તું બ્રહ્મ મા, તને હિત કહું છું. અંતરમાં સુખ છે; બહાર શોધવાથી મળશે નહીં. અંતરનું સુખ અંતરની સમશ્રેષ્ણિમાં છે; સ્થિતિ થવા માટે બાધ્ય પદાર્થોનું વિસ્મરણ કર, આશ્રય ભૂલ.”

સંસારનું કહેવાતું સુખ તે સાચું સુખ નથી, કારણકે તેમાં અન્ય વ્યક્તિ કે વસ્તુનો આશ્રય લેવો પડે છે. વળી, તે અલ્યજીવી છે, હંમેશાં મળતું નથી, એકસરખું મળતું નથી, વચ્ચે ઘણાં વિન્દો આવે છે. સુખ હંમેશાં રહેવું જોઈએ, જેમાં દુઃખનો અંશ પણ ન હોવો જોઈએ. શ્રી ગુણભદ્રાચાર્ય શ્રી આત્માનુશાસન - ૪૬માં કહ્યું છે,

“તત્ સુખં યત્ ન અસુખમ् ।”

અને તે સુખ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય તે શ્લોક - ૮માં કહ્યું છે,

“પાપાત् દુઃખં ધર્મત્ સુખમ् ।”

સાચું સુખ ધર્મથી પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રી દૌલતરામજી ‘શ્રી છહણા’ની ગીજ ઢાળની પ્રથમ ગાથામાં કહે છે,
“આતમ કો હિત હે સુખ, સો સુખ આકુલતા બિન કહિયે,
આકુલતા શિવમાંછિ ન, તાતેં શિવમગ લાગ્યો ચહિયે.”

અર્થ : સુખ એ આત્માનું હિત છે અને સુખ આકુલતા વગરનું હોય. આકુલતા મોક્ષમાર્ગમાં નથી, માટે તેનો પુરુષાર્થ કરવો.

મોક્ષમાર્ગ એટલે શું ? તેનો જવાબ આપણને શ્રી ઉમાસ્વામી આચાર્ય ‘શ્રી તત્ત્વાર્થ સૂત્ર’ના પ્રથમ અધ્યાયના પ્રથમ સૂત્રમાં જ કહે છે,

“સમ્યગ્રદર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ ॥”

વળી, એમ કહેવાય છે કે શિષ્યએ આચાર્યશ્રીને પ્રશ્ન પૂછ્યો, “મારું કલ્યાણ શી રીતે થાય ?” ત્યારે આચાર્યશ્રીએ જવાબ આપ્યો, “મોક્ષ મેળવવાથી.” શિષ્યએ બીજો પ્રશ્ન પૂછ્યો કે “મોક્ષ કઈ રીતે મળે ?” ત્યારે આચાર્યશ્રીએ ઉપરોક્ત સૂત્ર કહું અને એ રીતે આખા ગ્રંથની રચના થઈ.

હવે આપણે અત્યંત, અનુપમ, અનંત, સ્વાધીન સુખ આપનાર ત્રણ રત્નો - સાચું જ્ઞાન, સાચી શ્રદ્ધા અને સાચા ચારિત્ર વિશે વિચાર કરીએ.

(૧) સાચું જ્ઞાન :

અત્યાર સુધી આપણે સંસારસુખનાં સાધનોને સાચું સુખ જાણતા હતા, પરંતુ સત્યસંગ અને સદ્ગુરુના યોગે સમજાય છે કે આવી માન્યતાનું કારણ આપણું અજ્ઞાન અને મોહ છે. “સર્વ કલેશથી અને સર્વ દુઃખથી મુક્ત થવાનો ઉપાય એક આત્મજ્ઞાન છે.” (શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃત પત્રાંક - ૫૬૮) શ્રી સદ્ગુરુએ

અનંત કૃપા કરીને જે પ્રમાણે આત્મા-અનાત્માનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું છે તેને તેમ જ જાણું, તેમાં કોઈ પણ પ્રકારે શંકા કે ભ્રમ ન કરું એ જ સાચું જ્ઞાન.

(૨) સાચી શ્રદ્ધા (દર્શન) :

શ્રી સદ્ગુરુદેવે જે પ્રમાણે સમજાવ્યું છે તે તે જ પ્રમાણે છે, તેમાં જરા પણ આધું-પાછું નથી, એવી સદ્ગુરુ કે જિનેશ્વર ભગવાનની વાણીમાં અતૂટ શ્રદ્ધા - તે જ સાચી શ્રદ્ધા. મારી અલ્ય, વિપર્યાસ અને વિષયકષાયવાળી બુદ્ધિને કારણે તેમજ સત્પુરુષના યોગ વિના મને સમજાતું નથી, પરંતુ ભગવાન ખોઢું કહે નહીં કારણકે તેઓ સર્વજ્ઞ છે, વીતરાગ છે અને હિતોપદેશક છે. પરમહૃપાળુદેવે શ્રી વચ્ચનામૃત પત્રાંક - ઉઠમાં કહ્યું છે, “વીરસ્વામીનું બોધેલું દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવથી સર્વસ્વરૂપ યથાતથ્ય છે.” અન્યત્ર પણ કહ્યું છે, “મારા વતી મહાવીરને નિઃશંક ગણજો.” શ્રી આનંદઘનજીએ શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનના સ્તવનમાં આ પ્રકારની શ્રદ્ધા માટે ‘અવિતથ’ શબ્દ મૂક્યો છે, જેનો અર્થ થાય છે - યથાર્થ, જેમ છે તેમ.

ભગવાન કહે છે કે સાચું સુખ આત્મા સિવાય અન્ય કોઈપણ પદાર્થમાં નથી અને તું પોતે જ આનંદનો ધન છે, સુખનું ધામ છે. અનંત કાળ સુધી ગમે તેટલો પ્રયત્ન કરીશ પણ આત્મા સિવાય અન્ય પદાર્થમાંથી સુખ નહીં મળે. હા ! એ સુખનો આભાસ ચોક્કસ કરાવશે પણ સુખ નહીં હોય.

“સુખ પ્રાપ્ત કરતાં સુખ ટળે છે, લેશ એ લક્ષે લહો.”

- શ્રી મોક્ષમાળા, શિક્ષાપાઠ - ૬૭

“ચડ ઉત્તંગ જહાંસે પતન, શિખર નહીં વો કૃપ; જિસ સુખ અંદર હુઃખ બસેં, સો સુખ ભી હુઃખરૂપ.”

- શ્રી બૃહ્દ આલોચના

આપણા હુઃખનું કારણ આપણે પોતે જ છીએ અને આપણા સુખનું કારણ પણ આપણે પોતે જ છીએ. આપણો આત્મા જ મિત્ર અને આપણો આત્મા જ વેરી છે. કોઈએ આપણને બાંધ્યા નથી. આપણી ભૂલથી બંધાયા છીએ. આપણે જાડને બાથ ભરી છે

અને બૂમો પાડીએ છીએ કે જાડ મને છોડતું નથી ! વાંદરાએ ઘડામાંથી ચણા લેવા માટે હાથ નાખ્યો. મુઢી ભરેલો હાથ ઘડામાંથી બહાર નીકળી શકતો નથી એટલે બૂમો પાડે છે, પણ જો એ મુઢી છોડી દે તો હાથ બહાર આવી શકે તેમ છે. આપણી હાલત પણ કંઈક આવી જ છે.

આ પ્રમાણેનો અભિપ્રાય, આ પ્રમાણેની માન્યતા તે જ સાચી શ્રદ્ધા, તે જ સમ્બંધરૂપ.

શ્રી કુંદુંદાચાર્ય કહ્યું છે, “દંસણ મૂલો ધર્મો”

શ્રી કુંદુંદાચાર્યદેવે ‘શ્રી દર્શનપાહૃત’ શ્લોક - ૮માં કહ્યું છે,

“જે દર્શને છે ભષ તે વળી જ્ઞાન ચરણે ભષ જો; તે ભષમાં પણ ભષ, કરતા અન્યને ય વિનષ્ટ તો.”

શ્રી આનંદઘનજીએ શ્રી અનંતનાથ ભગવાનના સ્તવનમાં કહ્યું છે,

“દેવ ગુરુ ધર્મની શુદ્ધિ કહો કિમ રહે,

કિમ રહે શુદ્ધ શ્રદ્ધાન આણો;

શુદ્ધ શ્રદ્ધાન વિષું સર્વ કિરિયા કરે,

દાર પર લીપણું તેણ જાણો.”

- ધાર. ૫

જેમ ગાર વગર લીપણ નિષ્ફળ છે, તેમ શ્રદ્ધા વગરની સર્વ કિરિયા નિષ્ફળ છે.

(૩) સાચું ચારિત્ર :

સાચું જ્ઞાન અને સાચી શ્રદ્ધા થવાથી આચરણ (ચારિત્ર) પણ સાચું જ થાય છે, જો કે તે અંશે અથવા સર્વાશે હોઈ શકે છે. પરમહૃપાળુદેવે શ્રી ઉપદેશનોંખ - આંક ૩૧માં કહ્યું છે - “ચારિત્ર મોહનો લટક્યો તે ઠેકાણે આવે છે, પણ દર્શન-મોહનો પડ્યો ઠેકાણે આવતો નથી. કારણ, સમજવા ફેર થવાથી કરવા ફેર થાય છે.”

શ્રી કુંદુંદાચાર્યદેવ શ્રી પ્રવચનસારનાં શ્લોક - ૭માં કહે છે,

“ચારિત્ર છે તે ધર્મ છે, જે ધર્મ છે તે સામ્ય છે; ને સામ્ય જીવનો મોહકોભવિલીન નિજ પરિણામ છે.”

સમ્યગ્રૂદર્શન અને સમ્યક્જ્ઞાન થયા પછી સમ્યક્ચારિત્રનો પુરુષાર્થ કરવાનો હોય છે. કારણ કે, “ચારિત્ર ખલુ ધર્મો ।” (શ્રી પ્રવચનસાર) માટે જ ચતુર્થ ગુણસ્થાનવર્તી અવિરત સમ્યક્દિષ્ટને સાક્ષાત્ મોક્ષમાર્ગમાં ગણવામાં આવતા નથી.

આમ, સમ્યક્જ્ઞાન (સાચું જ્ઞાન), સમ્યગ્રૂદર્શન (સાચી શ્રદ્ધા) અને સમ્યક્ચારિત્ર (સાચું ચારિત્ર) તે જ સાચા સુખનાં કારણો છે. (વિશેષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃત પત્રાંક - ૭૫૫, પૃ. ૮૦૮-૮૨, પૃ. ૮૧૮-૮, પૃ. ૮૨૬-૮માંથી વાંચવું) પરમકૃપાળુદેવ શ્રી ઉપદેશનોંધ - આંક - ૩૪માં જ્ઞાવે છે, “વીતરાગ દર્શન ત્રિવૈદ જેવું છે, અર્થાત् (૧) રોગીનો રોગ ટાળે છે, (૨) નીરોગીને રોગ થવા દેતું નથી, અને (૩) આરોગ્યની પુષ્ટિ કરે છે. અર્થાત્, (૧) જીવનો સમ્યગ્રૂદર્શન વડે ભિથ્યાત્વ રોગ ટાળે છે, (૨) સમ્યક્જ્ઞાન વડે જીવને રોગનો ભોગ થતાં બચાવે છે અને (૩) સમ્યક્ ચારિત્ર વડે સંપૂર્ણ શુદ્ધ ચેતનારૂપ આરોગ્યની પુષ્ટિ કરે છે.”

હવે જે ઉપર સુખનાં કારણો જોયાં, તેને થોડી વિશેષતાથી જોઈએ.

(૧) દેહાત્મબુદ્ધિનો ત્યાગ : આપણા દુઃખનું મુખ્ય કારણ શરીરમાં સ્વપ્નાની માન્યતા છે. આત્માને (આપણને) અનાદિ કાળથી શરીરનો સંયોગસંબંધ છે. કોઈ પણ સમય એવો નહોતો કે જે સમયે શરીરનો સંયોગ ન હોય. આથી અનાદિ કાળથી શરીરનો અધ્યાસ થઈ ગયો છે. વળી, પાંચેય ઈદ્રિયોને પોતપોતાના વિષયોનું જ જ્ઞાન છે - જેમ કે આંખ જોવાનું કામ કરે પણ કાન નહીં, કાન સાંભળવાનું કામ કરે પણ આંખ નહીં. અને આંખ પોતે જાણતી નથી કે હું જોવાનું કામ કરું છું, શરીર પણ તે જાણી શકતું નથી, પરંતુ શરીરમાં કોઈક એવું તત્ત્વ છે કે જે જાણવાનું કામ કરી રહ્યું છે, તે હું ‘જ્ઞાયક’ આત્મા છું

અને જ્યારે મૃત્યુ થાય છે ત્યારે તે જ શરીર કે ઈદિય કંઈ કામ કરતાં નથી એટલે સાબિત થાય છે કે કોઈક એવું તત્ત્વ હતું જે બધું જ જાણતું હતું - તે જ ચૈતન્ય આત્મા - તે જ ‘હું’.

આમ, દેહમાં રહેલી સ્વપ્નાની માન્યતા છોડવાથી દેહ સંબંધીનું કોઈપણ પ્રકારનું દુઃખ પોતાને દુઃખરૂપ લાગતું નથી. માટે જ રોગાદિ જીવને દુઃખી કરી શકતા નથી. કારણ કે જેમ વસ્ત્ર અને શરીર જુદાં છે, તલવાર અને ભ્યાન જુદાં છે તેમ દેહ અને આત્મા જુદાં છે. આત્મા શરીરથી, ઈદ્રિયોથી, થાસોઅધ્યવાસથી, બુદ્ધિથી, મનના વિચારોથી - સર્વથી મિન્ન શુદ્ધ, ચૈતન્યસ્વરૂપ, અરૂપી, સહજાનંદી, આનંદધન, જ્ઞાયક સ્વરૂપી છે. શ્રી લઘુરાજસ્વામીએ કહ્યું છે,

“આ અમે કહીએ છીએ તે બરાબર લક્ષમાં રાખશો. દિન પ્રતિદિન સમયે સમયે ઉપયોગમાં રાખશો. એ જ કરવાનું છે. આ બધું આજે ન સમજાય, પણ શ્રદ્ધા છે તેથી માન્ય રાખવાનું છે; અને તે આગળ ઉપર અવસરે સમજાશે.”

(૨) નિર્મમત્વભાવ :

“મારી ભાર્યા, મારા ધન, ધર, મારા પુત્ર પરિવારો, અજ-સૂત સમ ‘મે મે’ કરતો તે મરી જાય છે બિચારો.”

- શ્રી પદ્મનાંદિ પંચવિંશતિ-અનિત્ય પંચાશત-૪૮

દેહમાં સ્વપ્નાની અજ્ઞાન અને મોહરૂપ માન્યતાના કારણે જીવને દેહ સંબંધી કુટુંબ, પરિવાર, પતિ-પત્ની, બાળકો, માતા-પિતા, ભાઈ-બહેન, પાડોશી, સોસાયટી, ગામ-શહેર, દેશ, જેતર, જમીન, વાહન, સોનું-ચાંદી વગેરેમાં ‘મારાપણા’ની માન્યતા થાય છે. એટલે તે જો જતું રહે અથવા તેમને કંઈ થઈ જાય તો આ જીવ અત્યંત દુઃખી થઈ જાય છે. પૂજયશ્રી આત્માનંદજી કહે છે કે દરેકની આગળ ‘મિત્ર’ શબ્દ લગાવી દો. મિત્રપતિ, મિત્રપત્ની, મિત્રપુત્ર, મિત્રમાતા વગેરે. તો તેનાથી તીવ્ર મોહ નહીં થાય. દરેકની સાથે પ્રેમથી રહેવાનું પણ અંદરનું attachment ના હોવું

જોઈએ. મિત્રતાનો ભાવ ધરનાં સભ્યોથી શરૂ કરીને જગતના સર્વ જીવ - સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ જંતુ સુધી ફેલાવવાનો છે. માટે જ પરમફૂપાળુંદેવે કહ્યું છે,

“એકથી મૈત્રી કરીશ નહીં, કર તો જગત આખાથી કરજે.”

કુંઠુંબીઓને પણ સમજાવવા કે તમે પણ મારા પ્રત્યે મોહ કે મમત્વ ન રાખો. આપણે સૌ પ્રેમથી, સંપથી સાથે રહીએ, એકબીજાના નિમિત્તે કંઈપણ ખોટું ન કરીએ અને ધર્મ દ્વારા આત્માને સાધવાનો પુરુષાર્થ કરીએ. પછી જુઓ દુઃખ ઉભું રહે છે ? નહીં ઉભું રહે. ઉભી પૂછુંદીએ ભાગશે અને શાંતિ, પ્રસંગતા, સંતોષ તેમજ સાચા સુખની અનુભૂતિ થશે.

શ્રી સમયસાર - શલોક ૨૫૭માં શ્રી કુંદુંદાચાર્યદિવ કહે છે,

“જે માનતો - મુજથી દુઃખી સુખી હું કરું પર જીવને, તે મૂઢ છે, અજ્ઞાની છે, વિપરીત એથી જ્ઞાની છે.”

(૩) પાંચ ઈન્દ્રિયના વિષયોની ઈચ્છાથી રહિત થવું :

“ઈન્દ્રિયો તમને જીતે અને સુખ માનો તે કરતાં તેને તમે જીતવામાં જ સુખ, આનંદ અને પરમપદ પ્રાપ્ત કરશો.”

- શ્રી મોક્ષમાળા, શિક્ષાપાઠ ૧૦૧-૬

ઈન્દ્રિયના વિષયો ક્ષણિક સુખ આપે છે, માટે તેની પર લુબ્ધ થવું નહીં. વિચારો કે બહુ ભાવતી વસ્તુ ભૂખ કરતાં વધારે ખાધી, તે બે-પાંચ મિનિટનાં સુખે ચોવીસ કલાકનું દુઃખ ઉભું કર્યું. પેટમાં અકળામણ વગેરે અને મેદસ્થિતાથી તો આખી જિંદગી હેરાન થવું પડે છે. આ જ રીતે દરેક ઈન્દ્રિયના સુખ પર તુચ્છ ભાવ લાવવાથી ઈન્દ્રિયગૃહી ઓછી થશે, જીવનમાં સંતોષ અને શારીરિક સ્વસ્થતા આવશે. જુઓ ! સામાન્યપણે ગામડાના મનુષ્યોમાં શહેરના લોકો જેવી રસનેન્દ્રિયની ગૃહી જોવા નથી મળતી તો તેઓનું શરીર સ્વસ્થ અને મોટી ઉભર સુધી નીરોગી અને કામ કરતાં જોઈ શકાય છે, જ્યારે શહેરમાં

૩૦-૩૫ વર્ષની ઉભરથી ડાયાબીટીસ, કોલેસ્ટ્રોલ, બ્લડપ્રેશર, કમર-પગનાં દુઃખાવા વગેરે અનેક રોગ જોવા મળે છે અને ધરનું કોઈપણ કામ જાતે નથી કરી શકતા. આવી જ રીતે દરેક ઈન્દ્રિય માટે વિચારવું. આમ, દરેક ઈન્દ્રિયની ગૃહી ઓછી કરવાથી વ્યવહાર અને પરમાર્થ - એમ બંને સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

(૪) કષાય ઘટાડવાં :

“જીતે ક્ષમાથી કોધને, વળી માર્દવેથી માનને, આર્જવ થકી માયા ખરે, સંતોષ દ્વારા લોભને.”

- શ્રી નિયમસાર - ૧૧૫

ક્ષમા, વિનય, સરળતા, સંતોષ વગેરે આત્માના ગુણો છે. તેને સત્પુરુષ - જ્ઞાની ગુરુઓના આશ્રયે, સત્સંગથી, સત્શાસ્ત્રનાં અભ્યાસથી, પરમાત્માની ભક્તિથી, સેવા-પરોપકારથી જીવનમાં ખીલવી શકાય છે. તેના માટે વિચારપૂર્વક અને જાગૃતિપૂર્વકનું જીવન જીવવું. વિચાર કરવો કે હું જ્યારે કોધ કરું છું ત્યારે સુખી હોઉં છું કે ક્ષમા વખતે ? અન્યને જ્યારે કોધ કરતાં જોઈએ છીએ ત્યારે તેઓ કેવાં લાગતાં હોય છે ? નથી સારાં લાગતાં. તો હું પણ જ્યારે કોધ કરું ત્યારે નથી સારો લાગતો. લોકોમાં પણ ખરાબ impression ઉભી થાય છે. આ જ રીતે માન, માયા અને લોભ માટે પણ વિચારવું.

આમ, કષાય ઘટાડવાથી આંશિક સુખની અને મટાડવાથી સંપૂર્ણ સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

(૫) પાંચ મહાપાપોનું સેવન ન કરવું :

હિંસાદિષ્વિહામુત્રાપાયાવદર્શનમ् ॥૧॥

દુઃખમેવ વા ॥૧૦॥

- શ્રી તત્ત્વાર્થ સૂત્ર - અધ્યાય - ૭

હિંસાદિ પાંચ પાપ આલોક તથા પરલોકમાં સ્વર્ગ-મોક્ષાદિ સુખનો નાશ કરવાવાળા, નિંદાયુક્ત તથા દુઃખ આપવાવાળા છે.

જેમ આપણને કોઈ મારે, બાંધે કે જીવિતય

રહિત કરે તો દુઃખ થાય છે, ગમતું નથી તેમ અન્ય જીવોને પણ એ ગમતું નથી. મનુષ્ય, પશુ-પક્ષી, નાના જંતુ કે વનસ્પતિ વગેરે કોઈપણ જીવોને કોઈપણ પ્રકારનું દુઃખ ગમતું નથી અને સુખ જ ઈચ્છે છે, તો આપણાથી તેમને કેવી રીતે હેરાન કરાય? કેવી રીતે તેમનું માંસ ખવાય? કેવી રીતે મચ્છરોને ઈલેક્ટ્રિક રેફેન્ટથી મરાય? શું તેનું ફળ નહીં ભોગવવું પડે? તે જ રીતે જૂંહન ન બોલવું, ચોરી ન કરવી, પોતાની પત્ની સિવાય દરેક સ્ત્રી સાથે માતા-બહેન કે દીકરીનો સંબંધ રાખવો, જરૂરિયાત ઉપરાંત વસ્તુઓ રાખવી નહીં.

આમ, આ પાંચ - અહિંસા, સત્ય, અચૌર્ય, સ્વદારાસંતોષ, પરિગ્રહપરિમાળાને જીવનમાં સ્થાન આપવાથી સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. મહાત્મા ગાંધીજીએ કહ્યું છે કે આવા ગુણો હોય તે જ સાચો વેખાવ. જૈનદર્શનમાં પણ પાંચ આશુપત્રપે ઉપરોક્ત ગુણો કહ્યાં છે.

આ જે સુખના કારણોનું વર્ણન કર્યું તે પરમાર્થ પ્રેરક વ્યવહાર સુખ છે, પરંતુ પરમાર્થથી / નિશ્ચયથી / ખરેખરું સુખ તો માત્ર આત્માની અનુભૂતિ કરવામાં જ છે. શ્રી કુંદકુંદાચાયદિવ શ્રી પ્રવચનસાર - શલોક-૧૩માં કહે છે,

“અત્યંત આત્મોત્પન્ન વિષયાતીત અનૂપ અનંત ને, વિચ્છેદદીન છે સુખ અહો! શુદ્ધોપ્યોગ પ્રસિદ્ધને.”

“દુઃખની નિવૃત્તિને સર્વ જીવ ઈચ્છે છે, અને દુઃખની નિવૃત્તિ દુઃખ જેનાથી જન્મ પામે છે એવા રાગ, દ્રેષ અને અજ્ઞાનાદિ દોષની નિવૃત્તિ થયા વિના, થવી સંભવતી નથી. તે રાગાદિની નિવૃત્તિ એક આત્મજ્ઞાન સિવાય બીજા કોઈ પ્રકારે ભૂતકાળમાં થઈ નથી, વર્તમાનકાળમાં થતી નથી, ભવિષ્યકાળમાં થઈ શકે તેમ નથી. એમ સર્વ જ્ઞાનીપુરુષોને ભાસ્યું છે. માટે તે આત્મજ્ઞાન જીવને પ્રયોજનરૂપ છે. તેનો સર્વશ્રેષ્ઠ ઉપાય સદ્ગુરુવચનનું શ્રવણવું કે સત્શાસ્ત્રનું

વિચારવું એ છે. જે કોઈ જીવ દુઃખની નિવૃત્તિ ઈચ્છાતો હોય, સર્વથા દુઃખથી મુક્તપણું તેને પ્રાપ્ત કરવું હોય તેને એ જ એક માર્ગ આરાધ્ય સિવાય અન્ય બીજો કોઈ ઉપાય નથી. માટે જીવે સર્વ પ્રકારનાં મતમતાંતરનો, કુળધર્મનો, લોકસંજ્ઞારૂપ ધર્મનો, ઓધસંજ્ઞારૂપ ધર્મનો ઉદાસભાવ ભજ એક આત્મવિચાર કર્તવ્યરૂપ ધર્મ ભજવો યોગ્ય છે.”

- શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃત, પત્રાંક-૩૭૫

માટે આત્માનું સુખ એ જ સાચું સુખ છે અને તે પ્રાપ્ત કરવા અત્યંત ઉદ્યમ કરવો.

જીવે પરમાર્થમૂળ વ્યવહાર જીવનમાં સુખના થોડાક કારણો જોઈએ :-

- (૧) અપેક્ષા કોઈની ન રાખવી.
- (૨) માતા-પિતા, વડીલો, ગુરુઓની આજ્ઞામાં રહેવું.
- (૩) જરૂરિયાત પૂરતો જ ખર્ચ કરવો.
- (૪) Inferiority કે Superiority થી ન પીડાવું.
- (૫) કોઈની નિંદા કે ઈર્ઘા ન કરવાં.
- (૬) નિદ્રા ઓછી કરવી અને મહેનતુ થવું.
- (૭) સ્વાર્થી ન બનવું.
- (૮) સેવાભાવી થવું.

જો કે આ વિષય ખૂબ મોટો છે. એક એક કારણ પર પુસ્તક બની શકે એમ છે, પરંતુ અહીં અતિ ટૂંકમાં જ્ઞાની પુરુષોની અનુભવવાળીને આધારે સુખના કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા છે, જે મને તથા સહૃદ્દીને સુખનું કારણ થાઓ એવી ભાવના સહ વિરમું છું.

જિનેશ્વર ભગવાનની વાણી વિરુદ્ધ કંઈપણ લખાઈ ગયું હોય તો મિશ્ના મિ દુક્કડમ્.

કોઈપણ ભૂલ પ્રત્યે વિદ્વત્જનો અંગુલિનિર્દેશ કરે એ જ અભ્યર્થના સહ.

● ● ●

સમ્યગ્રાદર્શન (આત્મદર્શન)

બા. બ્ર. શ્રી સુરેશાજી

યેનાત્માબુધ્યતાત્વૈવ પરત્વેનૈવ ચાપરમ् ।
અક્ષયાનંત બોધાય તસ્મૈ સિદ્ધાત્મને નમઃ ॥

શ્રી સમાવિશ્ટતક - ૧॥

અર્થ : જેમના દ્વારા આત્મા આત્મારૂપ અને આત્માથી ભિન્ન સર્વ પર જે કંઈ છે તે પરરૂપ જ જાણવામાં આવ્યું છે તે અવિનાશી અનંતજ્ઞાનવાળા સિદ્ધાત્માને નમસ્કાર હો.

ચરાચરમાં વસતા સર્વ પ્રાણીઓનું ધ્યેય એકમાત્ર સાચું સુખ તથા શાંતિની પ્રાપ્તિ કરવી તે છે. વીતરાગી મહાત્માઓએ સાચા સુખની પ્રાપ્તિનું એકમાત્ર સાધન ‘ધર્મ’ ને બતાવ્યું છે.

“સંસારના દુઃખોમાં પડતા બચાવીને આત્માને સાચા સુખમાં અધિકૃત કરે તેને ધર્મ કહેવાય છે.”

આ ધર્મની પ્રરૂપણા અલગ અલગ રીતે જ્ઞાની ભગવંતોએ કરી છે.

- (૧) વસ્તુસ્વભાવો ધર્મઃ - વસ્તુનો જે સ્વભાવ અર્થાત્ તેનો જે મૂળગુણ છે તે જ તેનો વાસ્તવિક ધર્મ છે. જેમકે અજ્ઞિનો ગુણ ઉષ્ણતા, પાણીનો શીતળતા, આત્માનો જ્ઞાતા-દૃષ્ટા, જડનો જડત્વ આદિ.
- (૨) ક્ષમાદિ ભાવઃ દશવિધ ધર્મઃ - આપણા આત્માને પાપકર્મથી બચાવવા માટે તથા પોતાના આન્મિક ગુણોના પ્રગટીકરણ હેતુ ક્ષમા, વિનય, સરળતા, સત્ય, સંતોષ, સંયમ, તપ, ત્યાગ, આદ્યિચન્ય તથા બ્રહ્મચર્ય આ દશ ગુણધર્મોને ધારણ કરવા તેને ધર્મ કહે છે.

- (૩) જીવાનામૂર્ખ ધર્મણો ધર્મઃ - જીવોની રક્ષા કરવી તેને પણ ધર્મ કહ્યો છે. આને જ અહિસા કે દ્યા ધર્મ કહ્યો છે. અન્ય જીવોને મન, વચન, કાયાથી પીડિત ન કરવા તથા સ્વયંને રાગ-દ્વેષાદિ દ્વારા પીડિત ન કરવો તે અહિસા ધર્મ છે.
- (૪) રલત્રય ધર્મઃ - પદાર્થનું યથાર્થ શ્રદ્ધાન કરવું, યથાર્થ જ્ઞાન કરવું તથા તથારૂપ આચરણ કરવું રલત્રય ધર્મ કહેવાય છે. આ રલત્રય ધર્મનું હવે આપણે વિસ્તારથી અધ્યયન કરીશું.

રલત્રયધાર્મ

કોઈપણ વસ્તુની સિદ્ધિ માટે ચાહે તે લૌકિક હોય કે પારલૌકિક તેને પરિપૂર્ણ રૂપથી પ્રાપ્ત કરવા માટે ગ્રણ સોપાન આવશ્યક છે. :-

- (૧) તે વસ્તુ તથા તેને પ્રાપ્ત કરવાના ઉપાયોનું સાચું પરિજ્ઞાન.
- (૨) તે ઉપાયો પર દઢ શ્રદ્ધાન.
- (૩) તેને પ્રાપ્ત કરવા માટે તથારૂપ પુરુષાર્થ અર્થાત્ આચરણ.

આપણું ધ્યેય અહીં શાશ્વત આનંદને પ્રાપ્ત કરવાનું છે. તેને પ્રાપ્ત કરવા માટે આપણે મોક્ષદશાને પ્રાપ્ત કરવી પડશે. મોક્ષદશાને પ્રાપ્ત કરવા માટે મોક્ષમાર્ગને સારી રીતે સમજવો પડશે. આ મોક્ષમાર્ગનું સ્વરૂપ રલત્રય છે. સર્વજ્ઞ વીતરાગ પરમાત્માએ પરમ આનંદને પ્રાપ્ત કરવાના આ ગ્રણ ચરણ બતાવ્યા છે.

સમ્યગ્રદર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ ॥

સમ્યગુદર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન તથા સમ્યક્યારિત આ ગ્રંથો મળીને મોક્ષમાર્ગ છે. હવે, આપણે એક એક કરીને તેનું સ્વરૂપ જાણીશું, જેનાથી આપણા આત્મામાં તેનું પ્રગટીકરણ થાય તથા આપણે શાશ્વત આનંદધામના માર્ગ ચાલી શકીએ.

સમ્યગુદર્શન

‘સમ્યક્’ શબ્દનો અર્થ છે ‘યથાર્થ’ અથવા જેવું છે તેવું. અને ‘દર્શન’ શબ્દનો અર્થ છે ‘શ્રદ્ધા’. શ્રદ્ધાને સામાન્ય લોકભાષામાં માન્યતા કે દાખિકોણ કહે છે. એટલે કે વસ્તુ જેવી છે તેવી જ શ્રદ્ધા કરવી કે માનવી તેને સમ્યગુદર્શન કહે છે. વસ્તુનો અર્થ અહીં સમસ્ત અસ્તિત્વવાન પદાર્થોથી છે. આ બધા પદાર્થ મૂળભૂત રીતે છ જાતિઓ કે શૈખિઓવાળા છે :

- (૧) જીવ, (૨) પુદ્ગલ, (૩) ધર્મ, (૪) અધર્મ, (૫) આકાશ, (૬) કાળ.

આમને જ ષટ્ટદ્રવ્ય કહે છે. આ સંપૂર્ણ જગતનું અસ્તિત્વ આ છ દ્રવ્યોથી જ નિર્મિત છે. આ બધા સ્વયં પોતે પોતાનાથી જ છે. તેમનો ક્યારેય પણ સર્વથા નાશ નથી થતો, માત્ર તેમની અવસ્થાઓ જ બદલાતી રહે છે. પ્રત્યેક પદાર્થોની સંરચના ત્રણ પ્રકારથી છે :

- (૧) દ્રવ્ય, (૨) ગુણ, (૩) પર્યાય.

- (૧) દ્રવ્ય : જે સત્તાવાન, અસ્તિત્વવાન પદાર્થ માત્ર છે તે દ્રવ્ય કહેવાય છે. જેમકે જીવ પદાર્થમાં ચેતનસત્તા માત્ર છે તે દ્રવ્ય છે.
- (૨) ગુણ : તે પદાર્થ જે ઘટકોથી બનેલો છે તેને ગુણ કહે છે. જેમકે જીવ પદાર્થ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ આદિ ગુણોથી બનેલો છે.
- (૩) પર્યાય : પદાર્થના ગુણોનું પ્રતિસમય પરિણમન કે બદલાતા રહેવું તેને પર્યાય કહે છે. જેમકે જીવ પદાર્થનું પ્રત્યેક સમયે જાણવું,

દેખવું, વેદન કરવારૂપ પરિણમન થવું. શુદ્ધ કે અશુદ્ધરૂપ પરિણમન તે બધા પર્યાયની અંતર્ગત આવે છે.

ઉપરોક્ત છ પદાર્થોને તેમના દ્રવ્ય, ગુણ તથા પર્યાયોસહિત તે જેવા જેવા છે તેમની તેવી તેવી જ સર્વજ્ઞ વીતરાગપ્રભુની આજ્ઞાથી, પોતાની સુભુદ્ધિના નિર્ણયથી, ગુરુઓના ઉપદેશરૂપ પ્રસાદથી તથા પોતાના સ્વ-તત્ત્વના સંવેદનથી દઠ શ્રદ્ધા કરવી તેને સમ્યગુદર્શન કહે છે. વિશેષ ઉલ્લેખનીય એ છે કે ઉપરોક્ત છ પદાર્થોમાંથી પોતાનું જે નિજ જીવતત્ત્વ છે તેની શ્રદ્ધા પોતાના ગુરુથી પ્રાપ્ત બોધ કે અભ્યાસપૂર્વક સ્વસંવેદનથી થાય છે તથા પોતાનાથી ભિન્ન જીવ તથા પુદ્ગલાદિ અન્ય દ્રવ્યોનું શ્રદ્ધાન સર્વજ્ઞ દ્વારા ઉપદેશેલ તેમના સ્વરૂપથી જાણી શકાય છે. આ રીતે આપણે સમ્યગુદર્શનને સામાન્યરૂપથી જાણ્યું. હવે, તેને અલગ અલગ કથન શૈલીઓથી જાણવાનો અને સમજવાનો પ્રયત્ન કરીશું.

- (૧) જીવ, અજીવ, આસ્ત્ર, બંધ, સંવર, નિર્જરા તથા મોક્ષ આ સાત તત્ત્વોનું યથાર્થ શ્રદ્ધાન કરવું સમ્યગુદર્શન કહેવાય છે
- (૨) સાચા દેવશાસ્ત્રગુરુનું યથાર્થ શ્રદ્ધાન કરવું સમ્યગુદર્શન છે. અહીં સાચા શબ્દનો અભિપ્રાય તથારૂપ વીતરાગતાથી યુક્ત થવું છે.
- (૩) સ્વ-પરનો વિનિશ્ચય સમ્યગુદર્શન છે.
- (૪) પોતાના આત્માનો નિશ્ચય કરવો સમ્યગુદર્શન છે.

(કુમશઃ)

યોવન, જીવન, ધન, સ્વજન આદિ સર્વ અનિત્ય છે, કારણકે તેમનો વિયોગ થતો જોવામાં આવે છે. માટે તેમની આસક્તિ ત્વાગી ધર્મઆરાધનામાં ત્વરાથી પ્રવૃત્ત થવું જોઈએ.

આત્મભાવના

સંકલન : વસંતભાઈ કે. ખંડાર

૧. ભગવાન આત્મા જ્ઞાયકમૂર્તિ, આનંદમૂર્તિ છે. જેમ સાકરનો ગાંગડો ગળપણથી ભરેલો છે તેમ જ્ઞાયક આત્મા આનંદથી ભરેલો છે, શાશ્વત આનંદનું ધામ છે.
૨. શરીરથી આત્મા જુદો છે. જે જ્ઞાણનાર છે તે આત્મા છે. વિકલ્પ આવે છે તે પણ આત્મામાં નહિ, વિકલ્પથી જુદો જે જ્ઞાણનાર તે આત્મા. વિકલ્પની પાછળ જે જ્ઞાનધારા છે, જ્ઞાયક છે તે આત્મા છે. તેમાં દષ્ટિ લગાવતા આનંદ આવે છે.
૩. ‘હું જ્ઞાયક છું, જ્ઞાનનો પિંડ છું, અભદ્ર છું’ - આવા વિચારો કરતા જો થાકી જવાય તો દેવ-ગુરુના મહાન પ્રસંગો, તીર્થયાત્રાના મહાન પ્રસંગો એવા પ્રસંગો યાદ કરવાં. વિકલ્પની સાથે ‘જ્ઞાન છું’ તેમ ધ્યાનમાં રાખવું. ‘હું નિરાળો... નિરાળો છું.’
૪. તત્ત્વની રુચિ જ આત્માની નજીક લઈ જાય છે અને દર્શનમોહને તોડી નાખે છે. રુચિ યથાર્થ કરવી. વિકલ્પો તો અનંતા આવે.
૫. પરિણામની ધારા પલટાઈ જાય તો ફરી ફરી જ્ઞાયકના વિચાર કરવા. પેટમાં જે દદ્દ થાય છે તે હું નહિ, તેનો જ્ઞાણનાર... જ્ઞાણનાર તે હું છું. હું સ્વ પર પ્રકાશક છું. હું જ્ઞાયક... જૈયને જ્ઞાણનાર છું. બહારનું બધું જ્ઞાયાય તે હેય છે અને જ્ઞાણનાર તે જ હું છું. હું જ્ઞાયક છું. હું એક શુદ્ધ ભાવ છું.
૬. ‘હું શુદ્ધ છું, જ્ઞાયક છું’ એવા જે વિકલ્પ તેનાથી થાકી જવાય એ ખંડું; જો કે “જ્ઞાયક છું” એવા સહજ પરિણામતા જ્ઞાનમાં થાક હોતો નથી.
૭. સમ્યગદર્શન પ્રામ કરવાની તીવ્ર ભાવના છે તો પુરુષાર્થ કરવો. સમ્યગદર્શન પ્રામ ન થાય તેથી આકૃળતા અને ઉતાવળ ન કરવી. રુચિ છે તે ભાવના છે. તે સાથે ને સાથે જ રહે છે. વિકલ્પ બહાર જાય છે તેથી પણ બહુ બેદ ન કરવો. એક સરખો વિકલ્પ મુનિઓને પણ રહેતો નથી. માટે

બેદ અને આકૃળતા ન કરવી. રુચિ અને ભાવના વધારવી.

આત્મા જ્ઞાયકપિંડ, ચૈતન્યધન છે. જ્ઞાણનાર... જ્ઞાણનાર... જ્ઞાણનાર... બસ તે જ હું.

વિશેષ સ્વાદ્યાય :

૧. પોતાની વિચાર-ચિંતનધારામાં, વર્તમાન વર્તતી અવસ્થાની ગૌણતા થવી આવશ્યક છે અને એમ થાય ત્યારે જ દર્શનમોહનો અનુભાગ ઘટે છે.
૨. પર્યાયમાં સંતુષ્ટપણું એ પર્યાયબુદ્ધિ છે, તે દર્શનમોહને તીવ્ર કરે છે. માટે કોઈ પણ પ્રકારે ‘તેમ થવા યોગ્ય નથી.’ પર્યાયમાં ઠીકપણું રહેત્યાં સુધી મુમુક્ષુ જીવ સ્વભાવને અવલંબી શકે નહિ.
૩. સ્વભાવ પ્રત્યાયી પુરુષાર્થ-એ જ સત્ય પુરુષાર્થ છે. હંમેશાં સ્વભાવનું જ લક્ષ રહેવું જોઈએ - એની જ મુખ્યતા હોવી જોઈએ.
૪. ચાલતી વિકારી પર્યાય, અપૂર્જી પર્યાયની અપેક્ષા વિના - એટલે કે પર્યાય માત્રાની અપેક્ષા વગરનો, જે અનંત ગુણનો એકરૂપ દ્રવ્ય સ્વભાવ છે તેને જ સ્વ સ્વરૂપે ગ્રહણ કરવું છે તે દ્રવ્યદષ્ટિ છે.
૫. ત્રિકાળી શુદ્ધ સ્વરૂપનો અનુભવ એટલે શુદ્ધ ‘જ્ઞાનમાત્ર’નું આસ્વાદન અર્થાત્ વેદન.
૬. જ્ઞાન અભ્યાસ થવા અર્થે, સ્વસન્મુખ થવા અર્થે, જ્ઞાનની વ્યાપકતા, સ્વચ્છતા (સાકારપણું), વેદકતા અને પ્રત્યક્ષતા દ્વારા પરથી-રાગથી બિન્ન અને પોતાના અભિન્ન જ્ઞાનમય આત્માનો નિરંતર આશ્રય કરવા યોગ્ય છે, જેથી અંતર્મુખ થવાય.
૭. સ્વભાવ ત્રિકાળ શક્તિરૂપ હોવાથી તેનું ભાવભાસન સીધું થતું નથી પણ તેનું અંતરંગ સૂક્ષ્મ અનુભવદષ્ટિથી અવલોકન થતાં અખંડ ત્રિકાળી, અપરિણામી ધ્યુવ ‘સ્વતત્ત્વ’ સ્વપણે પ્રતિભાસે છે.

ક્ષમાપના

શ્રી વતલભજુ હીરછુ

“હું નિરંતર પ્રપંચમાં પડ્યો છું, અજ્ઞાનથી અંધ થયો છું, મારામાં વિવેકશક્તિ નથી અને હું મૂઢ છું, હું નિરાશ્રિત છું, અનાથ છું.”

નિરંતર એટલે હંમેશાં - બધી જ વખતે. પ્રપંચ-પાંચ ઈન્દ્રિયોના વિષયોમાં લાગી રહેવું તે બધો પ્રપંચ છે. હું તો નિરંતર જગતની કાર્યજાળમાં, ઘણું મેળવવામાં સુખની કલ્પના કરી પ્રપંચમાં પડ્યો છું. મારી દાણિ હંમેશાં બાધ્ય જ રહી છે અને આ જ મારી ભૂલ છે. શુદ્ધાત્મા તરફ મારી દાણિ ક્યારેય થઈ નથી. જ્યાં મારું સુખ છે તે વાતની મને ખબર નથી. બાધ્ય-પર-પદાર્થોમાં જ સુખની કલ્પના કરી એમની ઈચ્છા, પ્રાપ્તિ અને ભોગવવામાં જ દુઃખી થઈ રહ્યો છું. અજ્ઞાનથી - વિપરીત બુદ્ધિથી તેને મારું માન્યું છે. જે છોડવાનું છે તેને હિતકારી માન્યું છે. મારા અજ્ઞાનથી વાસ્તવમાં અનાદિકાળથી હું અંધ બન્યો છું, જેથી અચિંત્ય એવા મારા શુદ્ધ સ્વરૂપનું દર્શન હું કરી શકતો નથી.

સદ્ગુરુના ઉપદેશથી વિવેક આવે તો અજ્ઞાન દૂર થાય પરંતુ એવી વિવેક કરવાની શક્તિ મારામાં નથી. વિવેક આવે તો અજ્ઞાન ટળે. હિત-અહિત, શ્રેય-અશ્રેય, દેહ અને આત્મા વગેરેને જેમ છે તેમ બિનન ઓળખવા તે વિવેક છે. મારું હિત-અહિત જોવા-જાણવાની શક્તિ પણ હું ગુમાવી બેઠો છું. સંસારનો એકે પદાર્થ એવો નથી કે જે મારા રાખવાથી રહે અને મૂકવાથી જતો રહે, છતાં તે સર્વમાં ‘મારાપણા’નો ભાવ કરી હું વિવેક ભૂલ્યો છું, એટલે સ્વ-પરનો બેદ જાણી શક્યો નહીં. જડ-ચેતનની બિનનતા સમજી શક્યો નહીં અને આ વિવેક ન હોવાથી હું મૂઢ છું. વિવેકશક્તિ એટલે બેદજ્ઞાન. વિવેકશક્તિ નથી અને તેનું ભાન પણ નથી એ મૂઢતા છે. મદિરાવશ મનુષ્ય જેમ ગાટરને ઘર માને, બેહોશીમાં

સુખ માને છતાં કંઈ જ ભાન ન મળે તેવો મૂઢ બની જાય છે. સંસારમાં મોહવશ જીવની દશા આવી હોય છે. પોતાને ભૂલી જવો અને અન્યને પોતાના માનવા એ મૂઢતા છે. મુખ્ય દોષ છે આ મૂઢતા. અજ્ઞાન દશામાંથી બહાર નીકળવું હોય તો જ્ઞાની પુરુષનો આશ્રય લેવો જોઈએ તે નથી. તેથી નિરાશ્રિત છું. આત્મા - પરમાત્માની શ્રદ્ધારાહિત પ્રાણીમાર્ગ નિરાશ્રિત- નિઃસહાય-અનાથ છે. ધર્મ સાચું શરણું છે. તેના સ્વીકાર વગરનો પ્રાણી નિરાશ્રિત છે. અનાથ છે. જેનું આ સંસારમાં કોઈ ન હોય તે અનાથ કહેવાય. ખરો નાથ આત્મા છે તે પ્રગટે ત્યારે સનાથ થવાય. સદગુરુનો આશ્રય મળે તો પણ સનાથ કહેવાય. ધર્મ વગર પ્રાણી અનાદિકાળથી અનાથ છે અને રહેશે. આ રીતે અહીં વર્તમાન લાચાર અવસ્થા બતાવી છે.

(ક્રમશઃ)

વિજ્ઞાન અને ધર્મ

- ધૂની માંડલિયા

વિજ્ઞાન શીખવી શકાય છે, ધર્મ શીખવી શકતો નથી. આથી વિજ્ઞાનની કોલેજો હોઈ શકે, યુનિવર્સિટી હોઈ શકે. ધર્મની કોઈ કોલેજ કે યુનિવર્સિટી ન હોઈ શકે, કારણકે વિજ્ઞાન બાધ્ય જગત સાથે સંબંધ ધરાવે છે. જે બાધ્ય જગત સાથે સંબંધિત હોય છે તે ચીજ શીખવી શકાય છે. તે આપણે બહાર છે. બધા તેને જોઈ શકે છે. આપણે બધા તેનું નિરીક્ષણ કરી શકીએ છીએ. આપણા બધા માટે તે સર્વસામાન્ય ચીજ છે. પરંતુ ધર્મ શીખવી શકાય નહીં, કારણકે તે આંતરિક છે. ઈશ્વર શીખવી શકતો નથી, જાણી શકાય છે અને બહુ મજાની વાત તો એ છે કે જે લોકો ઈશ્વરને શીખી લે છે, તેઓ ‘જાણવાથી’ વંચિત રહી જાય છે, કારણકે એ શીખ ઉધારની છે, બીજાની હશે.

દો દિનકા જગમેં મેલા

ભાનુલેન ડી. શાહ

કવિશ્રી બ્રહ્માનંદ રચિત ભજનની ઉપરોક્ત પંક્તિ હુન્યવી પળોજણમાં, સંસારની મોહિનીમાં રચતા
- માયતા - નાયતા - આનંદ કરતા જીવન જીવી
રહેલા માનવીઓને સુંદર અને સચોટ સત્ય સમજાવે
છે. આ જગતમાં જન્મયાં છીએ, પણ અહીં રહેશું કેટલા
સમય માટે ? આ માનવમેળો ક્યારે વિખરાઈ જશે
તેની કાંઈજ ખબર નથી. તેથી આ મેળાનો આનંદ
પૂરો થાય તે પહેલા, શક્ય તેટલો આધ્યાત્મિક આનંદ
લૂટી લેવાનો છે એમ કવિશ્રી આપણને શીખ આપે છે.
“દો દિનકા જગમેં મેલા, સબ ચલાચલીકા ખેલા.”

સંસારના પટ પર મળેલી આ જિંદગી એક ખેલ
જેવી છે. કેવો ખેલ ? તો કહે છે કે ‘ચલાચલીનો
ખેલ’. અનેક લોકો આ દુનિયા છોડીને ચાલ્યા ગયા
અને અનેક ચાલ્યા જશે. આમ, આ પૃથ્વી પર
આવાગમનની પ્રક્રિયા અવિરતપણે ચાલુ જ રહેશે.
પૃથ્વી પર જન્મે તેણે પોતે રચેલી આ માયાજળને
સમય પૂરો થયે છોડીને વિદાય લેવાની છે. કુદરતનું
આ એક સનાતન, કડવું, ન ગમે તેવું અફર સત્ય છે.
“કોઈ ચલા ગયા કોઈ જાવે, કોઈ ગઠરી બાંધ સિધાવે,
કોઈ ખડા તેયાર અકેલા, સબ ચલા ચલીકા ખેલા.”

આ અવનિ પર અનેક માણસો રોજેરોજ જીવન
પૂરું કરે છે અને સ્વજનોને વિલાપ કરતાં છોડીને
'આવજો' કહી દે છે. આ રીતે અનેક માણસો ચાલ્યા
ગયા, કોઈ અબધિ જ જાય છે અને કોઈ જાણે
બહારગામ જવાનું હોય અને મુસાફરીમાં ભાથું વગેરે
લઈ જવાનું હોય, તેમ ઘણા લોકો પાપ-પુણ્યના
ભાથાની સાથે અને કુસંસ્કાર/સુસંસ્કારની પોટલી બાંધીને
જઈ રહ્યા છે. પરલોકે સીધાવનારનું ભાથું તે પાપ-
પુણ્ય છે અથવા તો સારાખોટા સંસ્કારો/વાસનાઓ કે
જે આત્મા સાથે આઝ્ઞવ રૂપે બંધાઈ ગયા છે તે તેની

સાથે જાય છે. આ દુનિયામાં આવવાનું અને જવાનું
એકલાએ જ છે. “એકલો આબ્યો, એકલો જવાનું.”
કોઈ સાથે જતું નથી, જવાતું નથી. શરીર અને ચામડી
જેવો સંબંધ ધરાવતી અતિ પ્રિય વક્તિઓ પણ જનારનો
સંગ કરી શકતી નથી. તેથી જેને એમ લાગે છે કે માણું
મૃત્યુ હવે નજીદીકમાં જ છે તે માણસ જવા માટે તૈયાર
થઈને એકલો જ રાહ જોતો ઊભો છે. મૃત્યુમાં કોઈનો
સાથ, સહકાર, સહવાસ, સાન્નિધ્ય નથી. જન્મ પછીના
જીવનમાં જે જે સંબંધો બાંધ્યા અને સુખી/દુઃખી જિંદગી
જીવા, પણ અંતે તો આ માનવમેળો છોડીને એકલાએ
જ પ્રયાશ કરવાનું છે. તેથી જ કવિશ્રી શંકર ભજનમાં
કહે છે કે-

“કોઈ આજ જશે, કોઈ કાલ જશે,
આ તો પંખીડાંનો મેળો છે,
માટે ભજ લે તું દીનદયાળને,
આ તો પંખીડાંનો મેળો છે.

“કોઈ આજ ભજે, કોઈ કાલ ભજે,
પણ અંતે તો ભજવું પડશે,
કોઈ આજ તજે, કોઈ કાલ તજે,
પણ અંતે તો તજવું પડશે.”

આગલા ભવોના ઋષાનુંધે ભેગા થયેલા જીવો
સંયોજિત થાય છે, અને આ અનુબંધ પૂર્ણ થતાં
વિભાજિત પણ થાય છે. સંયોગ અને વિયોગ એક
સિક્કાની જ બે બાજુઓ છે. તેથી જીવન-મરણ સતત
અને શાશ્વતપણે ચાલ્યા જ કરવાનું છે.

“કર પાપ કપટ છલ માયા, ધન લાખ કરોડ કમાયા,
સંગ ચલે ન એક અધેલા, સબ ચલાચલીકા ખેલા.”

ચા પીધાં પહેલાં ધાપું વાંચવાના વ્યસનીઓને
છાપું ખોલતાં શું જાણવા મળે છે ? ચોરીનો ધંધો કરતા
ચોરોની લૂંટફાટ, બંડળી માટે થતાં અપહરણો, સંપત્તિ/

જમીન/મકાન માટે થતાં ભાઈભાઈના કે પિતાપુત્રનાં ખૂન, ખોટા દસ્તાવેજ, સેલ દ્વારા વેપારીઓની ગ્રાહકોને આકર્ષવાની ખોટી રીત, જૂઠી કંપનીઓ ખોલીને ગ્રાહકોને વધુ વ્યાજની લાલચે પૈસા બંઘેરવા અને પછી રહુયકુર થઈ જવું, એડમીશન કે નોકરી માટે લેભાગુઓની ખરાબ નિયત, વસ્તુઓના કાળાબજીર, સંદો, કાળાનાણાંથી ચાલતો ગેરવ્યવહાર અને તેના કારણે વધતી મૌંઘવારીમાં પીસાતો આમ આદમી વગેરે સમાચારો પ્રામ થાય છે. નીતિ/પ્રામાણિકતાથી કમાયેલો પૈસો કુટુંબની જરૂરિયાતો સરસ રીતે પૂરી કરી શકે છે, પણ મોજશોખ પાછળ ઉડાઉ બનીને વેડફાઉ જેટલો પૈસો બેગો થઈ શકતો નથી. પૈસા હાંસલ કરવાની તૃણાનો ખાડો કદી ભરાતો નથી. તેથી જે અનીતિ, અપ્રામાણિકતા આચરીને ખૂબ કમાઈ લેવાનું મન થાય છે તે આત્માને દુર્ગતિનું કારણ બને છે. કવિ કહે છે કે તું ખૂબ કમાયો “જૈસે તૈસે” પણ મૃત્યુ જ્યારે આવશે ત્યારે તારી સાથે અર્ધો રૂપિયો કે એક આની પણ આવશે નહીં. શા માટે આવું છલકપટ કરીને આત્માને કાળા કર્માંથી કલંકિત કરે છે ?

“સુત, નાર, માત, પિતુ, ભાઈ, કોઈ અંત સહાયક નાહીં, કયું ભરે પાપ કા થેલા, સબ ચલાચલીકા ખેલા.”

આપણા ખૂબ ખ્યારા અને વહાલા માતા-પિતા, ભાઈ-બહેન, પતિ-પત્ની, બાળકો, કુટુંબ કે જેના માટે આપણે રાતદિવસ જોયા વગર, ખાવાપીવાની ચિંતા કર્યા વગર, તબિયત પ્રત્યે બેધ્યાન રહીને, અનિદ્રાથી પીડાઈને, અનેક રોગોથી ઘેરાઈને માત્ર રૂપિયા રણવામાં પડ્યા રહીએ છીએ. જેના માટે આપણે આ કરીએ છીએ તેમાંનું કોઈજ મૃત્યુના શરણે જતાં સાથે આવશે નહીં, સથવારો દેશે નહીં, સૌનો સંગ ધૂઠી જશે, જિંદગીનો રંગ વિલાઈ જશે, આપણું આયખું કોઈ એક પળનું પણ વધારી શકશે નહીં. ભગવાન મહાવિરને પણ દેવોએ એક પળનું આયુષ્ય વધારવાનું કહેલું કે જેથી ભરમક ગ્રહની અસર બૂરી રીતે દુનિયા પર પડે નહીં. પણ ભગવાને આમાં પોતાની અશક્તિ બતાવી કે આયુષ્ય કોઈનું એક પળ પણ પણ વધી શકે

નહીં. ભગવાન પણ જેને અશક્ત ગણાવતાં હોય ત્યાં આપણી શી વિસાત ? એટલે પાપના થેલા ભરવાનું છોડી છે, બાંધેલા પાપકર્મો તને નરકમાં કે તિર્યચમાં નાખી દેશે, જ્યાં માત્ર દુઃખ-પીડા-કષ્ટ-યાતના-અન્જળનાં સાંસા/ફાંઝા - આંખમાંથી થતી આંસુડાંની ધાર - આ બધા સિવાય તને કાંઈ મળશે નહીં.

“યહ નશ્વર સબ સંસારા, કર ભજન ઈશકા ખ્યારા, બ્રહ્માનંદ કહે સુન થેલા, સબ ચલાચલીકા ખેલા.”

કવિશ્રી આપણાને ફરી ફરી સમજાવે છે કે આ સંસાર ક્ષણિક છે, નાશવંત છે, સુખની સામગ્રી જેવી જડ વસ્તુઓ કે જેનો વિનાશ નક્કી જ છે. કોઈપણ વસ્તુ, સંબંધો, મહેલો, સગવડો કાયમી નથી. તું તે સૌને છોરીને એક દિવસ ચાલ્યો જઈશ અથવા તો વસ્તુઓ તારા માટે હંમેશાં સુખાનંદ આપતી રહેશે નહીં.

સામાટ સિકંદરને પણ આયુષ્યની છેલ્લી ઘડીએ, પાપનાં વજનદાર પોટલાં બાંધ્યા પછી જિંદગીનું સત્ય સમજાયું હતું.

“બાંધી મૂઠીને રાખતાં, જીવો જગતમાં આવતાં ને ખાલી હાથે આ જગતના જીવો સહુ ચાલ્યા જતા, યૌવન ફના, જીવન ફના, જર અને જગત પણ છે ફના, પરલોકમાં પરિણામ ફળશે, પુણ્ય કે પાપો તણાં.”

તેથી આ જગતમાં જન્મ લીધા પછી જે પ્રવૃત્તિઓ થાય છે કે કરીએ છીએ તે બધી ઈશ્વરને સમર્પિત થઈને કરવાની છે, ભગવાને તમને જેટલું આય્યું છે તેના માટે ભગવાન પ્રત્યે કૃતકૃત્ય થઈને તેનો આભાર માનવાનો છે, તેના ગુણગાન ગાવાનાં છે, શરીરના - મનના - આત્માના વિશુદ્ધિકરણ માટે ભક્તિ, પૂજા, દર્શન, યાત્રા, વ્યાખ્યાનશ્રવણ, શાસ્ત્રવાંચન, સ્વાધ્યાય, સદાચયરણ, ધાર્મિક અનુષ્ઠાનો, તપ, સુનીતિ, ન્યાય, સુપાત્રે દાન, પ્રશ્નમરસથી સભર સ્વભાવ રાખવાના છે, જેથી શક્ય તેટલાં કર્માંથી હળવાં થઈએ અને પ્રભુના ચરણમાં, શરણમાં “જ્યો કી ત્યો ધર દીની ચદરિયા” પ્રમાણે સ્થાન મેળવી લઈએ. ■

સમજ્યા તે શમાઈ ગયા !

કિરીટભાઈ શેઠ

• સદ્ગુરુની વાણીથી મોટું કોઈ શાસ્ત્ર નથી. • આત્મવિચારથી મોટો કોઈ વિચાર નથી. • પ્રેમની સગાઈથી મોટી કોઈ સગાઈ નથી. • મા-બાપથી મોટું કોઈ તીર્થસ્થાન નથી. • મૃત્યુથી મોટો કોઈ મિત્ર નથી. • રાગથી મોટું કોઈ બંધન નથી. • મોહથી મોટો કોઈ બળવાન નથી. • મિથ્યાત્વથી મોટું કોઈ શૂળ નથી. • આત્માથી મોટો કોઈ મહાત્મા નથી. • માનવતાની મહેકથી કોઈ મોટી સુગંધ નથી. • અભ્યદાનથી મોટું કોઈ દાન નથી. • કોધથી મોટો કોઈ અજ્ઞિ નથી. • વિષય - કખાયથી મોટી કોઈ નરક નથી. • આગ્રહ, પૂર્વાગ્રહ અને પરિગ્રહથી મોટો કોઈ ગ્રહ નથી. • સત્કાર-ગુરુ-ધર્મની શ્રદ્ધાથી મોટી કોઈ શ્રદ્ધા નથી. • આત્મવિશ્વાસથી મોટો કોઈ વિશ્વાસ નથી. • સ્વની જાણકારીથી મોટી જાણકારી નથી. • અંતરના અજવાળાથી કોઈ મોટો પ્રકાશ નથી. • અજ્ઞાનથી મોટો કોઈ અંધકાર નથી. • પ્રભુ પ્રત્યેની પ્રાર્થનાથી કોઈ મોટી શક્તિ નથી. • મનથી મોટો કોઈ શત્રુ નથી. • ઈન્દ્રિયોના વિજયથી કોઈ મોટો વિજય નથી. • આત્માના ધ્યાનથી કોઈ મોટું ધ્યાન નથી. • સોના-ચાંદીના દાળનાથી કોઈ મોટી માટી નથી. • ક્ષણ ગુમાવનાર માટે કોઈ મોટો સમય નથી. • અસંગતતાથી મોટો કોઈ સંગ નથી.	• સમતાથી મોટી કોઈ સામાયિક નથી. • પસ્તાવાથી મોટું કોઈ પ્રતિકમણ નથી. • જીવન એક સ્વભ છે, તેનાથી મોટું કોઈ સ્વભ નથી. • સધળા કામ જતનાપૂર્વક (યત્નાપૂર્વક) કરીએ તેનાથી મોટો કોઈ ધર્મ નથી. • લોભથી મોટો કોઈ શત્રુ નથી. • જ્ઞાનથી પાતળું કોઈ પ્રવાહી નથી. • સત્યથી મોટો કોઈ પરમેશ્વર નથી. • (આભાસી) સુખથી મોટું કોઈ દુઃખ નથી. • દુઃખથી મોટું કોઈ સુખ નથી. • સમકિતની પ્રાપ્તિ કરતાં બીજું કોઈ મોટી પ્રાપ્તિ નથી. • સાધુ-સંતની વૈયાવચ્ચ (વૈયાવૃત) જેવું બીજું કોઈ તપ નથી. • કર વિચાર તો પામ - તેનાથી મોટો કોઈ ઉપદેશ નથી. • ‘સમય ગોયમ् મા પમાએ ।’થી મોટું કોઈ તત્ત્વજ્ઞાન નથી. • વ્યસનથી મોટું કોઈ દૂધણ નથી. ક્ષમાથી મોટું કોઈ ભૂષણ નથી. • ચિત્તાથી મોટી કોઈ ચિત્તા નથી. • અરિહંતથી મોટું કોઈ શરણ નથી. • સમકિતના પ્રવાસથી મોટો કોઈ પ્રવાસ નથી. • સમાધિમરણથી મોટું કોઈ મરણ નથી. • પુરુષાર્થથી મોટું કોઈ ભાગ્ય નથી. • ઈશ્વરાઓનું થશે અવસાન તો જ મળશે આત્માનું જ્ઞાન. • પરિગ્રહના ઉપવાસથી મોટો કોઈ ઉપવાસ નથી.

ભષાચાર

તપનભાઈ વી. શાહ

સરકારી ઓફિસમાં ઈજનેર ખાતામાં એક ભષાચારી ઈજનેર હોય છે. તે જ્યારે આ ખાતાનો ઈજનેર હોય છે ત્યારે તેને રસ્તા બનાવવાનું કામ સોંપવામાં આવેલ. આ ઈજનેર જ્યાં રસ્તા બનાવે ત્યાં પોતાના ભષાચારનો ભાગ અંદર રાખે. ધીરે ધીરે તેને રસ્તામાંથી પુલો બનાવવાનું કામ મળવા લાગ્યું. ધીરે ધીરે મોટા પુલો બનાવવા લાગ્યો. ખૂબ ભષાચાર કરવા લાગ્યો. આ પુલોમાંથી અમુક પુલો થોડાક વર્ષોમાં જ તૂટવા લાગ્યા. આ પુલો તૂટવાથી ઘણી માલહાનિ-જાનહાનિ પણ થઈ પરંતુ તેથી આ ઈજનેરને કોઈ જ અસર ન થઈ !

આ ઈજનેર પોતાની ઉંમરના કારણે સરકારી નિયમ પ્રમાણે નિવૃત્ત થાય છે.

નિવૃત્તિ બાદ થોડાક વર્ષો પછી પોતાના કુટુંબ સાથે દેવ-દર્શનની યાત્રા કરવા બસ લઈને જાય છે. તેમાં એક દિવસ પરોઢિયે એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે જવા નીકળે છે. પોતાના કુટુંબમાં પત્ની-પુત્ર-પુત્રી-પ્રપૌત્ર-પ્રપૌત્રી-ભાઈ-બહેન સાથે હોય છે. રસ્તામાં એક પુલથી બીજા નગરમાં જવા જાય છે ત્યાં તેમના પૌત્રની અચાનક તબિયત બગડે છે અને બસ પુલ પસાર કર્યા વગર પુલના છેડે ઉભી રહે છે. પ્રપૌત્રને સ્વસ્થ થતાં બે મિનિટ લાગે છે. બસ ઉપાડવા જાય છે ત્યાં જે પુલ ઉપરથી પસાર થવાનું હોય છે તે પુલ અચાનક તૂટી જાય છે. આ વખતે કુટુંબના દરેક સભ્યો બસમાં બેસી ‘હાશકારો’ અનુભવે છે કે હાશ, આપણે જો પુલ ઉપર હોત તો આપણે બચી શક્યા ન હોત. ખુદ આ ઈજનેર પણ ‘હાશકારો’ અનુભવે છે અને આનંદમાં આવી જાય છે. આનંદમાં આવે જ ને કારણે બધા બચી જાય છે પરંતુ જે પ્રપૌત્ર બીમાર હોય છે તે રોવા લાગે છે. ઘરના બધા

સત્યોને એવું લાગે છે કે આ પ્રપૌત્રની તબિયત ફરી ખરાબ થઈ લાગે છે તેથી તે રડતો લાગે છે. ત્યારે પ્રપૌત્ર કહે છે કે મારી તબિયત તો સારી છે. પરંતુ આ પૂલ તૂટી ગયો તેનું મને ઘણું દુઃખ થયું છે. હું આ પુલ બાંધનારને દોષ આપું છું. તેની ભૂલના કારણે માલહાનિ થઈ છે અને જો આપણે પણ આ પુલ ઉપર હોત તો આપણે પણ જીવતા ન હોત. આ પુલ બાંધનારને ચોક્કસ સજી થવી જોઈએ.

તપાસ કરતાં ખબર પડે છે કે આ પુલ બાંધનાર પોતાના દાદા જ્યારે ઈજનેર ખાતામાં હોય છે ત્યારે તેમણે આ પુલ બાંધેલ. આ ઈજનેર દાદા પોતાના પ્રપૌત્ર આગળ આ ભૂલ કબૂલ કરે છે કે આ પુલ મેં જ બાંધેલ છે અને મેં ભષાચાર કરેલો હોવાથી જ આ પુલ તૂટેલ છે. તું બેટા બોલ હું આ અંગે શું સજી ભોગવું ?

ત્યારે પ્રપૌત્ર કહે છે કે આ પુલનું નિર્માણ ફરી તમારા ખર્ચે કરો અને પુલને બીજા ૧૦૦ વર્ષ સુધી આંચ પણ ન આવે તેવી રીતે તૈયાર કરો. ત્યારે ઈજનેર દાદા તૈયારી બતાવે છે અને તે રીતે કાર્ય કરે છે.

સાર એટલો કે ભષાચાર કરવાથી બીજાને નુકસાન થાય તેનો આપણને ખ્યાલ રહેતો નથી, પરંતુ જ્યારે તે આપણી ઉપર જ નુકસાન આવે ત્યારે આપણને સમજાય છે કે ભષાચાર કરવો કેટલાંશે વાજબી છે.

જે સંપત્તિને ઉદારતાનું પીઠબળ નથી,
જે બુદ્ધિને વિવેકની પ્રાપ્તિ નથી અને જે
જીવનમાં સંયમનો આવિર્ભાવ નથી - એ સંપત્તિ,
બુદ્ધિ અને જીવન જગત માટે શાપૃષ્પ છે.

प्रभु रत्नति

पू. मुनिश्री १०८ निर्दोषसागरजी महाराज

पू. मुनिश्री १०८ निर्लोभसागरजी महाराज

(दोहा)

वृषभादिक तीर्थेश को, प्रणमूं बारम्बार ।
तुव गुण का मैं गानकर, होऊ भवदधि पार ॥१॥

(पद्धरि छन्द)

हे प्रभु तुम्हारा दर्शन पाय, शुभ कर्म उदय फल मैं लहाय ।
प्रभु दर्शन से अनुभूति होय, जैसे पारसमणि पाय कोय ॥२॥
भगवन तुमको नहि सदा जान, अपने गुण खोये मैं अजान ।
तुमको जब से पाया जिनेश, मिट गया हमारा भव कलेश ॥३॥
ऐसा अनुभव प्रभु हुआ आज, जैसे दरिद्र को मिला राज ।
मेरे ऊपर हो द्रष्टिपात, सब दुष्ट करम भग जाय तात ॥४॥
इस जग को अपना रहा मान, संसार गमन का हेतु जान ।
हो दुक्ख सहें है घोर नाथ, अपने सम करलो पकड़ हाथ ॥५॥
सर्वज्ञ कथित नहि धर्म धार, इसलिए नाँव है दुख मझार ।
हे भगवन मुझको दो अधार, इन कर्म शत्रु की होय हार ॥६॥
जो सुख विघ्वसंक बंध हेतु, इन विषयों को माना है सेतु ।
निज परका जो करता विवेक, उसको जानो सम्यक् विवेक ॥७॥
नित करो अभ्यास सत्ज्ञान नित्य, भव सुख को तुम जानो अनित्य ।
तुम चरण कमल मम हृदय राज, संसार तरन को तुम जहाज ॥८॥
सत्त्वास्त्रों का प्रभु रोज ध्यान, जिससे होवे कर्मों की हान् ।
पर दोष कथन मेर हँ दूर, इतनी शक्ति हमको दो पूर ॥९॥
प्रभु समता रस मैं रहूँ लीन, चिन्मूरत आत्म मेर प्रवीन ।
द्वादश भावन को बार बार, जिससे विराग उपजे अपार ॥१०॥
ममता तज व्रत जिनर्लिंग धार, निज मैं रम कर भव दुक्ख पार ।
गुण मूल बीस अरू आठ पाल, रत्नत्रय साधू को निहाल ॥११॥

दो बीस परीष्ठ सहे नित्य, संसार महार्णव है अनित्य ।
दस धर्म हमारा अंग होय, इससे आस्रव का द्वार खोय ॥१२॥
बारह तप को दृढ़ रूप धार, इससे तोड़ मैं कर्म द्वार ।
कब ऐसा जीवन होय नाथ, नूतन कर्मों का हो न साथ ॥१३॥
कब धन्य सुअवसर पाय नाथ, निज आत्म रस को चखूँ नाथा ।
कर्तादिक बुद्धि नाश होय, निज पर का सच्चा ज्ञान होय ॥१४॥
लूँ वीतराग चारित्र धार, जब द्याति कर्म पर हो प्रहार ।
जब तीजा चौथा शुक्ल ध्यान, कर धाति इतर कर्मों की हान ॥१५॥
तब अष्ट गुणों मेर राजमान, फिर न ही वहाँ से गमन जान ।
हो नंत काल तक एक थान, निज परिणति मैं हूँ रमा जान ॥१६॥
सिद्धों को नत हो बार बार, उन जैसा होऊँ एक बार ।
अब सहा नहि जाता है कष्ट, सब कर्मों को तुम करो नष्ट ॥१७॥
है यही बीनती बार बार, भव सागर से प्रभु करो पार ।
बहु काल दुक्ख सागर मझार, गोते खाता आया हूँ द्वार ॥१८॥

(दोहा)

दुक्ख हरण यह बीनती, सुन लीजो भगवान ।
तुम गुण के सागर रहे, मैं दुखिया हूँ जान ॥१९॥
अल्प बुद्धि मैंने करी, भाषा तोतली जान ।
अक्षर मात्र की हो त्रुटी, क्षमा करों भगवान ॥२०॥
तुम गुण के उद्यान में, माली हमको जान ।
तुम गुण की प्रभु चाकरी, सदा मिले भगवान ॥२१॥

धीरे से बोलो, प्रेम से बोलो,
आदर देकर बोलो, जरुरत होने पर बोलो...

॥ Shri Param Krupalu Devay Namah ॥

YUVA TIMES

Hame Jeena Sikha Diya

Inspired by PUJYA ATMANANDJI

THE THREE RACES

This is the story of a young athletic boy hungry for success, for whom winning was everything and success was measured by such a result.

One day, the boy was preparing himself for a running competition in his small native village, with himself and two other young boys to compete. A large crowd had congregated to witness the sporting spectacle and a wise old man, upon hearing of the little boy, had traveled far to bear witness also.

The race commenced, looking like a level heat at the finishing line, but sure enough the boy dug deep and called on his determination, strength and power. He took the winning line and was first. The crowd was ecstatic and cheered and waved at the boy. The wise man remained still and calm, expressing no sentiment. The little boy, however, felt proud and important.

A second race was called, and two new young, fit, challengers came forward, to run with the little boy. The race was started and sure enough the little boy came through and finished first once again. The crowd was ecstatic again and cheered and waved at the boy. The wise man remained still and calm, again expressing no sentiment. The little boy, however, felt proud and important.

"Another race, another race!" pleaded the little boy. The wise old man stepped forward and presented the little boy with two new challengers, an elderly frail lady and a blind man. "What is this?", quizzed the little boy. "This is no race" he exclaimed. "Race!", said the wise man. The race was started and the boy was the only finisher, the other two challengers left standing at the starting line. The little boy was ecstatic, he raised his arms in delight. The crowd, however, was silent showing no sentiment toward the little boy.

"What has happened? Why not do the people join in my success?" he asked the wise old man. "Race again", replied the wise man, "...this time, finish together, all three of you, finish together" continued the wise man. The little boy thought a little, stood in the middle of the blind man and the frail old lady, and then took the two challengers by the hand. The race began and the little boy walked slowly, ever so slowly, to the finishing line and crossed it. The crowd were ecstatic and cheered and waved at the boy. The wise man smiled, gently nodding his head. The little boy felt proud and important.

"Old man, I understand not! Who are the crowd cheering for? Which one of us three?", asked the little boy. The wise old man looked into the little boy's eyes, placing his hands on the boy's shoulders, and replied softly .. "Little boy, for this race you have won much more than in any race you have ever ran before, and for this race the crowd cheered for the spirit of the runners and not for any winner!"

સમાજ-સંસ્થા દર્શન

આપણી સંસ્થામાં ડિસેમ્બરની આધ્યાત્મિક શિબિરનું આયોજન

આપણી સંસ્થામાં પૂજયશ્રીના જન્મભંગળાદિન નિમિત્તે તા. ૧-૧૨-૧૩ થી તા. ૩-૧૨-૧૩ દરમ્યાન ત્રિદિવસીય આધ્યાત્મિક શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. પૂજયશ્રીની પાવનનિશ્ચામાં યોજાયેલ આ શિબિરમાં આદ. પંડિત શ્રી ધીરજલાલ ડી. મહેતા (સૂરત)ની ‘આઠ દિની સજાય’ના આધારે સ્વાધ્યાયશ્રેષ્ઠી યોજાશે. તેઓશ્રી તા. ૬-૧૨-૨૦૧૩ સુધી સંસ્થામાં રહીને સ્વાધ્યાયનો લાભ આપશે. આ ઉપરાંત તા. ૧-૧૨-૨૦૧૩ના રાત્રે આદ. શ્રી જ્ય અશોકભાઈ શાહ તથા તા. ૨-૧૨-૨૦૧૩ના રાત્રે યુવાસાધક ચુપ (કોબા)ની ભક્તિસંગીતનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. તા. ૭-૧૨-૧૩ના રોજ સવારે શ્રી શાંતિવિધાનનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. શાંતિવિધાનમાં ભાગ લેવા ઈચ્છતા મુમુક્ષુઓને આદ. શ્રી નવીનભાઈ બી. શાહ (મો. ૦૮૭૨૨૬૮૮૭૧)નો સંપર્ક સાધવા વિનંતી છે. તા. ૧-૧૨-૨૦૧૩ના રવિવારના દિવસે સવારે ૮-૦૦ થી બપોરના ૧-૦૦ દરમિયાન સ્વૈચ્છિક રક્તદાન શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. સ્વ-પર કલ્યાણાર્થે શિબિરનો લાભ લેવા સૌને વિનંતી છે.

આપના આગમનની જ્ઞાણ સંસ્થામાં અગાઉથી કરવા વિનંતી કે જેથી આપના આવાસ - ભોજનાદિની સુવિધાઓ સાચવી શકાય.

પૂ. શ્રી ભાનુવિજયજી મહારાજના ‘પ્રવચનમાળા ભાગ-૩’ ગંથનું વિમોચન

ભારતીય સંસ્કૃતિના સર્વ દર્શનોના રહસ્યો અને અધ્યાત્મના મૌલિક સિદ્ધાંતો સમજાવતાં મૂલ્યવાન આધ્યાત્મિક ગ્રંથરલ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી પ્રણીત ‘આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્ર’ ઉપર પરાર્થરસિક પૂજય મુનિશ્રી ભાનુવિજયજી મહારાજે શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સત્સંગ મંડળ - સાંતાકુઝ - પાર્વતી - અંધેરી મુંબઈના ઉપકમે તા. ૧૮-૧૦-૨૦૦૫ થી તા. ૧૮-૧-૨૦૦૮ દરમ્યાન આપેલ પ્રવચનો ઉપરથી પ્રવચનમાળા ભાગ-૧ (ગાથા ૧ થી ૪૨) અને ભાગ-૨ (ગાથા ૪૩ થી ૮૧) ગ્રંથો પ્રકાશિત થઈ ચૂકેલ છે. હવે પ્રવચનમાળા ભાગ-૩ (ગાથા ૮૨ થી ૧૪૨) ગ્રંથ પ્રકાશિત થઈ રહ્યો છે; જેની વિમોચનવિધિ તા. ૧-૧૨-૨૦૧૩ના રવિવારે (સવારે ૧૦-૧૫ થી ૧૨-૧૫) આપણી સંસ્થામાં સંતોની ઉપસ્થિતિમાં થશે. સૌને આ અવસરનો લાભ લેવા વિનંતી.

આપણી સંસ્થામાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના સાનંદ સંપત્તિ

આપણી સંસ્થામાં પૂજયશ્રી આત્માનંદજીના પાવન સાનિધ્યમાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના ભક્તિસભર વાતાવરણમાં સંપત્ત થઈ. લગભગ ૨૨૫ ઉપરાંત મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ આરાધનાનો લાભ લીધો હતો. કાર્યક્રમનું સુંદર સંચાલન પ્રજ્ઞાવંત મુમુક્ષુ આદ. શ્રી શરદભાઈ ડેલીવાળાએ કર્યું હતું.

● સ્વાધ્યાય : જેન સાહિત્યના ઊંડા અભ્યાસી, સફળ લેખક અને સ્વાધ્યાયકાર આદ. ડૉ. અભયભાઈ દોશીએ ‘શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર ૨૮-૨૯’ ‘સમ્યક્ પરાક્રમ’ વિષયના આધારે દિશાંતસભર, રસમદ શૈલીમાં સ્વાધ્યાય આપતા જગ્ઞાવ્યું કે સમ્યગદર્શન એ સંસારમાં રહેવા છતાં વ્યક્તિને મોક્ષસુખની ઝાંખી કરાવે છે. તે પ્રામ થતાં સંસારના સુખો ફીકાં લાગે છે. બહારનું જગત રૂપાત્મક છે, અંતરનું જગત અરૂપાત્મક (ભાવાત્મક)

છે. ધર્મના પાયામાં મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાઓ રહેલી છે. ‘અહં’ અને ‘મમત્વ’ એ મોહરાજાના બે મંત્રો છે. નિર્વેદથી વિષયોથી વિરક્તિ આવે છે. સંસારની જવાબદારી બજાવવી પડે તો બજાવવી પણ તેમાં આસક્તિ કરવી નહિ. ‘શ્રદ્ધા બળિયો, ભવજલ તરિયો.’ ગુરુવાઙી પ્રત્યેક વખતે નવા રહસ્યો પ્રગટ કરે છે. અહં-મમત્વનું વિસર્જન કરીએ તો સદ્ગુરુને પામી શકીએ. જે ધર્મમાં સહાય કરે તે સાર્ધમિક છે. સામાયિક કરવાથી સાવધયોગોથી નિવૃત્ત થવાય છે. આત્મવિચાર માટેનો સમય એટલે સામાયિક. તીર્થકરોની સ્તુતિ કરવાથી જીવ દર્શનવિશુદ્ધિને પામે છે. આલોચના કરવાથી જીવના ત્રાણ શલ્ય (માયા, મિથ્યાત્વ, નિદાન) દૂર થાય છે. પ્રતિકમણના આઈ પર્યાય છે : પ્રતિકમણ, પ્રતિચરણા, પ્રતિહરણા, વારણા, નિવૃત્તિ, નિદા, ગર્હિ અને શુદ્ધિ. સ્વનિદાથી આત્મશુદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે. શરીરના સાત ચકોને વ્યવસ્થિત કરવાનું કાર્ય કાયોત્સર્વ કરે છે. પ્રત્યાખ્યાન કરવાથી નવા કર્માંનો બંધ અટકે છે. જિનવચનો એ ભવરોગને મટાડનાર છે. વિષયત્વાગનું ફળ અસંગતા છે. બ્રહ્મચર્ય એટલે ઇન્દ્રિયોના વિષયોથી નિવર્તન અને આત્મસ્વરૂપમાં પ્રવર્તન. જે ખેમે છે તે આરાધક બને છે. વિષયોરૂપી ચોર આત્માનું સમાધિરૂપી ધન લુંટી લે છે. સ્વાદેન્દ્રિયને જીતવા માટે આંબિલ એ ઉત્તમ તપ છે. આત્માના ૮ રૂચક પ્રદેશો હંમેશાં શુદ્ધ રહે છે.

પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજીએ વચ્ચનામૃત પત્રાંક-૩૦૧, પત્રાંક-૪૦, શ્રી મોક્ષમાળા શિક્ષાપાઠ-૨૪ના આધારે સ્વાધ્યાય આપતા જગ્ઞાવ્યું કે અનાદિકાળથી જીવે સાચી રીતે પર્યુષણ ઉજવ્યા નથી, રૂઢિગત રીતે ઉજવ્યા છે. સત્પાત્રતા વિના મોક્ષમાર્ગની પ્રાપ્તિ થતી નથી. ક્ષયોપશમ જ્ઞાન જીવનમાં ચરિતાર્થ ન થાય તો તે જ્ઞાન મોક્ષમાર્ગમાં ઉપકારક નથી. મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાઓનો જીવનમાં પ્રયોગ એ સમ્યકૃતવની ભૂમિકા માટે આવશ્યક છે. આપણા નિમિત્તે બીજાને દુઃખ ન પહોંચે તેવું આપણનું વર્તન હોવું જોઈએ. કોઈપણ પ્રસંગમાં અંતરથી ‘અપસેટ’ થવું નહિ. સમતાને ખોવી નહિ. સમતા એ સાક્ષાત્ ધર્મ છે અને કેવળજ્ઞાન તેની ચરમસીમા છે. વિશાળ બુદ્ધિ એટલે ચારેય અનુયોગોનું સમ્યકૃત્જ્ઞાન. મધ્યસ્થતા એટલે કોઈ નય વિષે પક્ષપાત નહિ. સરળતા એટલે મન-વચ્ચન-કાયાના યોગોની એકતા. વક્તાના અભિપ્રાય મુજબ પોતાની બુદ્ધિને ઢાળવી. હેય તત્ત્વને છોડવાં, જોય તત્ત્વમાં મધ્યસ્થ રહેવું અને ઉપાદેય તત્ત્વને ગ્રહણ કરવાં. જેટલા પ્રમાણમાં જીવમાં રાગદ્વૈષ છે તેટલા પ્રમાણમાં જીવ મોક્ષમાર્ગથી દૂર છે. દેશકાળ અનુસાર વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગમાં ફેરફાર થાય, પરંતુ નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગમાં ફેરફાર થતો નથી. મુમુક્ષુએ પોતાના ‘ભાવ’ સુધારવામાં સતત સાવધાની રાખવી. આપણું ચારિત્ર સર્વ પ્રકારે નિર્દ્દોષ અને બીજાને પ્રેરક બને તેવું હોવું જોઈએ. મહાપુરુષવાન જીવને આત્મકલ્યાણ કરવાનો વિચાર આવે છે. આત્માના રસ (અતીન્દ્રિય આનંદ) આગળ બધા રસો ફીકાં છે. સ્વ તરફ વળવાથી આત્માની શુદ્ધિની આવક થવી તેનું નામ સ્વાધ્યાય. મુમુક્ષુએ વધતી વધતી શુદ્ધિને સાધીને સિદ્ધપદને પ્રામ કરવાનું છે.

● **ભક્તિસંગીત** : પર્યુષણ પર્વ દરમિયાન કોબા મુમુક્ષુવુંદ તથા યુવાભક્તિવુંદે ભાવવાહી ભક્તિરસ પીરસી સૌને પ્રભુ-ગુરુમય બનાવ્યા હતા.

● **શ્રી પદ્મપુરાણ** : બા.બ્ર.આદ. શ્રી સુરેશજીએ શ્રી પદ્મપુરાણ (જૈન રામાયણ)ના આધારે રસપ્રદ શૈલીમાં કથા પ્રસ્તુત કરી હતી.

● **ધાર્મિક પ્રશ્નોત્તરી** : આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોના આધ્યાત્મિક પ્રશ્નોનું સુંદર સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું.

● **લઘુવક્તવ્યો** : શ્રી આત્મસિદ્ધિની વિવિધ ગાથાઓના આધારે નીચેના મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ લઘુવક્તવ્યો

રજૂ કર્યા હતા : (૧) આદ. શ્રી સુધાબેન લાખાણી, (૨) આદ. શ્રી ઉષાબેન શેઠ, (૩) આદ. શ્રી અરુણભાઈ બગડિયા, (૪) આદ. શ્રી દેવયાનીબેન પટેલ, (૫) આદ. શ્રી સંજ્યભાઈ શાહ, (૬) આદ. શ્રી રેખાબેન પરમાર્થી, (૭) આદ. શ્રી નવનીતભાઈ મિશ્રા.

● કવીજ : પર્વ દરમ્યાન ‘સમ્ભળદ્દર્શન’ વિષયના આધારે કવીજ યોજવામાં આવી હતી; જેમાં ૧૨ મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ ભાગ લીધો હતો. કવીજના વિષયનો અભ્યાસક્રમ આદ. શ્રી સુરેશજીએ તૈયાર કર્યો હતો તેમજ પ્રશ્નપત્ર આદ. શ્રી અશોકભાઈ પી. શાહે તૈયાર કર્યું હતું. આ કાર્યક્રમનું સંચાલન આદ. શ્રી અશોકભાઈ પી. શાહ, આદ. શ્રી સુરેશજી, આદ. શ્રી પ્રવીણભાઈ મહેતા તથા આદ. શ્રી ભારતીબેન મહેતાએ સુંદર રીતે કર્યું હતું.

● દિવાળી પુસ્તિકાનું વિમોચન : સંસ્થા દ્વારા પ્રકાશિત નૂતન દિવાળી પુસ્તિકા ‘જીવનદર્પણ’ તથા ‘ભાવપ્રતિકમણ’ની દ્વિતીય આવૃત્તિનું વિમોચન તા. ૭-૮-૧૧ના રોજ આદ. ડૉ. અભયભાઈ દોશીના વરદ હસ્તે કરવામાં આવ્યું. આ હિવસે આદ. શ્રી વિનોદિનીબેન તથા આદ. શ્રી જીવણકાકા દ્વારા દિવાળી પુસ્તિકાની પ્રભાવના કરવામાં આવી હતી.

● સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો : સંસ્થા સંચાલિત ગુરુકુળના બાળકોએ તા. ૮-૯-૧૩ના રોજ સુંદર કાર્યક્રમો રજૂ કર્યા હતા; જે અંતર્ગત વક્તવ્ય, ભક્તિસંગીત તથા નાટકનો સમાવેશ થાય છે. આ કાર્યક્રમની તૈયારીમાં આદ. શ્રી છાયાબેન શેઠ, આદ. શ્રી સુરેખાબેન શાહ તથા ગૃહપતિશ્રી નરેશભાઈએ સુંદર યોગદાન આપ્યું હતું. કાર્યક્રમથી પ્રભાવિત થઈને મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ બાળકો પર ઈનામોની વર્ષા કરી હતી.

● તપની આરાધના : તપસા નિર્જરા ચ । તપ કરવાથી કર્માની નિર્જરા થાય છે. મહાપર્વ દરમિયાન નીચેના મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ તપની આરાધના કરી હતી.

- (૧) આદ. શ્રી મીનાબેન અનિલભાઈ મહેતા - ૮ ઉપવાસ
- (૨) આદ. શ્રી સુરેશભાઈ શાહ (કર્મચારીશ્રી) - ૮ ઉપવાસ
- (૩) આદ. શ્રી ઇન્દ્રિબેન ઝવેરી (સૂરત) - ૫૧ એકાસણા
- (૪) આદ. શ્રી હીનાબેન હિતેનભાઈ હરિયા - વીશ સ્થાનક તપ
- (૫) આદ. શ્રી ઉષાબેન મહેન્દ્રભાઈ કોઠારી - અષ્ટમ તપ
- (૬) આદ. શ્રી સંગીતાબેન હરીશભાઈ ચૌધરી - અષ્ટમ તપ

પૂજ્યશ્રીના વરદ હસ્તે તપસ્વીઓના પારણા થયા હતા. આ ઉપરાંત શક્તિ અનુસાર મુમુક્ષુઓએ તપની આરાધના કરી હતી. કોબા પરિવાર તપસ્વી ભાઈ-બહેનોના તપની અનુમોદના કરે છે.

આપણી સંસ્થા સાથે ઘણા વર્ષોથી જોડાયેલા તથા પૂજ્યશ્રી પ્રાયે અત્યંત શ્રદ્ધાવંત આદ. શ્રી જ્યેશભાઈ એસ. શાહના સુપુત્રી અ.સૌ. નૈયાબેન હાર્દિકકુમાર શાહે શ્રી સિદ્ધિતપની આરાધના શાતાપૂર્વક સંપત્ત કરેલ છે. ગાંધારિપતિ આચાર્યશ્રી જ્યઘોષસૂરીશ્વરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી અમદાવાદના સમસ્ત શેતાંબર જૈન સંઘોમાં ૧૩૫૦ જેટલા આરાધકોએ શ્રી સિદ્ધિતપની આરાધના કરી હતી.

આપણી સંસ્થાની વર્તમાન કાર્યવાહક સમિતિના સભ્ય આદ. શ્રી મુકેશભાઈ રમણિકલાલ શેઠના પુત્રવધુ અ.સૌ. શ્રીમતી માનસીબેન મિતુલભાઈ શેઠે પર્યુષણ પર્વ

દરમિયાન ૧૦ ઉપવાસની તપશ્ચિર્યા દેવ-ગુરુ-ધર્મના પસાયથી શાતાપૂર્વક સંપત્ત કરેલ છે.

આપણી સંસ્થા સાથે સંક્રિય રીતે જોડાયેલા સરળ અને ઉદાર સ્વભાવ ધરાવતા મુંબઈ નિવાસી મુમુક્ષુ આદ. શ્રી નવીનભાઈ બી. શાહની પૌત્રી ચિ. રાજવી અજ્યભાઈ શાહે (૩.૧. ૧૩) પર્યુષણ પર્વ દરમિયાન અણી તપની આરાધના કરેલ છે. સમસ્ત કોબા પરિવાર ઉપરોક્ત તપસ્વીઓના તપની અનુમોદના કરે છે.

● પ્રકીર્ણ : પર્વ દરમિયાન સંસ્થાના પ્રકાશનો, V.C.D., D.V.D. તથા ‘દિવ્યધનિ’ના લવાજી પર ૫૦% ડિસ્કાઉન્ટ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. આદ. ડૉ. અભયભાઈ દોશીનું સંસ્થા દ્વારા શાલ ઓઢાઈને અભિવાદન કરવામાં આવ્યું હતું. સાંવત્સરિક પ્રતિકમણ કરી એકબીજાને ‘મિશ્ન મિ દુક્કડમ્બ’ કહી સૌ ઘૃતાં પડ્યા હતા.

આપણી સંસ્થામાં નિઃશુલ્ક રોગનિદાન સારવાર કેમ્પ સાનંદ-સંપદ્ર

આપણી સંસ્થા દ્વારા પૂજ્યશ્રીના પાવન સાન્નિધ્યમાં આધ્યાત્મિક, સાહિત્યિક, શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ ઉપરાંત અવારનવાર સમાજકલ્યાણની પ્રવૃત્તિઓનું પણ આયોજન કરવામાં આવે છે. તા. ૮-૯-૧૩ના રવિવારના દિવસે આદ. શ્રી કુમુદભાઈ મહેતા (મુંબઈ)ના આર્થિક સૌજન્યથી, તેઓના ધર્મપત્તી સ્વ. શ્રીમતી સુધાબેન કુમુદભાઈ મહેતાના સ્મરણાર્થે મેડિકલ કેમ્પનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજી તથા મહાનુભાવોના વરદ હસ્તે કેમ્પનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું.

આ મેડિકલ કેમ્પનો લાભ ૧૮૮૨ જેટલા દર્દીઓએ લીધો હતો. દર્દીઓની તપાસ કરી, દરેક દર્દીને ૫ દિવસની નિઃશુલ્ક દવાઓનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. દરેક દર્દીને તેમના મેડિકલ રિપોર્ટની ફાઈલ બનાવીને આપવામાં આવી હતી. દર્દીઓ માટે નાસ્તાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી. કેમ્પમાં લાભ આપનાર વિવિધ રોગોના નિષ્ણાત દાક્તરો અને તપાસેલ દર્દીઓની માહિતી નીચે મુજબ છે :

અ.નં.	દાક્તરનું નામ	તપાસેલ દર્દીઓની સંખ્યા
(૧)	ડૉ. મનિષ જોશી (આંખના દાક્તર)	૩૮૮
(૨)	ડૉ. આલાપ શાહ (હાડકાના સર્જન)	૪૧૪
(૩)	ડૉ. જિજોશ પટેલ (ઇ.એન.ટી.સર્જન)	૧૨૫
(૪)	ડૉ. ભાવેશ રોય (હદ્યરોગના નિષ્ણાત)	૩૦૦
(૫)	ડૉ. વીરલ મકવાણા (સર્જન)	૫૦
(૬)	ડૉ. નિધિ જૈન (સ્ત્રીરોગના નિષ્ણાત)	૨૯
(૭)	ડૉ. નેહા જોશી (ચામડીના રોગના નિષ્ણાત)	૧૦૮
(૮)	ડૉ. રાજેન્દ્ર આનંદ (માનસિક રોગના નિષ્ણાત)	૨૫
(૯)	ડૉ. કૌસુભ ભાડ (દાંતરોગના નિષ્ણાત)	૬૨
(૧૦)	બી.એમ.ડી.મશીન દ્વારા હાડકાના કેલ્થિયમની તપાસ	૩૮૦
(૧૧)	ઇ.સી.જી. (કાડિયોગ્રામ)	૭૮૦
(૧૨)	સંપૂર્ણ શારીરિક તપાસ (ટોટલ બોડી ચેકઅપ)	૭૮૦

સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટર દ્વારા જરૂરતમંદ દર્દીઓ માટે મોતીયાના ૭૫ જેટલા ઓપરેશન નિઃશુલ્ક કરવાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. સપ્ટે. ૨૦૧૩ સુધીમાં જરૂરતમંદ દર્દીઓના ૧૩૧ મોતીયાના ઓપરેશન તથા કાનના પડદાના ૫ ઓપરેશન નિઃશુલ્ક કરવામાં આવ્યા છે. આ ઉપરાંત ૩૦૦ જેટલા જરૂરતમંદોને ચશ્મા, ટીંપા તથા દવાઓનું નિઃશુલ્ક વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટરની માહિતીપત્રિકા બહાર પાડવામાં આવી છે. ગુજરાત સમાચારમાં મેડિકલ કેમ્પનો સચિત્ર અહેવાલ પ્રગટ કરવામાં આવ્યો હતો. કેમ્પને સફળ બનાવવામાં બહુમખી યોગદાન આપનાર આદ. શ્રી જ્યંતિભાઈ જોબાલિયા (પૂના) તથા આદ. ડૉ. રાજેશભાઈ સોનેજીની નિઃસ્વાર્થ સેવાઓને બિરદાવીએ છીએ. સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટરમાં નિઃસ્વાર્થભાવે સેવાઓ આપવા બદલ સંસ્થા દ્વારા આદ. શ્રી જ્યંતિભાઈ જોબાલિયાનું શાલ ઓડાડીને અભિવાદન કરવામાં આવ્યું હતું. આ પ્રસંગે પૂજયશ્રી અને પૂજય બહેનશ્રીએ શ્રી જ્યંતિભાઈને શુભાશિષ પાઠ્યા હતા. કેમ્પને સફળ બનાવવામાં આદ. ડૉ. રમેશભાઈ લાલાએ ઘણો પ્રેમ-પરિશ્રમ લીધો હતો; જે બદલ સંસ્થા તેમનો આભાર માને છે. આ ઉપરાંત કેમ્પમાં સેવાઓ આપનાર દાક્તર મહાનુભાવો અને તેઓની ટીમ, આદ. શ્રી કુમુદભાઈ મહેતા તેમજ દાન આપનાર મહાનુભાવો તથા આ સેવાયજમાં યોગદાન આપનાર સૌ સેવાભાવી મુમુક્ષુઓને સંસ્થા તરફથી સાભાર ધન્યવાદ પાઠવવામાં આવે છે.

સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટરના નિભાવ માટે આર્થિક સહયોગ આપનાર દાનવીર મહાનુભાવો

સંસ્થાના મેડિકલ સેન્ટરના નિભાવખર્યને પહોંચી વળવા નીચેના દાનવીર મહાનુભાવોનો આર્થિક સહયોગ સાંપડ્યો છે; જે બદલ સંસ્થા તે સર્વે દાતાઓને સાભાર ધન્યવાદ પાઠવે છે :

(૧)	આદ. શ્રી દિનેશભાઈ એસ. બાવીસી (રાજકોટ)	૩૧૦૦૦/-
(૨)	આદ. શ્રી વિનુભાઈ ઓધવજી દોશી તથા કંચનબેન વી. દોશી પરિવાર (અમદાવાદ) (દાંતના દવાખાના માટે ભેટ)	૨૫૦૦૦/-
(૩)	આદ. શ્રી નવીનભાઈ બી. શાહ (મુંબઈ)	૧૪૦૦૦/-
(૪)	આદ. શ્રી મધુકાંતાબેન રમણિકલાલ શેઠ, હ.આદ.શ્રી મુકેશભાઈ શેઠ (અમદાવાદ)	૧૧૧૧૧/-
(૫)	આદ. શ્રી નૈનાભાઈ બુટુલાલ ખાસગીવાલાના સ્મરણાર્થે, હ.રાજકુમાર બી.ખાસગીવાલા, ઈન્ડોર	૧૧૦૦૦/-
(૬)	આદ. શ્રી નલિનીબેન રસિકલાલ લાખાણી (યુ.એસ.એ.) હ.કાજલબેન બી.મહેતા(પૂના)	૧૧૦૦૦/-
(૭)	આદ. શ્રી વિનોદિનીબેન પરીખ (બી.એમ.ડી. ટેસ્ટ માટે) અમદાવાદ	૬૦૦૦/-
(૮)	આદ. શ્રી લતાબેન રમેશભાઈ શાહ, અમદાવાદ	૭૦૦૦/-
(૯)	આદ. શ્રી છબુલબેન અમીચંદભાઈ વોરા, કોલકાતા	૭૦૦૦/-
(૧૦)	આદ. શ્રી નિર્મલાબેન રસિકલાલ મહેતા (પૂના)	૬૦૦૦/-
(૧૧)	આદ. ડૉ. અજયભાઈ ભોગીવાલ શાહ (અમદાવાદ)	૫૦૦૦/-
(૧૨)	સાકરબા એન્ડ મંગલભાઈ ટેસાઈ ટ્રસ્ટ (બરોડા)	૫૦૦૦/-
(૧૩)	આદ. શ્રી મૂઢુલાબેન અનિલભાઈ માટલિયા (અમદાવાદ)	૪૦૦૦/-

મેડિકલ સેન્ટરની વિશેષ જાણકારી માટે આદ. શ્રી જ્યંતિભાઈ જોબાલિયા (પૂનાવાળા) મો. ૦૯૪૨૯૭૭૫૫૪૪ અથવા સંસ્થાના કાર્યાલયનો સંપર્ક કરવા વિનંતી.

આપણી સંસ્થામાં આત્માર્થી શ્રી પ્રકાશભાઈ ડી. શાહની સ્વાધ્યાચ્રેણી સાનંદ-સંપદ્દી

આપણી સંસ્થામાં તા. ૧૨-૧૦-૧૩ થી તા. ૧૪-૧૦-૧૩ દરમ્યાન ત્રિદિવસીય ઘનિષ્ઠ સાધનાશિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. સંસ્થાના ભાવભર્યા નિમંત્રણને માન આપીને પરમહૃપાળુદેવના પરમ ભક્ત, શાસ્ત્રોના ઊંડા અભ્યાસી, પ્રજ્ઞાવંત આત્માર્થી આદ. શ્રી પ્રકાશભાઈ ડી. શાહ પધાર્યા હતા. ત્રિદિવસીય શિબિર દરમ્યાન આત્માર્થીશ્રી પ્રકાશભાઈ શાહે પોતાની આગવી સરળ છતાં સચોટ હૃદયસ્પર્શી શૈલીમાં વચ્ચનામૃતજીનું પાન સૌ મુમુક્ષુઓને કરાવ્યું હતું. વચ્ચનામૃત પત્રાંક-૮ તરના આધારે સ્વાધ્યાય આપતા તેઓશ્રીએ જણાવ્યું કે અંતરનો ખરો વૈરાગ્ય હોય તો સાચી આત્મભાવના ભાવી શકાય. મનનો ખૂંટો આત્મા સાથે જોડી દો. મરણાંતે પણ સ્વરૂપની શ્રદ્ધા ન છૂટે તો તે ખરી શ્રદ્ધા છે. જીવ કર્મધારામાં વહી જીય છે પણ જ્ઞાનધારા સાથે ખૂંટો બાંધતો નથી. બહુ ફર્યા (સંસારપરિભ્રમણ ઘણું કર્યું), હવે ઠરો (શુદ્ધ સ્વરૂપનો લક્ષ-પ્રતીતિ-રમણતા) અંતરદિષ્પૂર્વકનો પુરુષાર્થ મોક્ષ માટે કાર્યકારી છે. વિષય-કષાયથી વૃત્તિને વાળીને સ્વસ્વરૂપ તરફ લઈ જવી. આપણો ‘ઉપયોગ’ દેહ, ઘર, કુટુંબ, આરંભ, પરિગ્રહમાં વેરાઈ ગયો છે. આ બધાથી અંતરથી છૂટવા માગે તે જ્ઞાનીનો બોધ પ્રાપ્ત કરી શકે. વિભાવથી વિરામ પામે તે ‘શાંત’ થયો કહેવાય. ધર્મ પ્રત્યે અનુરૂપ છે તો શરીર એ મોક્ષપ્રાપ્તિનું સાધન છે. પાવરહાઉસ (વીતરાગ) જેવા પુરુષ મળ્યા છે તો ‘ઉપયોગ’ રૂપી કનેક્શન તેમની સાથે જોડી દો. પરદ્રવ્યની પરિણાતિ આપણા હાથમાં નથી. ધર્મનું બ્લડ કેન્સર આપણાને થવું જોઈએ. (ધર્મ આપણા બ્યક્ઝિત્વમાં વ્યાપી જવો જોઈએ.) ધર્મસ્થાનકોમાં ધર્મનો સોદો કરજો, કર્મનો નહીં. જ્ઞાનીથી કોઈ આગમ અજ્ઞાયું નથી. અહં-મમત્વથી ભરેલી બુદ્ધિ આત્મા તરફ જવા દેતી નથી. દર્શનમોહને હજાવા જ્ઞાનીનો બોધ જરૂરી છે. મૃત્યુ પછી તમારી સાથે શું આવશે? માટે બાજુ સંકેલવા માંડ. જે જ્યોતિ ક્યારેય બુઝાતી નથી તે પરમજ્યોતિ તે આત્મા છે. જ્યાં સુખબુદ્ધિ કરી હોય ત્યાં જીવનો ‘ઉપયોગ’ પ્રવર્તે છે. સત્સંગ પણ એમનો કરજો કે જેમને અંતરથી અસંગતામાં રુચિ છે. હૃદયથી હૃદય સુધી ‘સત્ત્વ’ પહોંચે તે સત્સંગ. પાંચેય ઇન્દ્રિયો અને મનરૂપી બારી બંધ કરીએ તો ‘ઉપયોગ’ અંતર્ભૂત થાય. ‘ઉપયોગ’ને શુદ્ધ કરવો અને તે શુદ્ધિની વૃદ્ધિ કરવી તે સાધના છે. આરંભ-પરિગ્રહ અસાર અને કલેશરૂપ છે. જ્ઞાનીના વચ્ચનો જીવવાના છે. (જીવનમાં ઉતારવાના છે.) વિભાવભાવના ઉદ્ય દરમિયાન મુમુક્ષુ જીવે ‘સાવધાન’ રહેવું. શુત્રજ્ઞાનના આધારે બેદજ્ઞાન કરવાનું છે. પર્યાય ક્ષણવર્તી છે, આત્મા ત્રિકાળવર્તી છે. આત્મા અનંત ગુણ અને પર્યાયનો પિંડ છે. ભક્તિથી જ્ઞાન નિર્મણ થાય અને નિર્મણ જ્ઞાન આત્માને પકડી શકે. ચિત્ત ચૈતન્યમાં વિલીન થાય ત્યારે સ્વાનુભવ થાય. મનરૂપી આખલાને આત્મારૂપી ખીલા સાથે જોડી દેવો. ભાવભાસનમાં પદાર્થ જે પ્રકારે છે તે ભાસે છે અને આત્મદર્શનમાં સાક્ષાત્ દર્શન-અનુભવ છે. સ્મૃતિ → પ્રીતિ → પ્રતીતિ → ભાવભાસન → અનુભવ. જરૂરી ઉદાસીનતા અને જીવથી પ્રસંગતા રાખવી. મળમૂત્રના કોથળા (શરીર)માં શું રાગ કરવા જોવો છે? ભક્તિ અને સત્સંગનો રસ ચાખ્યો હોય તેને દુનિયાના રસ નીરસ લાગે છે. વિષયોમાં ગૃદ્ધિ હોય તે આત્મતત્ત્વને ન પિછાણી શકે. સ્વદોષદર્શન અને પરગુણદર્શન-આવી સાધકની દષ્ટિ હોય છે. વધતી વધતી વીતરાગતા - આત્મદશા એટલે ગુણસ્થાન આરોહણક્રમ. મનુષ્યભવ સ્વરાજ (મોક્ષ) મેળવવા માટે છે. પાંચેય ઇન્દ્રિયોને જીતે તે સાચો બ્રહ્મચારી કહેવાય. આપણી જિંદગીનો ધ્રુવકાંટો આત્મશાંતિ હોવો જોઈએ.

પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજીએ વચ્ચનામૃત પત્રાંક-૫૬૧ અને પત્રાંક-૬૦૮ના આધારે બોધ આપતા જણાવ્યું કે સંસારમાં જીવ જે અજ્ઞાગૃતપણે રહે તો ઘણા વર્ષોનો ઉપાસેલો વૈરાગ્ય પણ નિર્જળ જાય. દુનિયાના કર્યો (આરંભ-પરિગ્રહ) કરવા નથી તેમ નિર્ણય કરી તેનો અપરિયય કરવો. આવી દશા આવ્યા વિના મુમુક્ષુપણું ન

આવે. આરંભના કાર્યો કરવાં જ પડે તો ન છૂટકે, કંપતા ચિત્તે કરવાં. આરંભ-પરિગ્રહનું અલ્પત્વ એ ચારિત્રદશા છે. જીવનમાં પરમાર્થધર્મને અગ્રિમતા આપે ત્યારે ઉત્તમ મુમુક્ષુપણું પ્રગટે. દુનિયાને રાજી રાખવા ઘણા પ્રયત્નો કર્યા, પણ હવે જેમ આત્માનું હિત થાય તેમ કરવું. કાણો-કાણો, પ્રસંગે-પ્રસંગે ધ્યાનપૂર્વક વર્તવું કે જેથી પોતાનો 'ઉપયોગ' ખરડાય નહિએ. મિથ્યાઆગ્રહ, સ્વચ્છંદ, ઈન્દ્રિયોના વિષયોની લોલુપતા અને પ્રમાદના કારણો સત્તસંગતનું ફળ મળતું નથી. પોતાના દોષોને સૂક્ષ્મપણે નિહાળીને તેને કાઢવા પ્રયત્ન કરવો. જીવનને ઊર્ધ્વગામી બનાવવા જ્ઞાનીપુરુષોની આજ્ઞાનું આરાધન કરવું. જ્ઞાનીપુરુષો પોતાના જીવન દ્વારા બોધ આપે છે. સત્પુરુષની મુદ્રામાંથી અપૂર્વ પ્રેરણા મળે છે. જ્ઞાનીપુરુષો પ્રયોગવીર છે.

તા. ૧૩-૧૦-૧૭ના રોજ આપણી સંસ્થા સાથે સંકળાયેલા આદ. મુમુક્ષુ બહેનશ્રી તરુબેન ગાંધીના જન્મદિન નિમિત્તે તેઓશ્રીના તરફથી સ્વામિવાત્સલ્ય રાખવામાં આવ્યું હતું.

પર્યાવરણ ક્ષેત્રે પ્રશંસનીય કામગીરી બદલ ડૉ. રાગિણીબેનનું અભિવાદન

આપણી સંસ્થા સાથે સક્રિય જોડાયેલાં બહુમુખી પ્રતિભા ધરાવતા ઉત્તમ મુમુક્ષુ આદ. ડૉ. રાગિણીબેન શાહનું પર્યાવરણની જગ્યાવણી માટે આપેલ વિશિષ્ટ યોગદાન બદલ તા. ૨-૧૦-૧૭ના રોજ રાજ્યસ્થાનના બેણેશ્વર તીર્થ મુકામે આર.એસ.એસ.ના સર સંધચાલક શ્રી મોહનજી ભાગવત દ્વારા શાલ ઓઢાડીને તથા ચિત્રપટ અર્પણ કરીને બહુમાન કરવામાં આવ્યું હતું. આ પ્રસંગે રમતગમત, રાષ્ટ્રસેવા, પર્યાવરણ તથા ધર્મક્ષેત્રમાં વિશિષ્ટ યોગદાન આપનાર ૧૫ જેટલા મહાનુભાવોનું અભિવાદન કરવામાં આવ્યું હતું. આ પ્રસંગે રાજ્યસ્થાનના બાંસવાડા, કુંગરપુર તથા ઉદ્યાના સવા લાખથી પણ વધુ લોકો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

આદ. ડૉ. રાગિણીબેન રાજ્યસ્થાનના બાંસવાડા જિલ્લામાં રસ્તાની બંને બાજુ ૧૦,૦૦૦ કરતાં પણ વધુ વૃક્ષારોપણ તથા તેની જગ્યાવણીનું સુત્ય કાર્ય કરીને પર્યાવરણની જગ્યાવણીમાં તેઓનું બહુમુખી યોગદાન આય્યું છે. સમસ્ત કોબા પરિવાર ડૉ. રાગિણીબેનના આ કાર્યની અનુમોદના કરે છે, અભિનંદન પાઠવે છે તેમજ રાજ્યસ્થાનમાં તેઓનું અભિવાદન થવા બદલ હર્ષ અનુભવે છે. ડૉ. રાગિણીબેન સ્વ-પર કલ્યાણના કાર્યો દ્વારા ધર્મપંથે આગળ વધતા રહે તેવી શુભકામના.

શ્રી આયંબિલની ઓળી

આપણી સંસ્થામાં નીચેના મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ આસો માસની આયંબિલની ઓળી કરી હતી : (૧) પૂજ્ય બહેનશ્રી ડૉ. શર્મિષ્ઠાબેન સોનેજી, (૨) આદ.શ્રી મહેન્દ્રભાઈ ખંધાર, (૩) આદ.શ્રી સ્નેહલતાબેન શાહ, (૪) આદ.શ્રી ઈન્દ્રિયાબેન જવેરી, (૫) આદ.શ્રી વસ્તંબેન સંધવી, (૬) આદ.શ્રી રમણભાઈ શાહ.

આ ઉપરાંત અનેક મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ શક્તિ અનુસાર છૂટક આયંબિલ કર્યા હતા. સમસ્ત કોબા પરિવાર તપસ્વી ભાઈ-બહેનોની હદ્યપૂર્વક અનુમોદના કરે છે.

સ્વ. સુશીલાબેનને શ્રદ્ધાંજલિ

પોતાની જીવનલતાને અનેક સુસંકરારોરૂપી સુમનોથી મહેકતી બનાવનાર સ્વ. સુશીલાબેન ભોગીલાલ શાહની શ્રદ્ધાંજલિનો કાર્યક્રમ આપણી સંસ્થામાં તા. ૧૫-૮-૨૦૧૭ના રોજ યોજાઈ ગયો.

શ્રી આત્મસિદ્ધિશસ્ત્રના પારાયણ બાદ શ્રી વિકાસભાઈ પરીખ તથા શ્રી શિવાંગીબેને ભાવવાહી ભક્તિસંગીત દ્વારા સ્વ. સુશીલાબેનને ભાવભરી શ્રદ્ધાંજલિ અર્પી હતી.

પૂજયશ્રી આત્માનંદજીએ પ્રાસંગિક ઉદ્ભોધનમાં સ્વ. સુશીલાબેનના ગુણાનુવાદ કરતા જણાવ્યું કે આપણી સંસ્થાના સ્થાપના દિન (તા. ૮-૫-૧૯૭૫) નિમિત્તે સૌ પ્રથમ આરતી સુશીલાબેને ઉતારી હતી. અન્યને મદદ કરવાની તત્પરતા ધરાવતા સુશીલાબેન પોતાના કુટુંબને ધર્મ અને સંસ્કારનો વારસો સોંપત્તા ગયા છે. તેઓના સદ્ગુણોને આપણા જીવનમાં ઉતારીને સાચી સ્મરણાંજલિ અર્પાયે. પૂજયશ્રીએ સ્વ. ભોગીકાકાના તીર્થયાત્રાપ્રેમ તેમજ સંસ્થાના વિકાસ માટે આપેલ યોગદાનને યાદ કરી સ્મરણાંજલિ અર્પી હતી.

આપણી સંસ્થા સાથે સંકળાયેલ સેવાભાવી મુખ્ય આદ. શ્રી સંજ્યભાઈ શાહે સ્વ. સુશીલાબેનના કુટુંબપ્રેમ, ધર્મપ્રેમ, સાદગી, સરળતા જેવા સદ્ગુણોની અનુમોદના દ્વારા શક્ષાંજલિ અર્પી હતી.

આ પ્રસંગે સ્વ. સુશીલાબેન ભોગીલાલ શાહના પરિવારજનો તથા સગાસંબંધીઓ સારી સંઘ્યામાં ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. તેમના પરિવાર તરફથી કુટુંબદીઠ ‘અધ્યાત્મના પંથે’ પુસ્તકની પ્રભાવના કરવામાં આવી હતી તથા સ્વામિવાત્સલ્ય રાખવામાં આવ્યું હતું.

સંસ્થાની મુલાકાતે પદારેલા ગુજરાત વિદ્યાપીઠના વિદ્યાર્થીઓ

તા. ૮-૧૦-૧૩ના રોજ ગુજરાત વિદ્યાપીઠના યોગ વિભાગના સ્નાતક કક્ષાના ૬૦ જેટલા વિદ્યાર્થીઓ તથા આચાર્યશ્રી આપણી સંસ્થામાં દર્શન, સત્સંગ માટે પદ્ધાર્યા હતા. સંસ્થા વતી આદરણીય શ્રી શરદભાઈ જસવાણીએ સૌનું ભાવભર્યું સ્વાગત કર્યું હતું તથા પૂજયશ્રી અને સંસ્થાનો પરિચય આપ્યો હતો. આદરણીય બા. બ્ર. શ્રી સુરેશજીએ ‘અણંગ યોગ’ ઉપર સરળ શૈલીમાં ધર્મવાર્તા કરી હતી. પૂજયશ્રીએ આગંતુકોના સાધનાલક્ષી પ્રશ્નોનું સુંદર સમાધાન કર્યું હતું. પ્રશ્નો કેવળજ્ઞાન વિષે, આત્મસાક્ષાત્કાર વિષે તથા સાધનામાર્ગ વિષેના હતા.

અંતમાં આચાર્યશ્રીએ આભારવિધિ કરી હતી. વિદ્યાર્થીઓએ સંસ્થાદર્શન કર્યું હતું અને ભોજનપ્રસાદી લીધી હતી.

શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર રચનાદિનની ઉજવણી

આસો વદ એકમ એટલે શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર રચના દિન. આ દિવસે આપણી સંસ્થામાં શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રનું પારાયણ કરવામાં આવ્યું હતું. કેટલાક મુખ્યાઓએ વંદના સહિત પારાયણ કર્યું હતું. પ્રાસંગિક ઉદ્ભોધનમાં પૂજયશ્રી આત્માનંદજીએ જણાવ્યું કે અંતરાત્માની શુદ્ધિ અને સાંભળોલા બોધના સમન્વયથી કોઈક ભાગ્યવાન જીવને આત્માનુભવની પ્રાપ્તિ થાય છે. આત્માનો અંશે અનુભવ થાય ત્યારે નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન થાય છે.

ગુજરાતની અગ્રણી સાહિત્યિક સંસ્થાઓએ શ્રી રતિભાઈ ચંદેરિયાને આપેલી સ્મરણાંજલિ

ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ જૈનોલોજી દ્વારા ઇન્સ્ટિટ્યુનની પાલમેન્ટમાં ‘અહિંસા એવોર્ડ’ની અર્પણવિધિ

ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ જૈનોલોજી દ્વારા ઇન્સ્ટિટ્યુનની હાઉસ ઓફ કોમેન્સમાં પ્રતિવર્ષ અહિંસા દિવસે અપાતો ‘અહિંસા એવોર્ડ’ આ વર્ષે ડો. મેલેની જોયને આપવામાં આવ્યો. જીવહત્યા સામે જાગૃતિ અને તેના

નિવારણ માટેના પ્રયત્નોના નેટવર્ક 'CAAN'ના પ્રમુખ ડૉ. મેલેની જોયે માંસાહારીઓમાં શાકાહાર વિશે અને પર્યાવરણ વિશે મહત્વનું કાર્ય કર્યું છે. આ પ્રસંગે એમણે શાકાહારી જીવનપદ્ધતિ દ્વારા અહિંસાનો કઈ રીતે પ્રચાર થઈ શકે તે વિશે વક્તવ્ય આપ્યું હતું અને આવો પ્રતિષ્ઠિત એવોર્ડ એનાયત કરવા માટે ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઔઝી જૈનોલોજીનો આભાર માન્યો હતો. આ એવોર્ડ ઈન્સ્ટિટ્યુટના ચેરમેન શ્રી નેમુભાઈ ચંદેરિયાના શુભ હસ્તે એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.

કન્વરેટિવ, લેબર, લિબુ-ડેમ અને 'કેન્દ્ર ઓફ ઇન્ડિયા'ના સંયુક્ત સહયોગથી યોજાયેલા 'અહિસા એવોડ'ના કાર્યક્રમમાં ભ્રિટનની પાલમેન્ટના સભ્યો, મિનિસ્ટરો, લોર્ડ તથા જૈન સમાજના અગ્રણીઓ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા અને ભગવાન મહાવીરે ઉપદેશેલા જૈન ધર્મના અહિસાના સિદ્ધાંતને લક્ષમાં રાખીને આ કાર્યક્રમ યોજ્યો હતો.

पैरांय समाचार

(૧) મુંબઈ : આપણી સંસ્થા સાથે લગભગ ઉપ વર્ષથી સંકળાયેલા, સત્યશુતના અભ્યાસી તથા સાધનામય જીવન જીવનાર એવા આદ. મુમુક્ષુ ભાઈ શ્રી નગીનભાઈ હરિલાલ પંચમિયાએ ૭૮ વર્ષની ઉંમરે તા. ૧૮-૧૦-૨૦૧૩ના રોજ વહેલી સવારે મુંબઈ મુકામે નશર દેહનો શાંતિપૂર્વક ત્યાગ કરેલ છે. તેઓશ્રી સને ૧૯૮૦માં પ્રથમ વાર અગાસ આશ્રમમાં શ્રદ્ધેય સંતશ્રી આત્માનંદજ્ઞને મળ્યા હતા અને તેમનાથી પ્રભાવિત થઈ કોબા આશ્રમમાં રહીને ભાવપૂર્વક સત્સંગ - ભક્તિ કરતા હતા. તેઓએ ઘણી ધ્યાનશિબિરોમાં ભાગ લીધો હતો અને વિશિષ્ટ ધ્યાનસાધનાના કોર્સ હૈદરાબાદમાં કર્યો હતા. તેઓને એકાંત સાધના ઘણી પ્રિય હતી. તેઓ એકાંત સાધના અર્થે અવારનવાર હૃડર પૂજ્યશ્રી યોગેશભાઈ પાસે પણ જતા હતા. છેલ્લા ૧૦ વર્ષથી તેઓ ધરમપુર આશ્રમમાં પણ સત્સંગ અર્થે જતા હતા. છેલ્લા થોડા વર્ષોમાં તેઓએ પોતાનું અંગત જીવન વિશેષ સાધનામય બનાવી દીધું હતું. તેઓશ્રીએ પોતાની જીવનતુપી વેલને અધ્યાત્મતુપી જળના સિંચન દ્વારા નવપલ્લવિત રાખી હતી.

સદ્ગતનો આત્મા આવતા ભવોમાં વિશિષ્ટ સાધના કરી જલદીથી પરમપદને પ્રાપ્ત કરે તેવી સમગ્ર કોણા પરિવાર શ્રી પ્રભ-ગુરુને હૃદયપૂર્વક પ્રાર્થના કરે છે.

(૨) અમદાવાદ : આપણી સંસ્થામાં અવાર-નવાર પધારીને સત્સંગ-ભક્તિનો લાભ લેતા આદ.શ્રી જ્યોત્સનાબેન ગૌતમભાઈ શાહનું તા. ૨૭-૮-૨૦૧૩ના રોજ ૮૦ વર્ષની વયે શાંતિપૂર્વક દેહાવસાન થયું છે.

સ્વ. જ્યોત્સનાબેનનો જન્મ તા. ૨૮-૮-૧૯૩૭ના રોજ મુંબઈમાં થયો હતો. તેઓ વાસ્તવ્યની સાક્ષાત્ મૂર્તિ હતા. તેઓ ધર્મપ્રેમી, શાંત, ગંભીર, સુશીલ અને જાજરમાન વ્યક્તિત્વ ધરાવતા હતા. તેઓ ઘણા વર્ષોથી આપણી સંસ્થા સાથે જોડાયેલા હતા. તેઓ સરળ સ્વભાવી, ઉદાર દિલના અને સત્તસંગ-સ્વાધ્યાયના પ્રેમી હતા. ઘણા વર્ષો સુધી તેઓ સવારે દશ વાગ્યે સત્તસંગ માટે કોબા આવી જતા અને સ્વાધ્યાય બાદ પોતાના નિવાસસ્થાને જતા. આપણી સંસ્થામાં ઘણી ઉદારતાપૂર્વક તેઓ દાન આપતા હતા. છેલ્લા કેટલાક વખતથી નાદુરસ્ત તબિયત હોવા છતાં પણ તેઓ આરાધનાક્રમ જળવતા હતા. આવા ધર્મપ્રેમી આત્મા જલદી પરમપદને પ્રાપ્ત કરે એવી સમગ્ર કોબા પરિવારની પ્રસૂને હૃદયપૂર્વકની પ્રાર્થના છે.

આપણી સંસ્થામાં યોજાયેલ નિઃશુલ્ક મેડિકલ કેમ્પ વેળાની તસવીરો(તા. ૮-૬-૧૩)

સ્વ. સુધાપેટ
કુમુદભાઈ મહેતાના
આત્મશ્રેયાર્થી

હાડકાની મજબૂતાઈનો મશીન દ્વારા ટેસ્ટ

ડૉ. કીશોર પટેલ (દાંતના દાક્તર)

ડૉ. વીરલ મકવાણા (સર્જન)

ડૉ. જિઝોર પટેલ (કાન-નાક-ગળાના સર્જન)

ડૉ. મનિષ જોશી (આંખના સર્જન)

ડૉ. આલાપ શાહ (હાડકાનાં સર્જન)

ડૉ. ભાવેશ રોય (કાર્ડિયોલોજીસ્ટ)

ડૉ. નેટા જોશી (ચામડીના રોગોના નિષ્ણાત)

ડૉ. રમેશ લાલા
(M.B.B.S.)

Registered under RNI No. : GUJGUJ/2008/25883

Permitted to post at Ahmedabad PSO on 15th of every month under Postal
Regd. No. : GAMC - 309/2012-14 issued by SSP Ahmedabad valid upto 31-12-2014
Publication Date 15th of every month

આપણી સંસ્થામાં યોજાયેલ નિઃશુલ્ક મેડિકલ કેમ્પ વેળાની તસવીરો (તા. ૮-૬-૧૩)

દીપ-પ્રાગાટ્યની વેળાએ

કેમ્પમાં ઉપસ્થિત જનતાજનાર્દન

આદ. શ્રી જ્યંતિભાઈ ભોજાલિયા
(પૂનાવાળા)નું સંસ્થા દ્વારા અભિવાદન

આ અંકના વિશિષ્ટ સહયોગી દાતા

‘દિવ્યધનિ’ નવેમ્બર - ૨૦૧૩ના અંક માટે રૂ. ૧૧,૦૦૦/-નો આર્થિક સહયોગ

૧ સ્વ. કાન્તાબેન હરિલાલ મોહનલાલ શાહના સુપુત્રી સ્વ. મનોરમાબેન ભૂપતરાય
શાહના આત્મશ્રેયાર્થે, હસ્તે : ભૂપતરાય ભાઈલાલ શાહ, અમદાવાદ

તરફથી પ્રાપ્ત થયેલ છે. સંસ્થા તેઓશ્રીના આ ‘જ્ઞાનદાન’ની અનુમોદના કરે છે.

‘દિવ્યધનિ’ નવેમ્બર - ૨૦૧૩ના અંક માટે રૂ. ૧૧,૦૦૦/-નો આર્થિક સહયોગ

૨ શ્રીમતી મનિષાબેન તથા ચિ. જાન્વી અજયભાઈ શાહના જન્મદિન નિમિત્તે
હસ્તે : આદ. શ્રી અજયભાઈ નવીનચંદ્ર શાહ, મુંબઈ

તરફથી પ્રાપ્ત થયેલ છે. સંસ્થા તેઓશ્રીના આ ‘જ્ઞાનદાન’ની અનુમોદના કરે છે.

Printed & Published by Smt. Dr. Sharmisthaben M. Soneji on Behalf of
Shrimad Rajchandra Adhyatmik Sadhana Kendra, Koba - 382 007. Dist.
Gandhinagar (Gujarat). Printed at Bhagwati Offset, 16/C, Bansidhar Estate,
Bardolpura, Ahmedabad - 380 004. Editor : Shri Mitesh A. Shah